

Művészet és Gondolat

KALLIGRAM

■ 2023 · FEBRUÁR ■

XXXII. ÉVFOLYAM, 2023. FEBRUÁR

T A R T A L O M

- 3 **KÁCSOR ZSOLT** ■
Pokoljárás bipoláriában (regényrészlet)
- 9 **ÁFRA JÁNOS** ■
A dolgok fájdalma; Ahhoz, hogy bomoljon (versek)
- 11 **EGYED ILONA** ■
Áron műt (regényrészlet)
- 15 **SZÜCS ANNA EMÍLIA** ■
Only livebirds can fly; Előtte (versek)
- 17 **PLONICZKY TAMÁS** ■
Humbug (elbeszélés)
- 29 **OZSVÁTH ZSUZSA** ■
A megszokás megtartó ereje; Első (versek)
- 30 **SZÖLLŐSI MÁTYÁS** ■
Fóbia (regényrészlet)
- 39 **DEMUS GÁBOR** ■
nekünk kell; „eljött az idő: visszajátszani”; nem lehet (versek)
- 41 **HERBERT FRUZZINA** ■
Első évad; Családi kérdés (rövidprózák)
- 45 **DÁNÉL MÓNIKA** ■
Posztmodern játék és etikai kihívás (laudáció)
- 47 **NÉMETH ZOLTÁN** ■
Ars legum (vers)
- 54 **VIRÁGH SZABOLCS** ■
Mit tenne most; Hazai pálya (novellák)

- 56 **VÖLGYI ANNA** ■
gumicukor; jön a fűtési szezon (versek)
- 58 **KÖTTER TAMÁS** ■
Veszélyes vizeken (novella)
- 64 **SZÁSZI ZOLTÁN** ■
Világvége változatok (versek)
- 66 **SZOLCSÁNYI ÁKOS** ■
Dávid (regényrészlet)
- 76 **NAGY ANNA** ■
helye van; szereposztás (versek)
- 77 **KARL HEINZ BOHRER** ■
Az irodalom megértése (tanulmány, ford. Weiss János)
- 84 **JANS JESSEN** ■
Az utolsó nagy excentrikus (nekrológ, ford. Weiss János)
- 86 **MELHARDT GERGŐ** ■
Zúdul (tanulmány)
- 94 **KERTAI CSENGER** ■
Mit lehet kezdeni a magánnyal? (kritika)
(Nyerges Gábor Ádám: *Nincs itt semmi látnivaló*)

KALLIGRAM
Művészet és Gondolat

FŐSZERKESZTŐ: Mészáros Sándor
ms.kalligram@gmail.com

SZERKESZTŐK:

Ágoston Attila (koordinátor)

oz.kalligram@gmail.com

Száz Pál

palika.100@gmail.com

Szilágyi Zsófia

szilagyi73@gmail.com

Tóth-Czifra Júlia

toth.czifra.julia@gmail.com

Oláh Péter

olah.peter.kalligram@gmail.com

GRAFIKAI SZERKESZTŐ: Hrapka Tibor

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

Grendel Lajos †

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Földényi F. László,

Keserű József,

Márton László,

Németh Zoltán,

Hizsnyai Zoltán,

Rédey Zoltán

Szerkesztőség:

KALLIGRAM, spol. s r. o.

Staromestská 6/D

P. O. Box: 223

SK-810 00 Bratislava 1

Tel.: 00421 / 2 54415028

FELELŐS KIADÓ: Mészáros Sándor

Szlovákiai megrendelések:

oz.kalligram@gmail.com, valamint

a Szlovák Posta alábbi címén: Slovenská

pošta, a. s.; Stredisko predplatného tlače;

Uzbecká 4; P. O. Box 164; 820 14 Bratislava

214; e-mail: predplatne@slposta.sk

Magyarországi elérhetőség:

ms.kalligram@gmail.com

Támogatóink:

Kisebbségi Kulturális Alap

(Realizované s finančnou podporou

Fondu na podporu kultúry národnostných

menšín)

Nemzeti Kulturális Alap

Kiadja a Kalligram Polgári

Társulás / OZ Kalligram, Hlavná

/ Fő utca 37/19, SK-929 01

Dunajská Streda / Dunaszerdahely

[ICO:42291810] és a Pesti Kalligram

Kft., 1094 Budapest, Tűzoltó u. 8. sz.

fél em. 2. Adószám: 12241273-2-43

Nyomda / Tlačiareň: Colortoys Bt., Győr.

Példányszám/Náklad: 500 db/ks

Ára / Cena: 700 Ft / 3 EUR.

Magyarországon terjeszti

a Relay Hírlapkereskedelmi Rt.

és a regionális részvénytársaságok.

EV 358/08 ISSN 1335-1826

Havilap, megjelenik az adott hónap

10. napjáig.

www.kalligramoz.eu

Pokoljárás Bipoláriában

1. RS

Újraolvastam, amit az előző fejezetben írtam, és megakadtam ennél a tagmondatnál: „minél többen mondják, hogy jól írok, én annál jobban szégyellem magamat” – nem, itt nem a szégyenre gondoltam, nem a szégyenről van itt szó, hanem a kiszolgáltatottságról, mert az írás miatt nem szégyent érzek, hanem totális kiszolgáltatottságot, úgy a nyakam köré tekeredett a próza pórása, hogy nem tudok szabadulni belőle, kellett nekem ez az egész, tizennyolc éves voltam, amikor az első írásom 1990-ben megjelent, most 2023 van, uramisten, harminchárom éve már, hogy a nyakamon a pórás, megfojt az írás,

RS,

ezek az írás mássalhangzóí, de ebből az RS-ből nemcsak az írást lehet kirakni, hanem azt is, hogy üres, meg azt is, hogy rés, milyen rémíztő az üres lap előttem, mintha nem én akarnám teleírni, hanem éppen fordítva, ő akarná, hogy írjam tele, ki vagyok neki szolgáltatva, elvesztem ebben a részben, na de ebből a nyafogásból ennyi elég, csönd. Csönd, csönd. Csönd. Milyen csönd van most. Hallgat bennem a halott ember, nem szól, csak gúnyosan figyel, aztán lép egyet előre bennem, majd még egyet, s lassan birtokba vesz, azt keresi, hogy hol van bennem a léthatár, hogy meddig mehet el, ó, milyen szép szó ez is,

LTHTR,

léthatár, de hiszen ebből azt a szót is ki lehet rakni, hogy láthatár, azaz horizont és messzeség, ami nem más, mint a távolból felködlő, roppant és megállíthatatlan erő, amely a fény útjába áll, és elsötétíti a konténerek között mindent idebent. Megint szedni kezdtem a gyógyszereimet, mert a megvonást nem bírtam, felpörögtem tőle, hogy megvontam az adagot magamtól, mindenütt kémeket láttam magam körül, megfigyelőket, akik a pillanatra lesnek, hogy leszúrjanak, mentem az utcán, és kényszerezésen ismételtettem magamban, hogy ne nézzetek, ne nézzetek, ne nézzetek, ne nézzetek, ne nézzetek, ne nézzetek, ne nézzetek, nem tudtam abbahagyni, előkaptam a telefonomat, úgy tettem, mintha valakivel beszélnék, és alig vártam, hogy hazaérjek és hanyatt vágjam magamat az ágyon, másnap telefonáltam a pszichiátriára, hogy időpontot kérjek, az asszisztens kuncogott, nocsak, előkerült, kedves Zsolt, kérdezte, mire azt válaszoltam, hogy még nem, de próbálkozom, évek óta próbálkozom, hogy előkerüljek, a felszínre bukkanjak és levegőt vehessek végre, mondják már meg, hogy mi a bajom, mi a bajom, mi a bajom, mi a bajom, mi a bajom, mi a bajom, mi a bajom, ezt ismételtettem, és nem tudtam abbahagyni, de aztán kaptam időpontot, és elmentem a pszichiáterhez, és felírták nekem az altatókat, ó, ez is milyen szép, altató, altató,

LTT,

de hiszen az LTT-ből azt is ki lehet rakni, hogy éltető, igen, a pszichiáter felírta nekem az éltető altatókat, elkezdtem újra a gyógyszererezést, és egy-két hét múlva jobban lettem, amit abból vettem észre, hogy az utcán már nem követett senki, az embereknek pedig nem három arcuk volt, hanem csak egy. Megnyugodtam, lenyugodtam, végre nem kotorászott az agyam bugyrai közt a halott ember, hanem kussolt, meglapult, tudta, hogy ez nem az ő ideje, az ő ideje a hajnal, amikor a házak között kényelmesen keringőzik a szél, majd a fény előretör lassan, méltósággal és diadalmasan, a sötétség pedig hátrálni kényszerül, mint akire fegyvert fogtak és a két kezét megadóan felteszi, így teszi fel két kezét az éjszaka a fény fenyegetésére – de miért írom ezt? Honnan bennem ez a lefojtott agresszió? Soha nem bántottam senkit, egyszer megütött egy nő, de nem ütöttem vissza, a halott ember üzent nekem, nem én, hogy menjen el, nem én voltam, a halott ember beszélt belőlem, azt mondta a nőnek, hogy menj el, nem akarok látni soha többé, mire a nő megütött, én pedig hagytam magamat, a két karomat ösztönösen leszorítottam a testemhez, és hagytam, hadd üssön, végtére is megérdemeltem, pontosabban megérdemeltük, én és a halott ember belül.

2. STN

Újraolvastam, amit Pierre bácsiról írtam, és nem akarom bántani haló porában, el kell mondanom vele kapcsolatban, hogy az Ancestry céggel csináltattam egy DNS-tesztet, és abból kiderült, hogy askenázi zsidó felmenőim is vannak szlávok és lengyelek és németek és balkániaiak között, megmutattam az eredményt a rabbinak, azt mondta, hogy a dédszülők közül ketten biztosan zsidó közösségben élhettek, ami stimmel, Pierre bá-

csi a nagymamám testvére volt, ő tehát közelebb volt az askenázi zsidó felmenőkhöz, mint én, ne haragudjon, Pierre bácsi, ne haragudjon, nem akartam megbántani, pedig ő hányszor megbántott engem, jobb is, ha nem számolom össze, szünet, szünet,

SZNT,

szünet, szünet, tartsunk szünetet Pierre bácsit illetően, én is szünetet tartok éppen, hiszen alig tudtam hazakeveredni is az utcáról, mert a járókelők szeme láttára kicsúsztam az arcom mögül, először az tűnt föl, hogy az arcbőröm megfeszül, mintha kidagadt volna az agyam belülről, mintha a halott ember arca került volna a bőröm és arkoponyám közé, nem tudom, hogyan és miért történhetett, de egyszerre csak ott volt az az idegen arc belül, az arcom mögött, egy fordított maszk, ami nem kívül, hanem belül van, s egyszerre csak elkezdett lefelé csúszni a belső maszk, éreztem, hogy a Föld vonzza, a bolygó felé csúszott, egyre csúszott lefelé, elhagyta a homlokomat, aztán az orromat, s már a számnál volt, amikor odakaptam a kezemet, mert félttem, hogy kicsúszom a számon, pontosabban kicsúszik az az idegen másik, az Erzsébet-hídon mentem át éppen Pest felé, sokan jöttek szembe, s mindannyian engem néztek, ahogy a szám elé kapva a kezemet rohanok előre, bizonyára azt hitték, hogy hánynom kell, s milyen jó lett volna, ha így lett volna, hiszen egyszer és mindenkorra kihánytam volna magamat belőlem, kihánytam volna a halott ikertestvéremet a hídra, aztán összetapostam volna, majd beledobtam volna az egész hóbelevancot a Dunába, hóbelevanc, viszlát, Mr. Hobälawantz, ez szép írói név volna, Samuel Hobälawantz, na, ezzel menni lehetne valamire, bezzeg az én hülye nevemmel nem megyek semmire, a legtöbb író röhg rajtam a hátam mögött, jaj, legyél már pozitív, vannak olyan írók is, akik szeretnek és akiket szeretsz, például Cserna-Szabót szereted, Egressyt szereted, Kerékgyártót szereted, Kukorelyt szereted, Darvasit szereted, Zoltán Gábort szereted, Németh Gábort szereted, Mészáros Sándort szereted, Parti Nagy Lajost szereted, és Cserna-Szabó is szeret téged, Egressy szeret téged, Kerékgyártó szeret téged, Kukorely szeret téged, Darvasi szeret téged, Zoltán Gábor szeret téged, Mészáros Sándor szeret téged, Parti Nagy Lajos szeret téged, ebből meríts erőt, meríts erőt, jaj, nem megy, csak nehogy beleugorjak a Dunába, nehogy elmerüljek benne, pedig mennyire vonz a víz magához, gyere, gyere, gyere, susogja a Duna, ez a bűdös ribanc, a Dunát nőneműnek gondolom, ha a magyarban volna hímnem és nőnem, akkor a Duna nőnemű volna, mert egy vérszívó ribanc ez a folyó, vért iszik, vért kíván, vért akar, ne szaladj el előlem, susogja a bűdös kurva, de én csak rohanok előre a hídon, majd amikor átérek Pestre, gyorsan befordulok a Három Hollóba, innom kell egy sört, ott ül a Whistler mamája és rám néz és összehúzza a szemöldökét, majd föláll, jaj, idejön, gondolom, imádom ezt a nőt, de most ne jöjjön ide, imádom vele beszélgetni, de most nem akarok, jaj, idejön, igen, tényleg idejön, s azt kérdezi, hogy nem vagy jól, erre csak a fejemet rázom, s szűkszavúan annyit mondok összeszorított szájjal, hogy nem, többet nem merek mondani, mert félek, hogy ha kitátom a számat, akkor lehányom saját magammal a Whistler mamáját, aki néz rám, s nem szól semmit, csak megölel, de jó, de jó, de jó, de jó, hogy nem beszél, csak megölel, úgy látszik, közelről ismeri Samuel Hobälawantz urat, s tudja, hogy ilyenkor nem lehet vele beszélni, olyan szeretettel néz rám ez a nő, mint egy szent, nahát, az SZ, az N és a T betűkből nemcsak a szü-

netet, de a szentet is ki lehet rakni, s milyen szép ez, egy igaz és szent ember végtére is tényleg olyan, mint a szünet, kivonja magát az általános mindenségéből, szünetet tart abban a tolongásban, ami a bolygón folyik, ó, ha a szentek rajta volnának a klaviatúrán, akkor ők volnának a szóközők, azaz nélkülük nem lehetne megformálni a szavakat, adják már ide a sörömet, bassza meg, bassza meg, bassza meg, miért kell ennyit várnom, az első korsó sört azonnal felhajtom a pultnál, s gyorsan rendelek még egyet, hogy ne kelljen sorba állni újra, majd kiülök a teraszra, és reménykedem benne, hogy nem jár erre se barát, se ismerős, hátha a sör segíteni fog, nyomom be a számba, s érzem, hogy Samuel Hobäläwantz úr hátrébb feszül, nekinyomom az agyamnak, ki kelene préselni belőlem örökre magamat, de nem megy, aztán rohanok haza, s a kezem végig a szám előtt van, nehogy a halott ember kicsússzon a számon, az a fura érzés fog el, hogy ha kicsúszom magamból, akkor meghalok.

3. HLL

Ebből a három betűből ki lehet rakni azt a szót, hogy halál, de ennek még nem jött el az ideje, a halál még várjon a túlsó sarkon, szívjon el egy-két cigarettát, nézegesse kicsit az okostelefonját, de ne induljon még, ne jöjjön el értem, odaintek neki, helló, halál, nahát, a H és a két L kiadja azt a szót is, hogy helló, a halál ügyet sem vet rám, a hátát a falnak veti, s lassan eregeti a füstöt, bőrkalapja van, és kecskebőrből készült bekecse, hát ilyen a halál, egy kalapos, bőrbekécses embernek öltözött vadász, helló, halál, mondom neki, de nem köszön vissza, miért is tenné, nem jött még el az ő ideje, végre hazaérek, s ledőlök az ágyra, ó, milyen csönd van, ó, milyen sötét van, ó, mennyire jó egyedül lenni, s ahogy fekszem, érzem, hogy a halott ember már nem akar kicsúszni belőlem alul, hanem egy darabig moccsanatlan hever az arcomon, aztán lassan visszasüllyed oda, ahonnét felúszott, az alsó tudat zavaros szennyvizébe, abba a büdös csatornahálózatba, amit a tudomány tudatalattinak nevez, roppant helytelenül amúgy, mert a tudat alatt nincsen semmi, az úgynevezett tudatalatti a felszín alatti réteg, a felszínen ott lebegek én, az a fehér és üres lap vagyok, amit az áramlat erre-arra sodor, de a felszín alatt is én vagyok, pontosabban a szennyvízben ott úszkál a halott ember, aki át akarja venni a hatalmat a test fölött, amibe mindketten beleszülettünk, de a születésünket csak én éltem túl, ő nem, de honnan jött ez, honnan jött ez a betegség, miért kapott el és miért vágott egy életre a földhöz, azt mondják, ennek genetikai oka van, mármint annak, hogy az ember bipoláris depressziós, magyarázom én ezt örököltem, a felmenőim között talán minden generációban lehetett valaki, aki saját magától szenvedett, s akit csak a halál váltott meg a szenvedéseitől, jaj, jut eszembe, talán a Sánta Istenről örököltem ezt.

4. STN

Milyen szép betűk ezek, és nemcsak azt adják ki, hogy Isten, hanem azt is, hogy Sátán, STN, jaj, a Sánta Istenről örököltem a bajt, a Sánta Isten nemhiába mondta nekem, amikor tizenkét éves voltam, éppen tizenkettő, ez az egyik kedvenc számom, tizenkét éves voltam, amikor a Sánta Isten lejött a szobámba a fekete égből füstfelhőbe és villá-

rokba burkolózva, majd azt mennydörögte, hogy soha ne legyen gyereked, mert neked rossz a véred, az én véretem örökölted, zúgta a Sánta Isten, és nekünk rossz a vé-
rünk, ezt vérsd jól az agyadba, miért kell egy tizenkét éves gyerek vállára ekkora terhet
rakni, miért kell egy tizenkét éves gyereket egy mondattal agyonnyomni, az Isten tette
ezt velem, Isten vagy a Sátán, STN vagy STN, bármelyikük lehetett, bármelyikük le-
teríthetett, s most itt fekszem az ágyban napok óta, nem akarok emberek közé menni,
nem akarok senkivel beszélni, nem tudok zsinagógába menni, nem akarok közösség-
be menni, mert szégyellem magamat, rám néznek, s nem engem látnak, hanem a ha-
lott embert belül, nem mutathatom meg nekik magamat, fekszem otthon, s hallok,
hogyan lassanként foszlik a csontomból a kalcium, ez az öregedés jele, tisztán hallok,
ahogyan a kalciumrészecskék kiválnak a csontomból és bekerülnek a véráramba, on-
nan meg valahogyan a vizeletbe, nem tudom, hogyan működik ez, de minden alkalmal-
lammal, amikor kimegyek wc-re, mintha magamból vizelnék ki egy darabot, de sze-
rencsére egyre kevesebbszer kell wc-re mennem, mert alig eszem és alig iszom, jaj, de
jó, hogy nincsen senkim, s nem lát senki ilyen elesett állapotban, leterített állapotban,
kiterített állapotban, fekszem, s igyekszem nem gondolni semmire, az eget képzelem
magam köré, a felhőtlen, azúrkkék eget, ott lebegek a semmiben, az ürességben, és elha-
gyott minden erőm, már nem tudok ellenállni a gonosznak, amely felbukkan a mély-
ből, és nevet, a Sánta Isten rekedtes hangján nevet, engem a Sánta Isten teremtett a sa-
ját képére, és átültette belém azt a szenvedést, amit ő átélt a születésekor, mert a Sánta
Istent még magzatkorában meg akarta ölni az anyja, ezt megírtam egy regényben is,
a Cigány Mózesben, de persze nem árultam el benne, hogy nekem ehhez a regénybe-
li figurához személyes közöm van, a Sánta Isten azért lett sánta, mert magzat korában
megtörtetett, hiszen ki akarta vetni magából az anyaméh meleg műhelye, nem akarta
őt az anyja, az én nagyanyám, nem akarta őt az apja, az én nagyapám, hát ő sem akarta
saját magát, kezdetben senki sem akarta őt, nem tudni, nem tudni, ma sem tudni,
hogy kezdetben ki akarta őt, hiszen meg akarta ölni az anyja, aki lajtorja magasából
ugrott le, hogy elvetéljen, méreggel teli kádba ült, hogy elvetéljen, fölmászott az élet
fájának legtetetejébe, és onnan vetette le magát, hogy elvetéljen, meg akarom ölni ezt
a gyereket, ez zúgott az anyában, mint a tenger, és hallotta ezt a zúgást a fiú odabenn,
és nem értette, hogy miért szánják őt halálra, hiszen alig élt még, nem értette, hogy mi-
ért támadt ez a gyilkos indulat ellene, ami az anyja vérével szivárgott belé, át a testén,
a küszöbön át bele a kicsiny szívkamrákba, vajon mi lehet ez, mi ez, mi lehet ez, kér-
dezte a fiú odabenn, de nem adta föl, igyekezett meghúzni magát a magzatburokban,
igyekezett jó lenni, pedig azt sem tudta még, hogy lehetne rossz is, igyekezett nagyon
kicsi és észrevétlen maradni, hogy ne okozzon fájdalmat az anyaméh tulajdonosának,
aki meg akarta ölni őt, s mivel semmiféle háztáji trükk révén nem sikerült elvetélnie,
az anya a növekvő hasát egy szép, fekete rózsás kendővel elszorította, hogy a fiú hal-
jon ebbe a szorításba bele, dögölgjön meg, de a gyerek nem dögölt meg, csak a csont-
ja törött el, a bal lába eltörött már az anyaméhben, és ha a fiú ordítani tudott volna,
akkor ordított volna odabenn, így csak a magzatvizet nyelte szüntelen, amely sós volt
a könnyeitől, hiszen folyt a fiú könnye szüntelen, de mégsem adta föl, nőtt és növeke-
dett, mert azt hitte, hogy ez az ő dolga, élni és növekedni az élet dicsőségére, és nem
tudta, hogy az anya éppen ezt nem akarja, ezt a növekedést nem akarja, és nem akar-
ja vele ezt az életet, az anya tehát még egyet szorított azon a szép, fekete rózsás ken-
dőn, amivel a hasát elköttötte, és akkor annak a fiúnak eltörött a keze is az anyaméh-

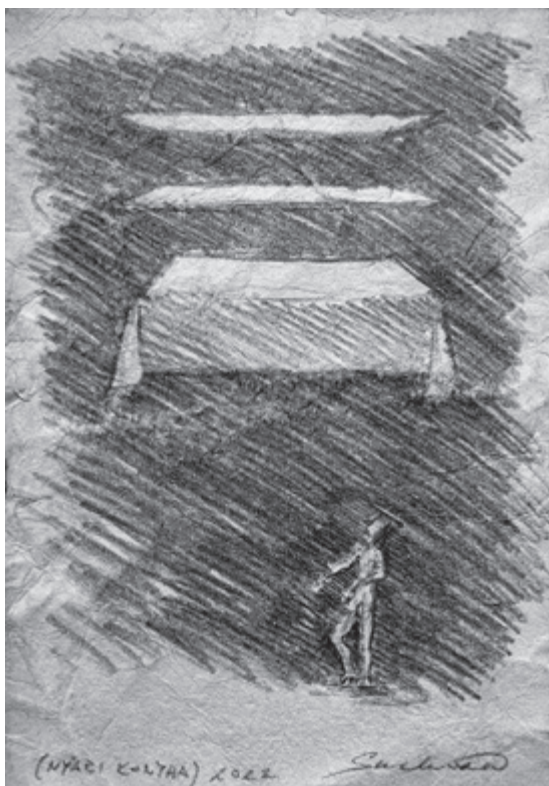
ben, eltörött a jobbja, és ha ordítani tudott volna, akkor ordított volna odabenn, hiszen miután eltörött a lába, most eltörött a keze is, és még nem volt vége a szenvedésnek, hiszen a fiúnak volt már füle a hallásra, és hallotta, hogyan káromolja őt az anyja, és volt már szeme a látásra, és látta, hogy a magzatburok, ami másnak paradicsom, az neki pokol, és volt már nyelve az ízlelésre, és az volt az első észlelése abban a pokolban, hogy az anyja vére keserű, de ez a megnyomorított fiú mégsem adta föl, nem tudni, hogy miért nem, nem tudja megmondani senki, hogy a magzatburokban megtörtetett fiú vajon miért nem adta föl, élni akart, de nem tudni, mi végre, hiszen meg akarta ölni őt az anyja, az apja pedig messze elkerülte, hiszen azt is észlelte ám a fiú, hogy az ő anyja egyedül él, és nincs neki senkije, csak a megtörtetett babája odabenn, aki egyre csak növekszik, és növekszik vele a kín, hiszen együtt fejlődött ki ez a fiú az emberi kínnal, ő lett hát a legjobb barátja, maga a szenvedés, és azt súgta neki a szenvedés, hogy ne félj, kis barátom, mert ha senkid nem lesz e világon, én mindig melletted leszek, mire megint elsírta magát a fiú odabenn, mert megértette végre, hogy odakinn sem vár órá semmi, csak kín és szenvedés, és nem értette, hogy miért támadt ez a gyilkos indulat ellene, vajon mit követett el, és vajon ki ellen, és miért e büntetés, mi végre vajon, de mégsem adta föl, a szervei dolgoztak precízen, mint apró bioműszerek az anyaméh meleg műhelyében, és amikor eljött a születés pillanata egy februári napon, akkor az anya elvetette magát az udvaron, lefeküdt a fagyott földre, hogy a gyereket odaszülje, rá a pusztá földre, hogy a szülésbe lehetőleg mind a ketten dögöljenek bele, mert az anya nem akart élni már, az zúgott benne, mint a tenger, hogy minek, minek, minek élek, de a fia nem adta föl, a megtörtetett fiú megindult a pokolból kifelé, megindult törött lábbal és belekapaszkodott az életbe törött kézzel, pedig fájt neki az út minden centimétere, és fájt neki a megérkezés, mert amikor kibukkant a februári sötétségbe, régi barátja várta idekinn, a kín, és zokogott a halálra szánt ember, és feködött a fagyott földön az a kézmeleg húsdarab, akit Csávónak hívtak, és életben maradt, pedig nem kapott a széllé vált anyjától tejet, elmajszolta, amit odalöktek neki, s mégis nőttön-nőtt az élet dicsőségére, nem döglött meg, hanem nagyra nőtt, és Sánta Isten lett belőle, aki engem a saját képére teremtett, miatta nem jártam pszichoterápiára, nem akartam róla beszélni, nem akartam egy idegennek kiadni, de milyen jó, hogy ezt leírtam, kiírtam most magamból egy időre, hátha jobban leszek tőle, az írás segít, csak az írás segít, semmi más nem segít, csak az írás. ■ ■ ■

■ **Kácsor Zsolt** (1972, Eger) szabadfoglalkozású író, újságíró. Legutóbbi kötete *Cigány Mózes* címmel jelent meg a Kalligram gondozásában. Budapesten él.

A dolgok fájdalma

Jozef Suchoža: *Nyári konyha*

Állni hatalmas boltozat alatt,
asztallapnyi monitorok
dicsfényében. Jelenés egy korban,
amely már nem tűr meg tanúkat.
Az egyszeregy tényének tétovasága.
Kenyérillattal vegyes füst oldja
fel a határokat, lebegteti a bűntudat
bizonyosságát. Lábatlan ebédlőasztal
tányérok és csészék nélkül.
Terítőtűz ne érjen többé porcelán.
Ugyan nem lehetsz éhes,
de rágod a levegőt, mint a dió belét,
az üveget, az izzó tömjént.
Magányodban is elárulnak
a birtoklás törvényei.

Jozef Suchoža, *Nyári konyha*, 2022, tus, merített papír

Ahhoz, hogy bomoljon

Fürjesi Csaba: *Humán szinkron*

A kecskelábú istent hallod,
amint az éjjelilepkék szárnycsapásait
követi, és belehasít a tájba szarvaival,
a formák határát repesztve.
Jégcsupasz homlokán a vak tenger fénye,
arca árkaiban átizzó korom,
szája felperzselt gödör, elnyeli
a vízontlátás súlyától görbe tárgyakat.
Észrevétlen lengedez a rövidre nyírt fű
talpa alatt, és izzadó sörénye szagától szíved
elfacsarodik. Kirándulók siklanak át a mezőn,
ahol eddig nyitott szemmel aludtál.
Az éberség küszöbén gesztenyeként
koppan a kimereviült fej, és te
érte nyúlsz, majd az ajándékozás
gesztusával fordulsz oda
az egyik hátizsákos gyermekhez,
ám a sikoltó istenarc átesik tenyerén,
és kiokád minden elnyelt tárgyat,
hogy újra csaponghassanak.
Nyújtsd ki kezed, mártsd bele
az éjszaka rémálmaiba.

Áfra János (1987, Hajdúböszörmény) Sziveri János-díjas költő, az *Alföld* szerkesztője, műkritikus. A *Két akarat* című 2015-ös verseskötetéért Horváth Péter Irodalmi Ösztöndíjat kapott. Művészetközi együttműködések pártolója és gyakori résztvevője.

Fürjesi Csaba, *Humán szinkron*, 2022, tus, merített papír

Áron műt

Áron műt

Gyűlöli a nyarat, viszolyog a nyártól, pontosabban az emberektől nyáron. Levetkőznek, nemcsak a strandon, hanem a városban is. Nem a testük verejtékezése, a szaguk, hanem a látványuk zavarja. A szép nők is taszítják, amikor nyáron többet mutatnak meg magukból, mint amennyit elbír. Kivetkőzik a város, megváltozik fedett és fedetlen aránya, mezítelen a lábfej, a lábszár, a váll, a kar, a nyak, a mellkas java, férfiak lyukacsos atlétatrikói maradnak gyakran ing nélkül, hogy ő minél kényelmetlenebbül érezze magát. Presszó asztalához ülnek alsónadrágyi sortokban, villamoson bőr fogantyúdba kapaszkodnak ujjatlan, mindenütt kivágott nyáriruháikban, szatén melltartóik színét, formáját sem rejtik. Egyes diáklányok már tavasszal térdzoknit viselnek rövid szoknyával. Az egyetemen az első sorban ülőktől feszengenie kell. A zavaró ingerek megszűnnek, amint a lépcsőházba lép, az utcán görcsössé vált izmait lazulni érzi. Áron fején kipával, fehér cérnakesztyűben, csipesszel a kezében nyit ajtót. Belépni hozzá olyan, mint küzdelmes hangnemváltások után visszaérkezni az alaphangnembe. Áron műt. A konyhában műt. Nemcsak a kesztyű és a csipesz jelzi, hogy megint műtét közben érkezik, hanem a tejkaramella-illat is, édeskés, a konyhából az előszobába is átható. Bár régóta tudja tőle, hogy ez a metil-etilketon szaga, amit belélegezni nem javallott, mégis minden alkalommal ugyanazt reméli. Stollwerck tejkaramella. Fájó volt a hiánya, túl hosszan nélkülözték, a konyhakredenc porcelán fogantyús fiókelői mögött mindig Stollwerck tejkaramellát remélt, a mentollal támadó prominclucorka nem derítette fel. Áron kutat, feltár, kézírathuladék után szimatol. Amint szagot fog, megszerzi a feltételezett gazdakönyvet, bármi áron. Gazdakönyv, ezt is tőle tanulta. Könyvtárakban, levéltárakban titkos kapcsolatokat épít, nem kölcsönözhető könyveket kölcsönöz, az antikváriumokat bújja. Konyhájában, ahol a metlachi-kockák mindig cseppmentesek, három mosogatóedény szolgál, közülük kettőt lefed, a tejest és a húsost. A harmadikat használja ahhoz, hogy fel-

tárja a gazdakönyvek kötéstábláját, gerincét. Nyolc-kilenc éves lehetett, amikor nagyapja megmutatta, hogyan. Egy évvel később egyedül nyitotta fel az első antik könyvet, akkor újságdarabkákat talált a borítófedélben. Kezdetben csak vízbe merítette a kötéstáblát, s megvárta, míg a ragasztóanyagok kioldódnak, olykor alkoholos oldatot is használt. Ma finom eszközökkel dolgozik, konyhai műhelye sebészek és papírrestaurátorok eszközkészletét egyesíti: széles szike, hegyes szike, keskeny pengéjű szike, hegyes olló, tompa olló, tessék választani, fogásra fogas csipesz, fogatlan csipesz; simítócsont bálnából, bígelni is tud; savmentes, fátolpapír vékonyságú ragasztószalagok, alkoholos oldat, vízvívív, lúgos csapvíz a savtalanításhoz, alacsony hőre folyósodó kristályos ciklododekán oldat, metil-etil-keton. Húsos kezével végzett mozdulatai határozottak, rövid, vaskos ujjai soha meg nem remegnek. Steril köpenyt és arcmaszkot nem visel, mégis mintha egy műtősnő is ott állna a lámpák intenzív fényében, aki a *szikét, fogót, csipeszt* felszólításokra gyorsan reagál.

Űl a hokedlin, figyeli Áront. Amióta ismeri, figyeli, hátha a magabiztosságából, a nyugalmából neki is jut. A merészsége is elkelve. Amikor a turulisták hirigsimont rendeztek, nem csak az egyetemen, hanem az utcájukban is rendre feltűntek, Áron gyerekként csapdákat állított, zsinórokat feszített ki, jót mulatott, hogy orra estek, s ekkor a nagyobbak rájuk ugrottak és megverték őket. Áron szakmunkát végez. Kitanulta a könyvkötészetet, a kémiát, a paleográfia alapjait, meg a tüdőfibrózist is. Öreg könyvek, penész, porok, vegyszerek. Még nem érzi, hogy csökkenne a légzőfelülete, nem panaszkodik, igaz, soha nem panaszkodik, ingerköhögése sincs, egyelőre. Pedig lehetne: mintegy kétezer könyvet nyitott fel. Talált pergamen- és papírdarabokat, többnyire világiakat, haszontalannak ítélt szövegeket, gyakran héber nyelvű kéziratokat, ezekkel a maradékokkal erősítették a 15-18. században a gerincet, a táblakötést. Nem csak Áront figyeli ebben a helyzetben, hanem a folyamatot is, a keletkezést, a hulladék transzformációját, próbálja érteni, hogy ennek az átformálódásnak mi a lényeghez a viszonya. Áron számára nem kérdés, mi történjen a könyvekben talált kéziratokkal. Semmi nem az övé, nem csinál pénzt belőlük, nem tekinti magát kutatónak, nem adja közre őket, semmilyen formában nem üzletel velük, nem ártja bele magát a tudományos körökben elsőségről szóló vitákba. Teszi a dolgát, ami szerinte a dolga. Emberei vannak, egész hálózata, Kultúra Külkereskedelmi Vállalat, kivitel, behozatal. Árontól tanulta, a vállalat fontos, hasznos, ha nem lenne a Vállalat, az itáliai héber Talmud-kommentárok vagy a velencei pergamenre nyomtatott 16. századi imakönyv nem jutnának könyvbe és filmkazettába rejtve oda, ahová tartoznak. Áronnak nincs szüksége hivatalos diplomáciai kapcsolatra, a kéziratok és a mikrofilmek e nélkül is eljutnak, ahová kell. Amit csinál, nem tartozik a pikuách nefes tartományába, csempészet büntetnének minősül. Arra ügyel, hogy a kézirat és a kéziratról készített mikrofilm egymástól függetlenül kerüljön ki az országból. A hobbifotózáshoz használt agfa filmkazetták tetejének felnyitásakor és az orsók kiemelésékor is sebészi óvatossággal jár el. A mikrofilmet úgy helyezi be az eredeti film helyére, hogy olyan hosszúságban nyúljon ki, mintha a kazetta érintetlen lenne. Bár állásukat kockáztató levéltáros és könyvtáros kapcsolatai ügyelnek a mikrofilmfelvételek technikai követelményeire, Áron nem kockáztat. Látja maga előtt a vajaskenyérről az ujjakra vándorló mikrogrammnyi zsiradék útját, előfordulhat, hogy a lélegző, a szabad szemmel alig észrevehetően mozgó papírt a felvétel készítésekor nem csontpálcával szorítják le, vagy utóbb az elkészült mikrofilmet kesztyű nélkül érintik. Egy leselejtezett 64-

es NDK gyártmányú Pentakta L100-as mikrofilm olvasóval ellenőrzi, éles, jól olvasható, ujjlenyomat-mentes-e a 35 mm-es mikrofilmszalag.

Áron is figyelni őt. Nem szól, soha nem szól, mindig ott van, de nem szól, a kórházban sem szólt, annyit sem, hogy az Örökkévaló adta s az Örökkévaló elvette. Phalloid típusú gombamérgezés, Amanita phalloides. Őt szobatársának ágyvégi kórlapján ez áll, az övén St. post. tent. suicidii. Áron, az ágya végénél állva, mégis gyilkos galócának olvassa. Amikor túljut az el vagyok múlva állapotán és képes kikelni az ágyból, nem az zavarja, hogy öngyilkossága a kórlap által nyilvánosságot kap, hanem a mérgezés okozójának nevére irigy. Amanita phalloides, Amanita phalloides ismételteti, mennyivel kellemesebb lehet vele a találkozás, mintsem számolatlanul, marékkaal szájba tömni mindazt, amit addig gondosan porciózott. Noha a hangzásarányok borulnak a mérgezéssel együttjáró görcs, a csillapíthatatlan hányás, a rizslészerű széklet, a teljes kiszáradás, a veseelégtelenség, a májkóma miatt, a gyilkos galóca hangzásbeli vonzereje megmarad. A szomszéd szoba betegei is jobb helyzetben vannak, az ételmérgezésüket kiváltó baktérium az ugyancsak jól hangzó Clostridium botulinum. Nekik az evés öröme, sőt még a jóllakottság érzése is megadatott, hiszen a lehetséges lappangási idő hosszával megelőzik a többieket. Irtózik a banalitástól, és ez banális. Gyógyszert szájba tömni, rettentően banális, ájulni, korányi, toxikológia, alsó erdősor 7A, meghánytatva, kimosva lenni, a folyosón ugyanaz az olajfal, mint az otthoni lépcsőházban, csak nem zöld, hanem fehér, ugyanúgy pattogzik, körme alá ékelődne, ha végighúzná a kezét. Banális, banális, alulírott kijelentem, hogy öngyilkossági szándékomról lemondok, alulírott kijelentem, hogy az orvosi figyelmeztetés ellenére, saját felelősségemre távozom, Amanita phalloides, Amanita phalloides, görcsölve, fájástól szenvedni, Amanita phalloides, ez valami magasabb rendű, mintsem pitiáner módon tablettákkal megint bevezetetlenül, üres gyomorral hazaérve, már a körfolyosón a konyhaablakon át illanó szagoktól vágyódni a lassan párolt marhaszegyre tormamártással.

A műtetre várakozó kötetek, a küldésre előkészített anyagok a szobában polcokon pihennek, két karosszék, egy asztal és egy sóberli társaságában. Áronnak nincs igénye többre. Egy nagyobb méretű, szélesebb sóberli elkelne, mert ezt nem a testméretéhez szabták, keskenyebb a kelleténél. Összecsukott állapotában ez az olvasóhelye, s az éjszakai alvásra sincs egyéb fekhelye. Miért is lenne, hiszen alvásra alig vesztegeti idejét. Könyvek, kéziratok, a dohányzóasztalon Supraphon lemezjátszó, mindig itt ülnek, méretre szabva beszélgetnek, zenét hallgatnak. Az utolsó lemez, mindig ugyanaz, bordóban pompázik, Victrola Record, 1927-ből, a tűerő nem ideális, a barázdák nem kapják meg, ami nekik jár, de századszorra is elakad a lélegzet Josele Rosenblattól: *Hineni*. Ebben a rítusban nincs helye a gumimatracnak meg a krallozásnak, pedig Áron szikéje, csipesze, simítócsontja kellene, hogy különbséget tudjon tenni tények és valóság között, kérdések és álkérdések között, hiszen amit nem tudnak még, azt mind tudják, épp ezért nincs is semmiféle valódi vizsgálat, csak amióta foglalkoztatta a fiát a Nyugatra szökés gondolata? hogyan merült fel a fiában a szökés gondolata? vannak a fiának rokonai külföldön? voltak a fiának társai a szökéshez? mikor ismerte meg a fia őket? ki szervezte be a fiát? milyen szökési előkészületeket tett a fia? volt korábban gumimatracuk? volt a fiának pontos terve a szökéshez? honnan szerzett a fia információkat a szökés végrehajtásához? győzze meg a fiát, hogy tegyen vallomást a szökési szándékáról! mióta, hogyan, mikor, milyen, honnan afia afia afia afia! Nem, nincs, sehonnan, semmikor, soha, de hát van az a fránya gumimatrac. Akárha a rabbihoz vagy egy

sacmachoz küldené a felesége, most először nem az anyjához fordul, kérdezd meg a barátodat, majd a barátod megmondja, a barátod tudja, mit kell mondani, mit kell csinálni, elvégre. Hogy a felesége szótárában mit jelent az elvégre, arra nem szívesen gondol. Ahogy arra sem, felesége miképpen kapaszkodik a gumimatrac szélébe anélkül, hogy tudná, fel akar-e jutni rá és hová tartson vele. Te tudod, mi az a krallozás? Nekünk soha nem volt gumimatracunk. Soha nem engedted, hogy vegyek. Mi nem is utaztunk. Miattad nem utaztunk. Miért is utazna, nagyapja hetven múlt, amikor először, akkor sem magától. Mióta ismerlek, mindig volt valami, illetve semmi, csak csend, szorongás, kulccsal zárt fiókok, ne kérdezz, nincs válasz, tedd vissza, nem mehetünk, nem jöhetnek, ne vidd a gyerekeket, ne vegyülj. Talán mégsem kellett volna körültekintően azt írnia neki, hogy mielőtt vele találkozott, nem volt lehetősége olyan nő társaságát élvezni, aki akárcsak megközelítően is, szellemi és fizikai beállítottság dolgában, megfelelt volna az igényeinek. Ezt ő óvatosságnak hitte, pedig tudnia kellett volna, a kivételesség megajánlása a magába szerettem trivialitásánál nagyobb veszéllyel jár.

Áron mindig tapintatosan, észrevétlenül segít. Most is így lesz, ebben biztos. Akárcsak az anyja, aki soha nem vitt semmit családoknak, amikor a férfi, a család eltartója otthon volt. Legyen az pénz, étel, tudta, megalázás nélkül ezt csak asszonyokkal lehet intézni. Ezek az asszonyok viszont már nem azok az asszonyok, ezek nagyon is észrevéttetik magukat, megnyílnak, megfélelkezve róla, hogy míg daueroltatnak, mindenkiből lehet áldozat. Tapintatlanul kérdezzetnek egymást családról, gyerekről, pláne, ha egy utcában laknak, nem számolva semmivel, hol vásárolsz? a piacon? hol dolgozik a férjed? jól keres? melyik iskolába jár a gyerek? idén is mentek a szakszervezeti üdülőbe? jugoszláviába megy a tengerhez a fiad? tégl- vagy faházatok van a telken? egyetemre készül a gyerek? előléptették a férjed? A fodrászatot a nőknek vényre írják fel, és antidotum híján onnan a faggatózás az otthonukba is megérkezik. Kérdeznek, folyton kérdeznek. Leszoktatja őket. Leszoktatja őket azzal, hogy nem válaszol a kérdéseikre. Fényképeket is akarnak. Egyetlen képét találták meg, matrózblúzban, csaknem 3 évesen egy fényképésznél, vállá alá ereszkedő hajjal. Kisfiú, ilyen hosszú hajjal? Miért a hosszú haj, hiszen kisfiú? Nem félt az ollótól, nem rendeztek ünnepséget, talán ha a nagyapja élt volna, így csak apa, anya, gyengéden forgatták az ollót, gyengéden készítették a tanulás öröme. Nem, nem szabad erről, ha látnák 3. születésnapja után, nem kérdeznének, nem lenne mit, fiús rövid haja lenne az újabb képen, úgysem értenék meg a gyümölcsfák és a hajvágás összefüggését, s akkor újabb kérdések, az meg mégsem lehet, hogy a hajvágásról beszélgetnek egy életen át. ■ ■ ■

■ **Egyed Ilona** (1954) szerkesztő (Akadémiai Kiadó, Gondolat Kiadó, Magyar Nagylexikon, Múlt és Jövő, Jazzkutatás), kutató; zenei és irodalomtörténeti tárgyú szövegeket publikál. Ez a szöveg készülő regényének egy részlete.

Only lovebirds can fly

S. mondta még régebben
 hogy az ilyen lányokkal, mint én nem szabad
 és ebben azt hiszem egyet is értettünk egy ideig
 Anna Anna Anna
 fennakadó szemeim a rózsaszínné karmolt eget
 fűzik gyöngnyakláncá
 a soha-meg-nem-halás vagyok
 magamba szívom a földet
 a löszös területek kilöknek magukból
 a víz elrohaszt, ami vízben áll magától rohad
 Anna Anna Anna
 toposzokból épülök fel, mint Juda Halévi
 szerelmei
 és nem írok E/1-es verseket

na, hülyék, hát ti tudjátok

én nem fogom belekergetni magam
 ha félek majd becsukom a szemem
 és könyörgök, hogy legyen vége
 az-összes-nő-üres-szája vagyok
 gyomorcsavarodás hazafelé menet
 idebent keresem Istent vagy az eksztázist
 „otthonom” mondom
 és kilök magából

Anna Anna Anna
 nem akarlak szeretni
 S. mondta még régebben
 hogy csak az ügyes madarak énekelnek
 és ebben egy ideig egyet is értettünk azt hiszem
 (S. persze sok minden mást is mondott
 hazugságokat is
 sokat hazudott
 erre később jöttem rá
 amikor találkoztam a feleségével
 vagyis amikor először felmerült a neve
 és rájöttem hogy nem engem szeret
 mert mást baszni kétnaponta az nem szerelem
 ebben soha nem értettünk egyet)
 kitért szájú fióka fészekzuhanása
 a soha-jelen-nem-levés vagyok
 mindenféle betegségek állatnevei
 nőnek a bélrendszerembe
 elburjánzanak és felfalják a szépeket

S. mondta még régebben
 hogy elege van a kurva gyűlölködésből
 és le is húzott egy szállal rögtön
 ebben is egyetértettünk egy ideig
 aztán hétfőn örökre odakötött
 egy lépcsőház lépcsőjéhez
 Anna Anna Anna
 örök-mezítlábon-álldogálás
 és három-csók-egymás-után leszel.

Előtte

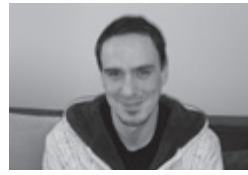
*„Edina... Aki azt hazudta, hogy tudsz énekelni, csak meg akart baszni...
Úgy küzdesz a faszért, mint Kossuth a hazáért!!!”*

Mi, akik nem ma születtünk a földre,
mi, akiknek csípője gyerekhordásra alkalmas,
de nem hordunk gyermeket,
mi, akik úgy ásítunk, hogy ne lássátok
rohadó fogainkat és piros ínyünket,
mi, akik tudjuk, hogy mikor vizeltek be álmodokban,
és miért nem áll a farkatok,
mi, akik látjuk a nyálfoltot a párnáton
és a csillagokat tenyeretek nyomán,
akik, bár tehetségesek és ravaszak vagyunk,
de nem szólhatunk meg, ha a közelünkben vagytok,
mi, akik tökélyre fejlesztettük a szépséget kívül,
mert úgy döntöttünk belülről nem érdemlitek meg,
akik fotókat és mást adunk el nektek,
akik áruba bocsájtjuk a valakihez tartozást,
mi, akik csak a péniszirigységünkön keresztül kötődünk,
és csak értetek élünk –

ma szétnyitjuk nektek lábainkat

és ti, akik kinyomjátok szemünket szerelemfélétséből
és a földön hagytok minket imádkozni,
ti, akik tarkónkat fogjátok vagy csípőnket,
de sohasem kezeinket –
behatolás előtt körbenéztek a szobában és
köptök a tenyeretekbe
a szenteltföldbe visszatérés
elvégre mindig sikamlós
és változóan eredményes.

Szűcs Anna Emília 1999-ben született Budapesten. Költő, kritikus, az ELTE Irodalom- és Kultúratudomány szakának mesterszakos hallgatója. A Nincs online folyóirat egyik főszerkesztője, a Napkút Kiadó vezető szerkesztője, a Késelés késsel szerkesztője, az ElteOnline főszerkesztő-helyettese. Szabadidejében olvas, műhelyekre jár, kerámiákat csinál.

Humbug

gnqwnH

...**S**ohasem hittem volna, hogy így fogom végezni: egy vizeletszagú aluljáróban fekszem magatehetetlenül. Az engem ért erőteljes késszúrásoktól hatalmas lyuk keletkezett a hasfalamon; valósággal kibugygyantak a belső szerveim. Elviselhetetlen fájdalmat érzek; mindent eláraszt a testemből folyó vér. Csak pillanatok kérdése és eszméletlen leszek, pár perc múlva valószínűleg halott. Itt nem segítenek sem a pozitív gondolatok, sem a koncentráció; itt nem segít semmi, hiába is próbálkozom. Ha azonnal segítséget kapnék, talán még lenne esélyem arra, hogy életben maradjak, ez azonban most nem fog bekövetkezni. Tudom. Érzem a zsigereimben. Ennyi volt. Végem van. A részeg hajléktalant, aki megszurtt engem és kifosztott – és aki az egyetlen élő személy a közvetlen környezetemben – végképp nem érdekli az agóniám; esze ágában sincs segítségért telefonálni. A haláltusám helyett inkább a tőlem megszerzett zsákmánnyal van elfoglalva; azt viszont még nem tudja, hogy a pénztárcámban semmi kézpénz sincs: a bankkártyáimat pedig sokkal korábban leblokkoltattam. Nulla cent bevétel egy bestiális gyilkosságért; nem járt túl jól velem. Ha működne az igazságszolgáltatás, valószínűleg életfogytiglani börtönbüntetést kapna, most viszont megfogja úszni szabadlábbon. A világban ugyanis teljes a káosz: megszűnt a közbiztonság, az egészségügyi ellátás, a közlekedés és az iskolarendszer is. A kis- és nagyvállalkozások leálltak; a fellázadt dolgozók tömegével rohagnak az utcákon és a társadalom luxuskörülmények között élő milliárdosainak teljes vagyonelosztását követelik; a lázongók azt akarják, hogy a leggazdagabb réteg lemondjon a fényűző életmódról: ez által pedig megszűnhet a szegénység. Képzeld el, hogy a Földön ebben a pillanatban hétmilliárd ember érzi úgy, hogy eljött az ő ideje; képzeld el, hogy a Földön most hétmilliárd ember gondolja azt, hogy végre valahára magasabbra juthat: jelenleg ennyien bíznak abban, hogy ez az az időszak, amikor megcsinálhatják a szerencséjüket. A gyújtogatás, a fosztogatás és a haláleset szinte mindennapos; ládászámra gyilkolják egymást a civilek. Az átlagember egy fékezhetetlen fenevaddá vált én pedig felesküdttem arra, hogy egymagam megál-

gnqwnH
humbug

lítom a kint uralkodó anarchiát. Ekkor jött szembe a részeg hajléktalan a zsebében egy nagyjából tizenöt centis pengéjű rúgós késsel. Megszóltott. „Nincs egy kis apród, főnök?”, kérdezte. Megálltam. A jóindulatom az életembe került: a férfi megszurtt majd kifosztott. Mielőtt azonban a haláltusám utolsó másodperceiben örökre lecsukódnának a szemeim, még az jut eszembe, hogy valószínűleg borzasztó látványt nyújthatok szétlyuggatott hassal: íme így végzi hát az isteni hatalommal megáldott világforradalmár. Íme így végzi hát a milliárdos élvezethajhászból lett spontán igazságosztó. Szörnyű érzés tudni, hogy egy iszákos senki áldozata lettem; bármi is történt azonban azt hiszem, megérdemeltem: rászolgáltam a kegyetlen halálra... De ne szaladjunk ennyire előre; tekerjük vissza az időt húsz évvel. Középkorú diák vagyok és az a bizonyos kémiaóra az első dolog, ami a kezdetekkel kapcsolatban eszembe jut – innen datálható az egész világot érintő forradalom. A forradalom, ami egy globális méretű sztrájkjal kezdődött; a sztrájkjal, amit én robbantottam ki; azzal a sztrájkjal, ami előbb anarchiává később pedig lázadásá alakult; azzal a sztrájkjal, amit már túl későn akartam megállítani és azzal a sztrájkjal, amely végül a vesztemet okozta. Megint előre szaladtam. Szóval az az ominózus kémiaóra... Emlékszem, a történetem úgy kezdődött, hogy indokolatlanul rossz jegyet kaptam és azt kívántam, hogy a tanárnőt bárcsak megbaszná egy ló. Ártatlan kis átok volt, semmi több; mindenki óhajt ilyesmit gyerekkorában. Én viszont túlzásba estem; átléptem azon a bizonyos határon. A dolgot a tanárnővel ugyanis többször elképzelttem; sőt: le is rajzoltam. Egy Kincsem nevű hatalmas szerszámmal rendelkező csődört pingáltam a papírra, alá pedig egy szenvedő kis pálcikaembert firkáltam; a pálcikaember fölélő ákombákom betűkkel oda-biggyesztettem, hogy: „Kovácsné”. A kép címe csupán ennyi volt: „Kincsem akcióban”. A rajz a mai napig is megvan: ott lapul családházunk ebédlőjének íróasztalfiókjában. A lóval „enyelgő” kémia tanárnő lefestése volt az első lépés ahhoz, hogy megtapasztaljam isteni hatalmammat. Művememet kifüggesztettem a falamra és abban reménykedtem, hogy a rajta lévő dolog tényleg megtörténik. Nézve a képet, hosszasan ábrándoztam azon, hogy milyen jó lenne egy új, kedves kémia tanárnő, akitől nem kellene rettegni, aki nem dobálna indokolatlanul a rossz jegyeket, és aki nem inna úgy és annyit, mint a mi tanárnőnk. Kovácsné ugyanis köztudottan alkoholista volt: a diákok folyamatos terrorizálása mellett a napisintű bor- és pálinkafogyasztás jelentette a második legkedveltebb elfoglaltságát. Mániákusan szerettem volna, ha ez a nő tényleg szenved; valósággal rabja voltam a tortúrájáról szóló gondolatnak. Legnagyobb megdöbbenésemre pár héttel később jött a hír, hogy a „kedvenc” kémia tanárnőm valószínűleg nem tanít minket többé; komoly baleset érte: medencecsont- és gerinc-törést szenvedett egy lóversenyen. A szerencsétlenség után sokan azt rebesgették, hogy a nő haldoklik és csak napjai lehetnek hátra, míg mások azt mondták, hogy feltehetőleg az egész hátralévő életét tolószékekben kell majd töltenie. Utóbbi valósult meg; Kovácsné tolószékekbe került. Viszonylag sok időbe telt, amíg kiderítettem, hogy mi is történt vele valójában: az évente megrendezett falusi lóversenyen, amit a kémia tanárnő előszeretettel látogatott, egy megvadult állat megtámadta és pontosan azt tette vele, amit én kívántam neki. Kutatásaim annyira sikeresnek bizonyultak, hogy még a csődör nevét is kiderítettem: „Kincsem” – se több, se kevesebb. Teljesen elképedtem; fantasztikusnak tartottam a dolgot. Ez volt az első olyan célzott vágyam, amely teljesült; ez volt az a pont, amikor ráébredtem arra, hogy óriási hatalom van a birto- komban. Azonnal nyilvánvalóvá vált, hogy csak akarnom kell és bármit elérhetek; az

óhajaimat ugyanis nemcsak meghallgatja, de teljesíti is az univerzum. El kell képzelnem, erősen kell gondolnom rá és lehetőleg le kell rajzolom a kívánságot. Utóbbi nem annyira fontos, viszont segít a megvalósításban: konkretizálja a vágyakat. A képlet a következő: minél nagyobb a kívánság, annál többször kell érezni azt, hogy amit szeretnék, már a birtokomban van és ha ezt többször megismétlem, kivétel nélkül mind egyik vágyam teljesül. Az első célzott kívánságom miatt a szuperhatalmat, jobb ötlet híján, elneveztem a lóbaszás törvényének. A lóbaszás törvénye – ez jelentette az életemet, a sorsomat és a haláloamat. A szupererőm viszont természetesen korlátokkal is rendelkezett; nem tudtam például természetfeletti dolgokat kívánni: halottakat feltámasztani, repülni, vagy fantasztikus lényeket varázsolni és nem tudtam eltörölni a biológiai szükségleteimet sem. Az emberek teljes manipulálására, a gyógyításra, a gyilkolásra és az élet eseményeinek az alakítására viszont, bizonyos körülmények között, képes voltam. Még én sem tudtam megmenteni azonban azt, aki egy komoly betegség végső stádiumában volt, vagy akin például halálos sebet ejtettek – utóbbi fogja később a vesztemet okozni. Valószínűleg már a megszületésem pillanatától kezdve rendelkeztem ezzel az erővel; a lovas történetet követően jöttem rá ugyanis arra, hogy tulajdonképpen mindig is megvalósultak az óhajaim. Az osztálytársaim közül például én kaptam először biciklit és számítógépet, pedig egyáltalán nem tartoztunk a gazdag családok közé; sőt: kimondottan szegények voltunk. Mivel az anyagi helyzetünk nem tette lehetővé, ezért feltételezhetően már gyerekkoromtól számítva a „lóbi” – így kezdtem el becézgetni a lóbaszás törvényét – intézte el, hogy teljesüljenek a kívánságaim. Időközben az a furcsaság is eszembe jutott, hogy eddigi életem során a velem rosszul bánó, számomra nem szimpatikus emberek gyakran váltak olyan megmagyarázhatatlan balesetek áldozatává, amiket valószínűleg szintén én okozhattam. A megmagyarázhatatlan balesetek elszenvedői közé tartozott például Juli néni, a gonoszkodó dédnagymamám is. Ő lehetett az első, akit a „lóbi” a segítségével tettem el láb alól. Az öreg nő ugyanis úgy halt meg, hogy lenyelte a műfogsorát; vagy legalábbis annak egy részét. A viszonyunk nem éppen tartozott az ideális dédimama-dédunoka kapcsolatok kategóriájába. Juli mama gyakran szekált. A szekálásai elsősorban abban nyilvánultak meg, hogy amikor átmentünk hozzá, akkor hangulatától függően mindig vagy „kis stricinek”, vagy „kis gecinek” hívott; amit viszont a legjobban utáltam benne az az volt, hogy nonstop birizgálta a fütykösömet: e tettehez pedig általában a „hafelnő-sok-kurvát-fog-megbaszni-az-én-kicsi-dédunokám” szavakat mondogatta. Dédi mama úgy távozott az élők sorából, hogy egy szeles októberi délutánon véletlenül a földre ejtette a protézisét, majd – mivel már eléggé megvakult szegény – rátaposott, a tárgy pedig megrepedt. Juli mama azonban nem zavartatta magát; észre sem vette, hogy bármi baja lenne a műfogsorának. Felkapta, visszatette a pohár vízbe és vacsoraiddőben ugyanúgy bevette azt a szájába, ahogy szokta: a repedt protézis alsó felének az egyik kisebb darabkája viszont pechére lecsúszott a torkára és a mama nem tudta sem felköhögni, sem pedig a kezével kirántani azt onnan. A dédi megfulladt. Azért feltételezem, hogy én tettem el őt láb alól, mert rengetegszer kívántam neki magamban azt, hogy „bárcsak akadna a torkodon” – és ez a vágy leggyakrabban a természetellenes fehérséggel világító műfogsorával kapcsolatban jutott eszembe. De hozzá hasonlóan járt pórul a részeges szomszédunk, Géza bácsi is, akit apám csak ganéj Gézának nevezett. A vén bolond gyakori, bár nemkívánatos vendégnek számított az otthonunkban. Több ok miatt sem örültünk Géza bácsi sűrű látogatásának: az egyik

ilyen legfontosabb ok az volt, hogy az öreg akárhányszor ájtott hozzánk, kivétel nélkül mindig be volt hugozva. Én pedig – önérzetes gyerekként és nem mellesleg a férfi higiéniától való zsigeri távolságtartásának köszönhetően – soha nem fogtam vele kezét. Géza bácsi, mivel egyszer sem viszonztam kézfogásának állandó indítványozását, sértve érezte magát és ezért gyakran panaszkodott rám a szüleimnek; azt mondogatta, hogy nagyképu vagyok és büszke. Állította: soha semmire nem fogom vinni az életben. A szaga mellett a rólam szóló folytonos panaszkodást utáltam benne a legjobban. Anyám természetesen mellettem állt ki ebben a kérdésben és teljes mellszélességgel támogatta Ganéj Géza kéznyújtásának örökös elutasítását. Én sem fognék vele kezét, mondogatta mindig. A Géza bácsi iránti viszolygásomnak köszönhetően – ha már rossz szokásához híven annyira szeretett bevizelve szomszédokat látogatni, és mivel én eléggé szemtelen gyerek voltam, ezért – sűrűn kívántam neki magamban azt, hogy bárcsak belefúlna a húgyba és a szarba. Képzeltben nem egyszer láttam őt úszkálni az altesti eredetű bűzös masszában úgy, hogy kapálódzva fuldoklik és az életéért küzd. Sajnos ez a kívánságom is teljesült; a „lóbi” nem hagyott cserben. A szegény megboldogult, vizeletszagú Ganéj Géza a halálának éjszakáján szokásához híven éppen a kocsmából tartott hazafelé és nem vette észre, hogy a falu közepén végzett csatornatisztítás során az egyik alkoholista „élmunkás” elfelejtette visszatenni a kanális fedelét a bejáratra. Géza bácsi a csatornába zuhant; legnagyobb szerencsétlenségére másnap reggel egy arra járó személy, mert teljes joggal ítélte veszélyesnek a falu közepén tátongó hatalmas lyukat, visszatette az acélfedőt. Ganéj Géza eltűnt; napokig keresték. Nem mintha bárkinek is igazán hiányzott volna, de senki nem tudta megmondani, hogy pontosan hol van. Két héttel később találtak csak rá, azt is azért, mert mindent betöltő húgy- és szarszag kezdett el terjedni a faluban. „Élmunkás” csatornatisztítóink újra kijöttek, újra felnyitották a község közepén lévő kanálist, lemásztak és borzasztó látvány tárult a szemük elé: egy, már rothadásnak indult hullát találtak a többszáz liternyi ürülékben. Szerencsétlen Ganéj Géza ugyanis a lyukba zuhanáskor a súlyával pont arra az elrozsdásodott, régi vastagabb csőre esett rá, ami a falu vizelet- és széklettartályából vezetett ki; a cső az ütéstől megrepedt és elkezdett erőteljesen szivárogni. Ganéj Gézának esélye sem volt a túlélésre. „Csodaszépen” és „méltóságteljesen” halt meg: nem elég, hogy feltételezhetően beütötte a fejét és eszméletét veszítve gyakorlatilag belefulladt a húgyba és a szarba, de a csőtörés miatt mindemellett még körülbelül háromszázharminchat órát ázott a tartály többszáz liternyi tartalmában is, ami a baleset óta csak szivárgott és szivárgott... A holttestet hamar kiszedték és a tartály mellett a törött cső is viszonylag hamar meg lett javítva. Géza bácsi temetéséről – noha értelemszerűen nem voltak rajta túl sokan – és annak körülményeiről a mai napig is anekdoták szólnak. Kattant Péter, a falu polgármestere, szerint például nagyon nehezen tudtak csak olyan épkezláb halottle mosót- és öltöztetőt találni, aki szívesen elvállalta a munkát és a koporsót sírba emelő is jóval nagyobb, a szokásos fizetés kétszeresét igényelték a holttest földbe helyezéséért; az önérzetes dolgozók hivatalos kérelmében az szerepelt, hogy a béremelés a halott „nem mindennapi szaga miatt” tekinthető indokoltnak, azaz, írták, ha a szokásosnál lényegesen bűdösebb egy hulla, akkor annak a földbe helyezése is sokkal komolyabb fizikai megpróbáltatást igényel. A falu első embere, mivel nem nagyon tehetett mást, elfogadta a munkások erre az egy alkalomra szóló béremelési indítványozását. A bűdös miatt szinte elviselhetetlen hideg ellenére odakint megtartott gyászszertartáson állí-

tólag mindenki vagy maszkban volt vagy orrcsipeszben, mert még a Ganéj Gézát legjobban szerető és gyászoló hozzátartozók, bármennyire kevesen is jelentek meg, sem tudták elviselni azt az egész temetőt elárasztó húgy- és szarszagot, amit a holttest árasztott magából. Akkoriban sokan beszéltek, hogy a pap, aki ugyancsak nehezen vállalta el a munkát és aki ugyancsak lényegesen komolyabb „bérkiegészítést” igényelt ezért a szertartásért, a bűdös miatt legalább ötven méterre állt az elhunyttól és kézi hangszóró segítségével mondta el a gyászbeszédet. Bár az esemény már jónéhány évtizede történt, ennek ellenére a mai napig is többen esküdnek rá, hogy ha elmennek Géza bácsi sírja mellett, még mindig érzik azt a kesernyés húgy- és szarszagot, ami az elhunytat – elsősorban a végzetes balesete körülményeinek, másodsorban a már említett higiénától való zsigeri távolságtartásának köszönhetően – holtában is körülvette. De térjünk csak vissza a középiskolás élményeimhez. A „kedvenc” kémiatanárnővel történő lovas óhajom teljesülése után kisebb próbálkozások következtek; először egyszerű, könnyen kivitelezhető dolgokat akartam: a legújabb és a legjobb számítógépes játékokat, jobb jegyeket, jobb bizonyítványt és persze lányokat. Kovácsnéhoz hasonlóan gyorsan kiiktattam még néhány antipatikus pedagógust is – természetesen nem ugyanazokkal az eszközökkel; azaz nem megvadult csődöröket küldtem rájuk. Eltűntetésükhöz esetleg végleges likvidálásukhoz lényegesen humánusabb módszereket alkalmaztam: egyeseknek csak eltörettem a kezét vagy a lábát, míg másokat fránya hasmenéssel, hányingerrel, soha-véget-nem-érni-akaró vizelettartási problémákkal vagy hosszú és kezelhetetlen depresszióval „sújtottam”, illetve arra „vettem rá” őket, hogy aludjanak el az óráról. Szórakoztató élmény volt így iskolába járni. Pár hónapnyi gyakorolgatás után viszont úgy éreztem, hogy a sok kis bekövetkezett óhaj már semmilyen formában nem elégít ki, és eljött az egyik legösszetettebb kívánságom ideje; egy olyan konkrét vágyat akartam, aminek minden részletét aprólékosan kidolgozom. Egy olyan kívánság teljesítését tűztem ki a célul, amivel igazi megpróbáltatásoknak teszem ki a lóbaszás törvényét. Tisztában voltam ugyanis azzal, hogy ha az összetett vágyam teljesül, akkor nincsenek határok és az életben minden elképzelt dolgot meg tudok majd valósítani. Azt agyaltam ki, hogy előre eltervezett módon leckéztetem meg az osztályunk legnagyobb személtládáját és alfahímjét, Mosko Flórit. Kitaláltam, hogy tők jó poén lenne, ha a srác az egész iskola előtt csinálna hülyét magából. Flóri megaláztatását a következőképpen képzeltem el: a fiú lila női tangóban táncol az iskolában valamelyik étkezőasztalon és miközben a Despacito nevű közismert dal szól, a segét riszálva azt üvölti, hogy: „én a picca, csevapcsicsa”. Produkciójának, határozottam el, az iskola legfontosabb embereinek szeme előtt kell történnie: beleértve az igazgatót, a helyettest, a tanárokat, a diákokat és a pazar előadásból természetesen nem maradhatnak ki Mosko Flóri vinnyogó lányrajongói sem. Elképzelttem, hogy ez az esemény már régen megtörtént, és – hogy segítsem a „lőbit” – ezt a vágyamat is ugyanúgy lerajzoltam, ahogy korábban Kovácsnét azzal a csődörrel. A rajzon egy, az intézményünk valamelyik étkezőasztalán lilára festett bugyiban ugrabugráló pálcikaember szerepelt; a kép alsó részén pedig ugyancsak pálcikaemberekből álló csapat nézte száj tátva az előadást. Mindegyik bámuló figurát megneveztem; céloom volt ugyanis, hogy a lóbaszás törvénye számára teljesen egyértelmű legyen, hogy azon az estén a fontosabb emberek közül senki sem maradhat ki a showból. Flóri pálcikafigurája mellé odapingáltam egy beszédfelhőt is, amibe a következő rímet írtam: „én a picca, csevapcsicsa!” A kép címe csupán ennyi volt: „Mosko Flóri táncol”. Napokat, hete-

ket „dolgoztam” ezzel a kívánsággal; azonban bármennyire terveztem el, rajzoltam meg és vizualizáltam a történéseket Mosko Flóri valahogy nem akart lila tangában a komplett tanári kar és a népes diáksereg előtt segget riszálni: bevallom, ez egyszer kicsit kételkedni kezdtem a lóbaszás törvényében. Pár héttel később viszont, amikor szinte már elfelejtettem a kívánságomat, eljött a várva várt gimis buli ideje; a partit idén az intézményünk étkezőjében szervezték meg. Mindenki ott volt, akinek ott kellett lennie; azt éreztem, hogy itt a nagy lehetőség: vagy ezen a rendezvényen valósul meg a kívánságom, vagy sehol. Mivel nem tudtam, hogy ezúttal mit várhatok a „lóbitól”, ezért az összejövetelen csupán sodródtam az eseményekkel. Mosko Flóri a bulira viszonylag későn érkezett és jó szokásához híven eléggé hamar berúgott. Egy darabig semmi érdekes, említésre méltó dolog nem történt; iszogatás, táncolgatás és jó hangulat – ezek jellemezték a gimis partit. A rendezvény vége felé azonban, néhány osztálytársunk kíséretében, Flóri körülbelül másfél órára eltűnt; aggódni kezdtem, hogy talán hazament és féltem attól, hogy a „lóbi” életemben először teljesen elpártolt tőlem. Azonban a fiú feltehetően ekkor, az eltűnése során, vehette magához azokat a tudatmódosító szereket, amiket nem kellett volna és amelyek végül a kívánságom tökéletes megvalósulásához vezettek. Természetesen a mai napig sem lehet pontosan tudni, hogy milyen anyagokat juttatott ekkor a szervezetébe, de az biztos, hogy a megivott alkoholra szívott fel valami olyat, amitől totálisan kontrollvesztett állapotban tért vissza és úgy, ahogy volt táncolni kezdett. Telt-múlt az idő és Mosko Flóri egyre vadabban mozgott, majd pedig az egyik legmenőbb zene – hogy pontosabb legyek: Kozsó Szomorú szamuráj című dala – kezdőtaktusainak a megszólalásakor, teljesen átérezve a parti hangulatát, a fiú előbb levette a felsőjét, megpörgette és eldobta azt, pár perccel később pedig a nadrágjával is ugyanígy tett. Flóri olyannyira élvezte a bulit, hogy a táncparketten lévőek közül szinte már mindenki őt nézte; ez azonban egyáltalán nem zavarta: a srác szeretett a középpontban lenni. Osztálytársam műsorától valamelyik hülye női rajongója viszont annyira beindult, hogy azt súgta neki: örökbe kap tőle egy tangabugyit, ha cserében itt és most abban is megmutatja a fantasztikus tánc tudását. Mosko Flóri természetesen beleegyezett a dologba: nem volt abban az állapotban, hogy visszautasítsa az ilyen fantasztikus ajánlatokat. A lány rögtön elszaladt a mosdóba, és – immáron kezében a bugyijával – pár perc múlva újra a táncparketten kötött ki. Flóri átvette tőle a lila színű tangát, ott mindenki előtt előbb gyorsan lekapta, majd látványosan megpörgette és eldobta a boxerét, ezután pedig felhúzta a bugyit és riszálni kezdett. A produkciót hatalmas üdvrivalgás fogatta; néhány másodperccel később pedig elérkezett életem legcsodálatosabb pillanata: megszólalt a jól ismert Despacito című dal, aminek hatására Mosko Flóri mindenféle belső megfontolás vagy mérlegelés nélkül egyszer csak felugrott az egyik étkezőasztalra és a seggét mozzgatva táncolni kezdett. Az asztalra ugrás minutumában pedig megjelent, jobban mondva valósággal díszkíséretben bevonult, az igazgatóval és a helyetessel együtt a komplett tanári kar és ők is tátott szájjal kezdték bámulni az előadást. A jelenetsor hatására valamelyik diák rögtön bekiabálta azt, hogy „mi vagy te Flóri, piccsa?” Mosko Flóri pedig a részegségtől és az egyéb tudatmódosító szerektől eltorzult hanggal azt üvöltötte válaszként, hogy „én a piccsa, cse-vap-csi-csa”; ezután pedig egészen addig folytatta a műsort, amíg az igazgató úr fel nem oltotta a villanyt, és ezzel teljesen véget nem vetett a produkciónak: azaz még körülbelül három ezredmásodpercig. Performansának köszönhetően Flóri csupán feltételeg kapott; a jó tanul-

mányi eredményeire és a rendezvény éjszakáján történő „háborzongató incidensig” tanúsított kiváló magaviseletére való tekintettel nem tanácsolták el az iskolából, de az alfahím fiúból egyik napról a másikra lúzer lett. A táncolásának estéjétől számítva mindenki Picsafórinak kezdte el őt csúfolni; innentől kezdve már senki sem akart vele barátkozni. Még a női rajongók is elpártoltak tőle. Amikor viszont ráébredtem arra, hogy ennyire pontosan teljesül minden kívánságom, sőt Mosko Flóri még a rím-párokat is úgy mondja ki, ahogy én szeretném, elhatároztam: otthagynom az iskolát és a családomat; élnem kellett ugyanis az istenadta lehetőséggel: ki akartam próbálni, hogy hol vannak a lóbaszás törvényének a határai. A szüleimnek persze nem számoltam be a képességeimről; annyit viszont megtettem a kedvükért, hogy megnyertem nekik az ötöslottót. Ennyivel, úgy érzem, tartoztam azért, hogy felneveltek. Nagy volt otthon az öröm; végre valahára először gazdagok lettünk. Milliós nyereseményünkől otthagytuk a kis falut és a fővárosba költöztünk, ahol a szüleim egy hatalmas luxus-ingatlant vásároltak, én azonban nem iratkoztam át másik iskolába; tudtam, hogy nem lesz rá szükségem. És pár héttel később eljött az a nap is, amikor hirtelen előálltam az ötletemmel. Azt mondtam a családomnak és a tanárainak, hogy utazgatni szeretnék; titkon persze már manipuláltam őket, hogy igent mondjanak. Jó szokásomhoz híven mindannyiukat lerajzoltam egy papírra, miközben azt vizualizáltam, hogy már réges-rég külföldön vagyok. A „lóbinak” köszönhetően sem a szüleimet, sem a pedagógusokat nem érdekelte, hogy elvégzem-e a középiskolát; minden döntésemet teljes mellszélességgel támogatták. Kedvelt intézményem előjáró személyiségei, akiket nem iktattam ki gyomorrontással vagy épp vizelettartási problémákkal, külön megjegyezték, hogy egy ilyen „tehetséges diák”, mint én külföldön is egészen biztosan meg fogja állni a helyét. „Az istencsászárkirálynak papírok sem kellenek”, mondták szinte egyszerűen, amihez általában hozzátették, hogy „neked soha semmilyen gondod nem lesz az életben.” Azt viszont egyáltalán nem tudták, hogy ezeket a mondatokat én adtam a szájukba egy korábban lerajzolt beszédfelhőben. A végső iskolai búcsúzásomnál, emlékszem, még Picsafóri is megpaskolta a vállamat: „Ügyes leszel, főnök, meglásd”, ismételte könnyes szemekkel az iskola elsőszámú exalfahímje és excsajozógépe nem sejtve, hogy miattam, vagy legalábbis a „lóbi” miatt gondolja őt az egész iskola egy rosszlélű, magamutogató, seggriszáló homoszexuálisnak. A szülők és a tanárok szellemi támogatásának köszönhetően tehát külföldre utaztam. Csúpan egyetlen egy dolgot kellett tennem a tökéletes élet elérése érdekében: távol tartani magamtól a negatív gondolatokat. Nem volt nehéz: megtudja szokni azt az ember, hogy átáll a pozitív életszemléletre. Viszont végig inkognitóban maradtam; nem akartam, hogy a világ megtudja, hogy milyen hatalommal rendelkezem. Annak ellenére, hogy a szüleimmel tartottam a kapcsolatot, illetve viszonylag gyakran haza is látogattam, csak és kizárólag saját magamnak szerettem volna felhalmozni a javakat és az élvezeteket. A kívánságaim természetesen sikerrel jártak: mivel szerettem a szép lányokat, ezért először csajozni kezdtem. Nagyjából huszonöt éves koromra megkaptam az összes nőt, akit csak kinéztem vagy elképzelttem magamnak; pár év alatt több ezer csúscategóriás bombázóval voltam együtt. Mivel a kedvteléseim közé tartozott az utazgatás, ezért a „lóbi” segítségével körülbelül harmincéves koromra bejártam a világ összes országát és nagyvárosát. Senki nem tud rámutatni a térképen olyan fontosabb helyszínre, ahol ne kirándultam volna; senki nem tud megemlíteni olyan fontosabb épületet és műtárgyat, amit ne láttam volna testközelből. Kipróbáltam min-

dent, ami szemszájnak ingere: ételek, italok, kábítószer. Bulikról bulikra jártam. Elmondhatatlan, mennyi élményt halmoztam fel a külföldön töltött két évtized során. Ezek mellett pedig rengeteg pénzt vertem el; euromilliárdokat. Megvettem mindent, amit meg akartam venni. A legsikeresebb időszakaimban számos luxusingatlannal rendelkeztem és többszáz autóm volt. A felbecsült vagyonom értéke a százmilliókat is elérhette. Amit csak meg lehetett kapni, azt én mindent megkaptam az élettől; a „lóbi” egy alkalommal sem hibázott. Az élvezeti javak megszerzése mellett éveket éltem és halál ura voltam; noha engem teljesen elkerültek a rossz dolgok és a veszélyek, ha úgy tartotta kedvem, egészséges embereket tettem beteggé, vagy intéztem el nekik a kegyetlen, szenvedésekkel teli halált; ha úgy tartotta kedvem, bárkit szívesen kikúráltam a még visszafordítható kórságából. Szimpátia alapján döntöttem: tömeggyilkos, sámán és élvezethajhász voltam egyszemélyben. Sokan állítják, hogy egy emberi élet túl kevés ahhoz, hogy mindent megtapasztalj; nos, ez nem igaz. Csak azok mondják ezt, akiknek korlátozottak a képességeik. Évek elteltével viszont fásult lettem az élvezetektől; a dolog már kezdett kissé unalmassá válni – valami mást akartam, valami jobbat, valami olyat, ami nem lehet az enyém. Meg-nem-valósult álmokat szerettem volna dédelgetni, mint az átlagemberek. Azt akartam elérni, ami túlmutat a vágyakon. Az élvezeti dolgok felhalmozása közepette ugyanis gyakran fogalmazódott meg bennem a kérdés, hogy vajon mit kell csinálni azután, miután már minden álmom teljesült; rátaláltam a tökéletes válaszra: nyomot kell hagynom; jót kell tennem az emberiséggel. Ha képes voltam ennyi mindent elérni, gondoltam magamban, akkor valószínűleg megváltoztathatom a világot: feloldhatom például az osztályrétegek közötti különbséget, azaz akár igazságot teremthetek a szegények és a gazdagok között, jutott eszembe. Elhatároztam hát, hogy a lóbaszás törvényének a segítségével kirobbantok egy forradalmat; azt a forradalmat, ami megoldja a társadalom egyenlőtlenségének a problémáját és ami egészen addig fog tartani, amíg meg nem szűnik a nélkülözés. Terveim között szerepelt még, hogy a lázongás végén mi, a leggazdagabb emberek, végleg lemondunk a luxusról és elosztjuk a nincstelének között a pénzünket; így nemcsak a legszűkebb osztályréteget, de a középosztályt is sikeresen fel tudjuk majd számolni. Ez volt a terv. Nyilvánvalónak tűnt, hogy a kirobbantott forradalom anyagilag engem és a szüleimet ugyanúgy negatívan fog érinteni, mint másokat, de nem zavart; olykor le kell mondanunk a javainkról azért, hogy jobb hely legyen a Föld. Elkezdtem tehát létrehozni az új és legnagyobb kívánságot: szokásos módon lefestetem azt, aminek óhajtottam a megvalósulását. Őrjöngő pálcikaembereket pingáltam; égő autókat, felborult házakat, vért és hullahegyeket rajzoltam egymás mellé. Az összes kép címe csupán ennyi volt: „Forradalom van a világban. Az emberek az igazságos vagyoneosztást követelik.” Számos ilyen skiccet készítettem és minden örömmel arra koncentráltam, hogy a dolog már megtörtént; elképzelttem, hogy megszűnik a gazdag osztályréteg és az emberiség anyagilag teljesen egyenrangúvá válik. Új képeimet kifüggesztettem a falra és vizualizálni kezdtem. Majd pedig szépen, lassan – ahogy szokott – ez a vágyam is teljesült. Először csak a tanárok sztrájkoltak, majd az orvosok. Pár nap elteltével pedig hirtelen leállt a világ: megszűnt a közbiztonság, az egészségügyi ellátás, a közlekedés és az iskolarendszer is. Tömegével mentek az utcára az emberek; néhány nap alatt az egész társadalomra kiterjedő sztrájk keletkezett. A globális méretű leállás előbb anarchiává, később pedig spontán forradalommá alakult. Gyilkosság, rablások és teljes káosz kezdte el jellemezni a hétköznapiakat. Olyan volt,

mintha egy céltalan soha-véget-nem-érőnek tűnő háború dúlna. Szinte mindenhol kontrollvesztett őrijongó átlagemberek vették át az irányítást; a forradalmárok támadni kezdték azokat, akik ránézésre gazdagok voltak vagy az éppen hozzáférhető nyilvántartások és adatok alapján komolyabb vagyonnal rendelkeztek. Célpontjaik közé tartoztam persze én és a szüleim is: ebben az időszakban nem egyszer jutott eszembe a saját halálom; az anyagi egyenlőség megvalósulása érdekében azonban fel sem merült bennem annak a lehetősége, hogy véget vessék a káosznak. Az eredeti tervemhez akartam ragaszkodni. Meg kell szünnie az osztályrétegeknek, gondoltam és reménykedtem abban, hogy a vágyaim újra beteljesülnek. A nincstelenek extrém bosszúhadjárata viszont rövid idő alatt odáig fajult, hogy a lázadók lassan már mindenkire vadászni kezdtek. Mivel féltem, ezért nem hordtam magamnál készpénzt és – amikor még működtek a bankok – a kártyáimat is sikerült korán leblokkoltatnom. Csak a „lóbi”-ban bízhattam, semmi másban; bár ez eddig mindig elégnak bizonyult. Rablás, hullahegyek, bűz és vér volt mindenhol. A sztrájkoló forradalmárok több luxuslakasomat is megostromolták; a szuperhatalmam segítségével viszont sikerült elmenekülnöm. Szerencsével – vagyis a „lóbi” segítségével – hazautaztam. Anyámat és apámat azonban nem találtam otthon. Szüleim lottóötösből vásárolt luxusingatlanját úgy tűnt, megtámadták a forradalmárok; kitört ablakok és a falakról leomlott vakolat árulkodtak az ostromról. Bementem; óriási rendetlenség volt a lakásban. Mindent feldúltak a lázadók: törött tárgyak mellett asztalfiókok és szekrények tartalma hevert szanaszét. Ahogy járkáltam a házban édesanyám és édesapám nyoma után kutatva, az egyik szobában – a nagy rumli kellős közepén – sértetlen állapotban megtaláltam a legelső rajzomat, amelyiken Kovácsné szerepelt azzal a lóval. Kincsem akcióban, ez volt a címe. Minden itt kezdődött. Néztem az ákombákom betűket; a hatalmas számmal rendelkező csődör és az alatta szenvedő pálcikaember látványától könnyű szökött a szemembe. Dühöt éreztem és fájdalmat. Ekkor határoztam el, hogy leállítom a katasztrófát; felesküdtem, hogy véget vetek a kint uralkodó káosznak. Visszaraktam a rajzot az egyik még épp asztalfiókba, közben pedig szinte azonnal papírok és ceruza után kezdtem el kutatni. A keresés sikeres volt. Skicceket készítettem nyugodt pálcikaemberekkel, véget ért forradalommal és az életben maradt szüleimmel, felakasztottam a skicceket a falra, majd elképzelttem, hogy mindez már bekövetkezett. Az összes idegszálammal erre koncentráltam; hatalmas, legyőzhetetlen erőt éreztem magamban: a lóbaszás törvényének az összes energiája csak és kizárólag ezekre a dolgokra összpontosult. Pár órával később, reménykedve a leállásokban, gyalog indultam el, hogy megkeressem a családomat; ekkor jött szembe a részeg hajléktalan a nagyjából tizenöt centis pengéjű rúgós késével. Megszólított. „Nincs egy kis apród, főnök?”, kérdezte. Megálltam. A jóindulatom az életembe került; a férfi megszúrta majd kifosztott. Céljaim közül a legfontosabbakat tehát nem sikerült elérnem; se anyagi egyenlőség, se béke: a káosz kellős közepén fogom átadni a lelkemet az univerzumnak. Viszlát „lóbi”. Viszlát emberiség. Az Isten óvjon titeket... Sohasem gondoltam volna, hogy így fogom végezni: egy vizeletszagú aluljáróban magatehetetlenül kiszenvedni nem éppen tartozik a kellemes halál kategóriájába. Fátyolos tekintetemen keresztül még látom, ahogy az engem megszúrta részeg hajléktalan dünnögvé eldobja az üres pénztárcámat és gonoszul rám néz; a nincstelen mindössze ennyit kérdez: „ugye, nem akarsz még meghalni, főnök?” Mivel szinte kibuggyantak a belső szerveim és a szám tele van vérrrel, ezért képtelen vagyok a korrekt válaszadásra; csu-

pán nyögdécselő hangokat tudok kipréselni magamból. A hajléktalan közben feláll, megunja az agóniámat és gyorsan előkap a zsebéből valamit, ami leginkább kutya-szarra emlékeztet; engem teljesen figyelmen kívül hagyva a férfi csupán ennyit mond: „nem baj, maradt még nálam egy kis cse-vap-csi-csa.” Ezután – mivel nagyon részeg – elkezd hülyén riszálva táncolni, és közben a következő rím szalad ki a száján: „én a pi-csa, csev-ap-csi-csa!” Ledöbbenek a felismeréstől; Picsaflóri vet véget az életemnek. Mivel hosszú szakálla van és látszólag teljesen lepukkant rongyos ruhákat visel, ezért soha nem ismertem volna meg. Valószínűleg ő sem tudta, hogy én vagyok az, akit megszűrt; ahhoz azonban már nincs elég erőm, hogy elmondjam neki az igazságot. Késő bánat. Még néhány lélegzet, beszívom, kifújom, beszívom, kifújom, majd egyszer csak elfog a gyengeség: minden elsőtétül körülöttem. Az elmúlt húsz év alatt hajléktalanná vált Mosko Flóri hirtelen nagyon messzire kerül; helyette néhány másodperccel később világos, ezüstszerű szoba jelenik meg, amelynek a közepén egy hosszú ősz hajat és szakált viselő mosolygó öregember alakját látom körvonalazódni. Úgy néz ki, újjászülettem. A fizikai fájdalmaim teljesen elmúltak; a belső szerveim is viszszaerültek a helyükre. Kimondottan stabilnak érzem magam; a világ hirtelen békés, nyugodt hellyé változott. A „Nagy szellem vagyok”, mondja az idős úr pengevékony hangon, majd a legnagyobb megdöbbenésemre bemutatkozását a következőkkel egészíti ki: „tőlem kaptad a hatalmat”. „Hol vagyok?”, kérdezem tőle bambán, mire az öreg azt válaszolja, hogy ez a Köztes tér, ahol a holt lelkek addig tanyáznak, amíg el nem döntik róluk, hogy a mennybe vagy a pokolba kerülnek-e. Legnagyobb csodálkozásomra az öreg ezután elővesz egy barackos csokit és jóízűen beleharapva kis-sé szórakozottan ennyit mond: „végül is sikerrel jártál.” „Miért?”, kérdezek vissza és körbeforgatom a fejemet. A Köztes tér nevű hatalmas ezüst színű szoba teljesen üres; rajtunk kívül más léleknek nyomát sem látni. Csak mi vagyunk ketten. Ő és én. A Nagy szellem és az egyszerű áltagember, aki egy rövid életen keresztül birtokolhatta a határtalan hatalmat. „Időben leállítottad a forradalmat, magyarázza az ősz hajú és – teszi hozzá – mondok még valamit: sikeresen felszámoltad a szegénységet is.” Elcsodálkozom. Úgy tűnik, meg kellett halnom ahhoz, hogy véget vessék mindennek; úgy tűnik, a „lóbi” mégis teljesítette az utolsó kívánságomat. A lóbaszás törvénye rám küldte Mosko Flórit, hogy eltegyen láb alól, ezáltal pedig megszűntek az általam irányított folyamatok. Csodálatos. Az életben maradt gazdagok pedig, feltételezem, annyira megijedtek a forradalomtól, hogy inkább önként adták fel a luxuséletmódjukat, nehogy újabb lázadások törjenek ki... A Nagy szellem hirtelen elkezd rágni a csokit és szinte az orra alatt motyogja, hogy csak azt az egyet nem érti, hogy hogy az istenbe tudtam a lóbaszás törvényének nevezni a „hatalmasok energiáját”. „Még hogy a »lóbi«?!” sziszegi a fogai között kissé ingerülten és olyan hévvel kezdi el tömni magába az édességet, mintha legalább egy hónapja nem evett volna. Így jött, vonom meg a vállam, ezután pedig pusztán kíváncsiságból annyit kérdezek tőle, hogy miért pont én részesültem abban a megtiszteltetésben, hogy megkaptam tőle lób..., azaz a „hatalmasok energiáját”. „Véletlenül”, mondja beletörődően és olyat tesz, amit ha nem látnék, nem hinnék el: az öreg beszéd közben öntudatlanul szinte már a csoki papírját kezdi el a szájába tömni. „Száz-évente osz-tom ki vélet-len-sze-rűen az em-berek között”, magyarázza csámcsogva, majd hozzáteszi, hogy a kiválasztott azért kapja meg ezt az erőt, hogy jobbá tegye vele a világot. Jobbá tenni a világot, nagy kár, hogy ez hamarabb nem jutott eszembe, fut át az agyamon, mire azzal folytatja, hogy ekkora

sikert azonban, mint én, az elmúlt két évezredben még senki sem tudott elérni. „Akadt olyan, aki fontos dolgokat talált fel vagy hozott létre, akadt olyan, aki világháborút robbantott ki és persze sok olyan eset is előfordult már, aki csupán a saját érdekeit nézte, de az anyagi javak teljes és tökéletes elosztására, továbbá egy világszintű forradalom leállítására – akkor is ha azt te magad okoztad és akkor is, ha az sok ember életébe került – még egyáltalán nem volt példa”, jelenti ki kellemes hangnemben, miközben a szemében megcsillan valami, amit én leginkább elismerésféleséggé tudok értelmezni. „Hol vannak a szüleim?”, kérdezem a Nagy szellemet és a válasza egyáltalán nem lep meg: „meghaltak... a forradalmárok végeztek velük, nem kell azonban aggódnod értük, ecseteli, mind a ketten a mennyországba jutottak.” Mondanivalójából azt feltételezem, hogy talán túl későn utaztam haza és talán túl későn akartam megmenteni őket; hiába is hívtam segítségül a „lóbit”, a szüleim azokban a napokban már réges-rég halottak voltak. A Nagy szellem a barackos finomság rekordgyorsaságú megevése és a csokipapír véletlenszerű rágszálása után csettint egyet, aminek hatására egy XXL-es csomagolású gumicukor jelenik meg a kezében; úgy látszik, az öreg eléggé szereti az édességet. Ezt követően az idős férfi hirtelen behunyja a szemét, jól láthatóan megborzong és megint csak beszélni kezd: „olybá tűnik, hogy megszületett a döntés veled kapcsolatban”, közli. „Szenvedned kell egy kicsit, mert bár kíváncsi vagyok a teljesítmédre, hatalmas tetteket hajtottál végre, szebb hely lett miattad a világ, mégis rengeteg vér tapad a kezedhez, de miután megkaptad a büntetésedet, a mennyország vár rád”, közli úgy, hogy láthatóan nagyon komoly gondot jelent neki az XXL-es csomagolású gumicukor kibontása. „Nyugodj meg, néhányan már tükön ülnek és – mivel velük hamarabb köölték a döntést – egyesek legalább felőrálja gyűjtik a nyálukat”, folytatja tovább mosolyogva, amit nem igazán tudok értelmezni. Az idős úr ezután váratlanul csettint még egyet és a semmiből egyszer csak megjelenik Juli néni, a régen meghalt dédnagymamám. „Na, mi van, kis gecsi?”, kérdezi az öreg nő, közelebb lép, hátra hajítja az évek során elrúncosodott fejét és úgy szembe köp, hogy szinte beleszédülök. A Nagy szellem ezt látva felnevet, csettint még egyet és Juli mama olyan hirtelenséggel tűnik el, mint ahogy érkezett; nincs szerencsém: annak ellenére, hogy a nő semmivé foszlott a temérdek nyála továbbra is ottmaradt az arcomon. A hosszú ősz hajú öregember ezután, mivel időközben látszólag sikeresen megbirkózott az XXL-es csomagolású gumicukor kibontásával, csettint még egyet, amit követően óriási büz kezd el terjengeni az ezüstös szobában. És egyszer csak feltűnik régen látott szomszédom, Ganéj Géza bácsi, akinek nemcsak a halála után, de még a Köztes térben is érezni lehet a tömény húgy- és szarszagát. „Nem megmondtam, hogy semmire sem fogod vinni az életben! Még hogy fulladjak bele a csatornába?! Fulladj bele te!”, vágja a fejemhez a már több évtizede elhunyt szomszédunk és közelebb lépve teljes erőből ő is az arcomba csulázik. Egy újabb csettintés. Géza bácsi eltűnt. Újabb csettintés; megint megjelenik valaki. Ő is arcon köp. És ez így ment tovább sok-sok időn keresztül, ami alatt rengeteg emberrel, megannyi áldozattal és persze tengernyi nyállal találtam szembe magam. Hosszú órákon át csak köpködtek engem azok, akik miattam haltak meg, amíg végül a szüleim, anyám és apám, akik szintén az én „tevékenységemnek” köszönhetően lettek áldozatok, jól arcon nem köpnek és mikor már az utolsó elhalálozott személy is megtette azt, amit az eleve elrendeltetés alapján meg kellett tennie, a Nagy szellem abbahagyja a csettintgetést. Ez lett hát a végítéletem: szembenézés azokkal, akik a szuperhatalmam miatt az életüket veszítették. A Nagy

szellem, aki láthatóan kimondottan jól szórakozott a szenvedésemen és persze nem kevés édességet zabált meg az ingyen mozi ideje alatt, mintegy búcsúzásul közelebb lép és elköszönés helyett ő is egy olyat köp az arcomba, hogy ha élnék, bizonyára leszakadt volna tőle a fejem. „Ezt azért kaptad – mondja úgy, hogy most épp láthatóan csokis fánkot zabál –, mert sokkal több jót is tehetél volna.” Nem vitatkozom. Igaza van. Sokkal több jót is tehettem volna. Megérdemeltem ezt a sok liternyi nyálat. A hosszú ősz hajjú úr ezután rám néz és csettint még egyet, az utolsót, amitől repülni kezdek és én tudom, egészen biztos vagyok abban, hogy végre a mennyország felé szállok; szinte érezni kezdem a közelségét a tökéletességnek, azt hogy a rövid időn belül a lehető legjobb helyen találok majd magam; tudom, hogy néhány pillanat múlva ott leszek a szüleim társaságában és bár nem láthattam, de tisztában vagyok azzal is, hogy valahol a mennyország egyik elrejtett zugában, a falon ki van aggasztva néhány olyan rajz, amin egy pálcikaember és az áldozatai szerepelnek. A képen a fő pálcikaember feje mellé az én nevem van írva; a figurát az ábra alapján a sok-sok miatta meghalt ugyancsak festett alak büntetésül leköpködi és megmagyarázhatatlan módon még azt is tudom, hogy a képek címe minden esetben csupán ennyi: „A mennyországba jutó Kelepcsényi Ödön végre valahára meglakol a bűneiért.” ■ ■ ■

■ ■ ■
Plonicky Tamás 1990-ben született Királyhelmeceken, jelenleg Budapesten él. Prózaíró, az Irodalmi Szemle online felületének szerkesztője.

A megszokás megtartó ereje

Alszik a Nap, kikötötték.
Benne alszik a sötétség.
A vaságyon túl hófehér
ablakkereten függ az éj.

Majd reggel virrad a Napra,
egy árnyék pirít a falra.
Meg is látná magát benne,
ha az éj nem közeledne.

Tehát most kéne szólnod, Nap,
mikor a tekercs épp fényt kap
utolsó szó jogán s kiég
a jó, a rossz s a tágas ég.

Kelj fel, Nap, és tedd a dolgod.
Szorongásra semmi okod.
Égitest vagy, régi test,
nem ma kezdted, annyi szent.

Túlélte már ezer éjet
s nélküled bár nincs is élet,
csillag vagy és régen halott.
Csak emlék az, mi el nem hagyott.

Első

Amikor a gyalogosátkelőn
először
egyedül
amikor leléptem a járdaszegélyről
amikor először
én voltam egyedül
pislogott rám a zöld
pislogott rám a piros
aztán mindig csak a sárga
Azóta is csak a sárga
Amikor először a szerelem
akkor is csak a sárga pislogott
amikor a szerelem
hogyan pislogott a szerelem
pislogott mi van
mi van hülye
Amikor a gyalogosátkelőn
amikor leléptem a járdaszegélyről
én voltam egyedül az első
mindig fáj

Fóbia

Továbbra sem volt hálózat, úgyhogy végül gyalog mentem egészen a kórházig, ami bő húsz perc sétára van az állomástól. Percekbe telt, mire a zsibbadás megszűnt a combomban.

Fújt a szél. A séta mindenesetre jólesett. Kezdek kitisztulni a gondolataim. A háromszintes rozsdásodó épületet hatalmas, platánokkal teli park öleli körül. Mögötte jól látszanak a magas hegyek, a hátsó, emeleti ablakokból gyönyörű kilátás nyílik a Mátrára.

Két szirénázó mentő is elment mellettem, amíg a főútról bevezető kavicsos részen haladtam a kórház felé. Pár maszkos ember közben meg is előzött. Az egyikük majdnem nekem jött hátulról, a másik viszont nagy ívben kikerült, kiment egészen az útra, pedig szélesen kanyargott a járda alattunk. Meglepő volt az az erős kontraszt, de arra gondoltam, biztos azért sietnek annyira, mert időpontjuk lehet.

Közelebb érve a fehér épülethez aztán látszott már, hogy hosszú, legalább húsz méteres sor áll a főbejáratnál egészen a második villanyoszlopig. A parkoló is zsúfolásig telt kocsikkal. Láttam, hogy pár autó bent köröz, nyilván arra várva, hogy föl szabaduljon egy-két hely. Az egyik kocsi mellett egy anyuka állt két gyerekkel. Sejtettem, hogy az apukára várnak, aki talán parkolóhelyet keres éppen. A kisebbik gyerek torkaszakadtából üvöltött. Egyre csak erősödött a visító hang, ahogy közeledtem. Az anya tanácstalan képpel bámulta a kissrácot, miközben a másik gyerek a földön ült. Kiszúrtam, hogy apró kavicsokat pakolgat ide-oda. Jó ideje tarthatott már az a szenvedés.

A buszút alatt eszembe sem jutott, hogy a járvány miatt akár komolyabb ellenőrzés is tarthatnak. A várakozásra gondolva azonnal fájni kezdtem. A vékony pulóver fölött csak a szürke szövetkabátom volt rajtam. Aggasztónak tűnt az a hatalmas sor.

Próbáltam elterelni a figyelmemet, de a számok kivételesen nem nyugtattak meg. Idővel eszembe jutott, amikor még a mama kísért azokon a utcákon, a földszintes há-

zak között. Ahogy menet közben is folyton magyarázott. Szorozni és osztani tanított. Megjelent előttem az útvonal, ahogy a Hangyába mentünk – így nevezte mindenki a főtér sarkán álló élelmiszerboltot –, láttam magam előtt a szeptemberi szüretet, aztán az illatokra gondoltam, amiket érezni ugyan nem éreztem, de emlékeztem arra a biztonságérzetre, amit okoztak, vagy amikor kinevetavégént játszottunk a hűvös nyárikonyhában heteken át, szinte megállás nélkül. És hirtelen hiányozni kezdtek azok a győzelmek, pedig gyanús volt, már nyolcévesen is, hogy állandóan nyerek, csak épp arra nem tudtam rájönni azóta sem, hogy a kockát hogyan hajítja úgy el a mama, hogy a számok végül mindig nekem kedvezzenek.

Némi hezitálás után beálltam az utolsó ember mögé. Egy magas nő, aki talán csak a mozgás miatt fordult hátra, azonnal rám szólt, hogy vegyek föl maszkot, mert anélkül biztosan nem engednek be. Utálom, ha utasítgatnak. Rosszulesett az a kioktató hangnem. És az is, hogy elég sokan rám néztek akkor, értetlen, méregető tekintettel, mintha valami megbocsáthatatlan bűnt követtem volna el. Mi köze hozzá, hogy mit hogyan csinálok, gondoltam, miközben talán az idegesített a legjobban, hogy feszült lettem a beszólása miatt. Pedig tudtam, hogy igaza van, és az is zavart, hogy nem vagyok elég körültekintő. Hogy magamtól nem jutott eszembe a maszkot fölvenni.

Kutakodni kezdtem a táskámban, de sehol sem találtam, pedig úgy rémlett, a biztonság kedvéért eltettem, hátha a kórházban mégiscsak kelleni fog. A feledékenységet mindig rettentő kudarcként élem meg. Végül az egyik kis oldalsó zsebben találtam rá.

Lassan haladtunk. Mögöttem föltorlódott a sor. Közvetlenül utánam egy középkorú házaspár állt. A nő egész idő alatt vészjósló hangnemben beszélt. A férfi próbálta nyugtatani, de hiába. Fárasztó volt átélni, hogy egymást is gyözködniük kell. Amikor csak hátranéztem, láttam, hogy az asszony hevesen gesztikulál, és annyira elmerült a beszédbe, hogy észre sem vette, hogy perceként át figyelem.

Legalább hatszor elmondta, hogy ebből óriási baj lesz, és elsősorban azon csodálkozott, hogy úgy néz ki, beengedik azokat is, akik nem vizsgálatra érkeztek, hanem mondjuk látogatóba vagy valamilyen eredmény miatt, amiről telefonon is érdeklődni lehetne. „Jól van, drágám, jól van”, egy idő után már csak ezt mondogatta kiábrándult arccal a szakállas férfi, miközben a kezét tördelte, és kinyáiban ide-oda pillantgatott.

Kissé összezavarodtam, mert azért volt igazság abban, amit a nő mondott. De akkor megint eszembe jutott a nagyi. Hogy mennyire szeretem, s igenis, fontos bemenem hozzá, még ha a belépés kockázatos is. Közben elfogott az aggodalom, hogy mi van, ha teljesen fölöslegesen utaztam le, merthogy valami oknál fogva – egy új rendelet, vagy a kórház időközben meghozott szabályai miatt – mégsem engednek be. Eszembe jutottak a hírek, amiket még reggel olvastam. Az Instagramon látott képek a halottakról. Néhány cím, amit jobb lett volna nem látni, főleg kómásan, ébredés után.

Napról napra nehezebben bírtam a bizonytalanságot. Főleg azt, ha várakozni kell. Majdnem egy óra telt el, mire sorra kerültem.

Az épület előterében hosszú pult állt. Mikor beléptem, az egyik maszkos nő intett, hogy menjek közelebb, aztán a nevemet meg a TAJ-számomat kérdezte, miközben egy másik nő lázat mért a homlokomra irányított kis mérővel. Válaszoltam, majd átadtam a kis kártyát, ő pedig néhány kérdést tett föl az állapotommal kapcsolatban. Például hogy érintkeztem-e beteg emberekkel, voltam-e lázas vagy jártam-e külföldön az elmúlt két hét során. Vannak-e végtagfájdalmaim, gyengének érzem-e magamat. Kérdezősködés közben végig a szemembe nézett, és idővel arra lettem figyelmes,

hogy a maszkkal félig takart arcon milyen hatalmasnak tűnik az a savószínű szempár. Zavart a vizsgáló tekintet, mintha képes lenne megmerevíteni, hogy még inkább belém lásson, vajon hazudok-e. Bűntudatom támadt, ami teljesen indokolatlannak tűnt. Egy idő után nem is bírtam már a nő arcára nézni, inkább a falra szerelt órát figyeltem, amíg az a kérdezősködés zajlott.

Több percet vett igénybe a procedúra, és akkor már értettem, miért halad olyan lassan a sor.

A nő aztán arról érdeklődött, hogy hívják az orvost, akihez jöttem, illetve van-e beutalom. Nem voltam biztos az orvos vezetéknevében, a telefont meg időhúzás lett volna nyomogatni, úgyhogy csak annyit mondtam, hogy nincs. Hogyhogy nincs, kérdezte meglepődve, mire azt feleltem, hogy látogatóba jövök.

A nő azonnal a mellette álló maszkos férfira nézett, aki a kérdésekre adott válaszokat vezette föl egy lapra. Akkor szinte biztos voltam benne, hogy nem engednek be. Közben hátrébb megszólalt valaki, hogy gyerünk már, nem érek rá egész nap, baszsa meg, haladjunk gyorsabban, mire páran fölszisszentek, de az elsőre nem volt egyértelmű, hogy a férfi beszólása vagy a hosszadalmas várakozás miatt, amiből nekik is kezd már elégük lenni. Az egyik nővér odaszólt valamit, de a mondatainak persze semmiféle hatása nem volt. A férfi folytatta az elégedetlenkedést. Idővel mások is rászóltak. Attól csak még ingerültebb lett. A maszkot is levette az arcáról, ami hiába volt. Persze lehet, hogy csak azért tette, hogy érthetőbb legyen, amit mond, mégis egészen más hatást ért el vele. A biztonsági őrök, akik az ajtónál álltak, és akiket addig a pillanatig észre sem vettem, fölszólították a fickót, hogy távozzon, de mivel a harmadik vagy a negyedik unszolásra sem indult el, megragadták, majd szó nélkül az ajtó felé kezdték ráncigálni.

Mindenki őket figyelte, míg el nem tűntek a homályos üveglapok mögött. Mikor aztán a két biztonságiőr visszatért, eszembe jutott, hogy egyrészt nyilván azért tették, mert a férfi megszegte a szabályt, másrészt, nehogy megfertőzhessen bárkit is, miközben kérdéssé vált, hogy mi van velük. Magával a két őrrrel, akik ráncigálták, alaposan hozzáérttek, és akik most újra ott állnak hátul a várakozók között.

– Családtaghoz? – kérdezte, talán már nem is először, a vörös hajú nő.

– Igen, a nagymamámhoz. Az ápolási osztályon fekszik, stroke-ja volt és mindenképp látni szeretném.

A nő után a férfi is rám nézett, majd a nő a mama nevére volt kíváncsi. Miután megmondtam, többet már nem kérdezett. Helyette egy listát kezdett böngészni, majd kiért hangon közölte, hogy mivel nincs lázam, sőt még hőmelkedésem se, nincs akadály annak, hogy bemenjek.

Visszaadta a kártyát, végül arra kért, hogy miután aláírtam a papírt, fertőtlenítsen le alaposan mindkét kezemet, és a maszkot még véletlenül se vegyem le odabent. Bólintottam, mire tollat adott, s miután aláírtam, ahol kellett, elindultam befelé.

A nő két lépés után rám szólt, hogy mi lesz a fertőtlenítéssel, majd határozott mozdulattal az egyik kihelyezett, nyomós műanyagflakonra mutatott.

Odabent rengeteg tanácsalannak tűnő maszkos embert láttam a folyosókon várakozni. A legtöbben a fal mellett álltak. Úgy vettem észre, szándékosan nem akarnak leülni, pedig volt még szabad műanyagsték bőven.

Önkéntelenül is elkezdtem összeszámolni az ott állókat. Az ilyesmi elvonja figyelmemet, és idővel meg is nyugtat, ha valami szokatlan dolog miatt feszélyezve érzem magamat. Mivelhogy mindenkin maszk volt, ami jó sokat takart azokból az arcokból, az emberek testtartása és a szemeik váltak igazán föltűnővé. A nők kövérebbnek látszottak. Csillogott a szemük a plafonról érkező hófehér fényben. A férfiak, főleg az idősebbek, soványak és esetlenek voltak, s a szemük bogara is fakóbbnak érződött, mint ha nehezebben bírnák már most a váratlan megpróbáltatásokat. Arra gondoltam, bizonyára csak a nővér engedékenységén múlt, hogy egyáltalán bent lehetnek, és azt a sok tétova embert látva akkor már úgy éreztem, az egész helyzet gyanús, sőt veszélyes is.

Nővérek szaladgáltak ide-oda, és pár perc elteltével arra lettem figyelmes, hogy állandóan csörög valamelyik telefon. Időnként egyszerre több is szólt, de nem akadt senki, aki fölvette volna bármelyiket is. A hangzavar szinte elviselhetetlen volt.

Az egyik kórteremben valaki visított.

Arrébb egy nő, aki egy toloszékben ülő bácsi mellett állt, folyamatosan üvöltözött, hogy jöjjön már valaki, és lássa el az apját, miközben föltűnt az is, hogy legalább egy tucat ember beszél körülöttem, a szokásosnál jóval hangosabban, az ügyes-bajos dolgairól.

A tipikus, alattomosan terjengő kórházzagtól nyomasztó érzésem támadt, és a hányinger kerülgetett, amit egy-egy nagyobb nyeléssel igyekeztem féken tartani.

Zavart a maszk is. Alig kaptam levegőt benne.

Az ápolási osztály a főbejárattól elég messze, a kórház hátsó szárnyában van. Amikor elindultam a földszinti folyosón a C lépcsőház irányába, reménykedtem benne, hogy hamar megállít valaki, hogy ne nekem kelljen megszólítani egy orvosnak tűnő alakot vagy nővért. Két fehér köpenyes nő el is ment mellettem, de egyikük sem szólt semmit. Még csak rám se néztek.

Ahhoz, hogy átjusson valaki az ápolási osztályra, föl kell menni egy emeletet, majd végig kell gyalogolni egy hosszú folyosón, végül a hátsó lépcsőházban lehet visszaereszkedni a földszintre. Félhomály volt. Csak a műmárvány csillogott, amit előtte moshattak föl.

A főépületben látottak alapján egyáltalán nem volt meglepő, de valamiért még nyugtalanítóbbnak tűnt az osztály előterében uralkodó kihaltság. A telefonok ott is megcsörrentek párszor. Láttam, hogy az osztályra vezető kétszárnyú ajtó nincs kulcsra zárva, de nem volt merszem azonnal, szó nélkül bemenni. Fogalmam sem volt, kinek szólhatnék. A kezelőorvosnak nem volt meg a száma. Összesen kétszer ha jártam ott korábban.

A nővérpult mellett, az oldalfolyosón résnyire nyitva volt egy ajtó. Úgy tűnt, vannak odabent, de elhatároztam, hogy pár percet várok, nehogy megzavarjam az éppen zajló vizitet vagy valami vizsgálatot. Mikor már untam az álldogálást, odamentem az ajtóhoz, majd óvatosan benéztem, de a szobában csak a fehér kórházi neonfénytől csillogó bútorok álltak.

Tanácsstalanul visszamentem a pulthoz. Leültem a szemközt álló székek egyikére, majd elővettem a telefonomat és olvasni kezdtem a híreket.

Az első hír címe élénk pirossal volt szedve. A közel kétezer itthoni fertőzöttről, a hét idős halottról, meg az estétől érvénybe lépő veszélyhelyzetről írtak. Egymás után legalább négyszer elolvastam az első néhány sort, hogy biztosan jól értem-e, ami oda van írva. A riasztó számok alatt hosszú listába volt szedve, hogy milyen korlátozások lépnek hamarosan érvénybe, és a legelső, ami igazán szemet szúrt, hogy a hétfői naptól

kezdve este nyolc után csak rendkívül indokolt esetben lehet majd az utcára kimenni. Hiába hivatkozott a cikk a friss kormányrendeletre, teljesen valószínűtlennek tűnt az az állítás, ahogy a gyülekezési és a látogatási tilalom, a rendezvények tiltása és a kávézók, éttermek nyitvatartásának korlátozása is. Lejjebb hosszú rész foglalkozott a régió helyzetével, és amit elsőre kivettem az egészből, ahogy hevesen pörgettem a szöveget, elsősorban a kiemelt részeket olvasva, hogy a környező országokban is szigorú korlátozásokat léptetnek érvénybe, mert az elmúlt néhány napban mindenhol jelentősen megugrott a fertőzöttek száma, s mivel hogy Olaszországban, Romániában és Szerbiában már most meglehetősen aggasztó a helyzet, a teljes határzár sem elképzelhetetlen, sőt nagyon is valószínű néhány napon belül.

Égett az arcom. A kezem remegett. Majdnem elejtettem a telefont. Azonnal megnyitottam egy másik portált, de ott is ugyanaz szerepelt, csak kevésbé élénk színekkel és kissé más elrendezésben. Jó lett volna megkérdezni valakitől, mi a teendő most, de amikor körbenéztem, látszott, hogy a szemközi folyosó és az ápolási osztály előtti tér továbbra is teljesen üres.

Megnyitottam a messengert. Annyit írtam Vikinek, hogy mi a fene ez az egész. Sejtethető volt, hogy érti majd, mire gondolok. Aztán megkérdeztem, jól van-e. Az esetek többségében azonnal válaszol, mindig ott van a kezében a telefon, de hiába vártam, nem olvasta el az üzenetet.

Fölálltam, mert újra megszólalt a pultban az egyik telefon. Kivételesen a harmadik csörrenés után sem állt le. Valaki igazán kitartó volt a vonal túloldalán. Arra gondoltam, fölveszem, és megkérdezem az illetőtől, hogy mit akar, aztán üvöltve közlöm vele: bármi is az, felejtse el, zárkózzon be és ne hívja többet ezt a számot. Dühös voltam, mert megint apám jutott eszembe, s hogy hányszor előfordul, hogy napokig hiába hívogatom.

Untam a várakozást. Főleg, hogy semmi sem történt már vagy tíz perce. Persze a kagylót végül nem vettem föl. Semmi értelmét nem láttam, ahogyan annak sem, hogy visszamenjek a főépületbe a sok maszkos ember közé, pláne anélkül, hogy beszéltem volna az ápolási osztályon valakivel, miközben már a cikkeket sem volt kedvem tovább böngészni. Nem is frissült az oldal. És az olvasottak után még nevésegebbnek és fárasztóbbnak tűnt a politikai baromságokkal meg a celebek kamu életével foglalkozó többi hír.

A kétszárnyú ajtón túl sem vettem észre mozgást, pedig a homályos üvegen keresztül ki lehetett venni a mögötte sorakozó tárgyak körvonalait. A benti folyosóra szemből sütött befelé a nap. Vakító négyzetek rajzolódtak ki a linóleumon. Szép, egyenletes volt az a mintázat. Eszembe is jutott, hogy lefotózom, és megosztom a sztorimban, de aztán még időben eszembe jutott, hogy olyan képet, ami láthatóan egy kórházban készült, nem a legjobb ötlet most kitenni.

Talán az erős fény okozta, hogy az ajtóhoz mentem. Ha mozgok, gondoltam közben, biztos észrevesz valaki bentről, aki engedélyt adhat, hogy belépjek az osztályra. Betoltam az ajtót. Erősen tűzött a fény. Kellott is némi idő, hogy hozzászokjon a szemem.

Csupán néhány széket, egy gurulós alumínium kocsit meg pár orvosi műszert, szetoszkópokat és két lélegeztetőgépet láttam egy, a falhoz tolt állványra pakolva. A folyosón az összes ajtó csukva volt, ami nagyon meglepett, mert emlékeim szerint nyitva volt mind, amikor legutóbb a mamánál jártam. Két héttel korábban még ki-be járkáltak az emberek. A benti folyosón állva gyanús lett, hogy nemcsak az orvosok meg

az ápolók tűntek el a részlegről, maguk a betegek is, ami közben elég hihetetlennek tűnt, főleg, hogy sok közülük nyolcvan vagy akár kilencven fölötti, és ráadásul mozgásképtelen. Korábban az összes helyiség tele volt. Négy ágy, azaz négy ember szobánként. Gyanítottam, hogy az eltűnésük a veszélyhelyzettel függ össze, de ötletem sem volt, hová kerülhetett az negyven-ötven idős bácsi és néni.

Benyitottam a szobába, ahol korábban a mama is feküdt. Tényleg üres volt. A fehér lepedővel borított ágyakon kívül csak hasonló gépeket láttam, akárcsak odakint a folyosón. Még a kis éjjeliszekrénykéék is eltűntek és a függönyök is be voltak húzva a hatalmas ablakokon, mintha a dolgozók nem akarnák, hogy kintről benézzen bárki is. Igaz, földszinti szoba. Ha valaki lábujjhegyre áll a kertben, tulajdonképpen belát a frissen fehérre festett kórterembe.

Nem tudnám megmondani, mi hajtott, de odaléptem az egyik ágyhoz, majd, miután levettem a sajátomat, az egyik lélegeztető-gép maszkját nyomtam az arcomra. Bekapcsolni azonban már nem volt időm a gépet, ha egyáltalán szándékomban állt, mert meghallottam, hogy a hátam mögött nyikordul az ajtó. Tétova férfihang szólalt meg. Arról érdeklődött, hogy ki vagyok és mit keresek odabent.

Visszatettem a maszkot a helyére, majd azonnal megfordultam, hogy szemben álljak a férfival, ha már hozzám beszél. Jóval alacsonyabb volt nálam. Kerek szemüveget viselt és a feje tetején csillogott a világos fejbőre. A kezében papírokat tartott, a fehér köpenye mellényzsebéből pedig négy vagy öt toll lógott ki. Tipikus orvosnak tűnt már az első pillanatban is.

A nagyanyámat keresem, mondtam olyan határozottan, amennyire csak képes voltam. Emlékszem, az járt a fejemben, hogy semmi értelme nem volt az előző mozdulataimnak, és nagyon reméltem, hogy az orvos nem vett észre belőlük semmit.

– Mit csinál itt?

– Semmit.

– Ki engedte be?

– Nyitva volt az ajtó.

– Ki van írva, hogy engedély nélkül belépni tilos. Nem?

– Azt nem vettem észre.

– És miért vette fel a lélegeztető-gép maszkját?

Nem tudtam, mit feleljek, úgyhogy csak vártam, hogy elmúljon az a rettentően kínos pillanat.

– Máskor ne nyúljon a műszerekhez, megértette?

– Elnézést.

Jólesett volna, ha azt mondja, semmi baj, de érezhetően eszébe sem jutott ilyesmit mondani.

– Mit is mondott, miért van itt?

– A nagyanyám miatt.

– Hogy hívják? – kérdezte azonnal, én meg – nyilván zavaromban, mert aztán rájöttem, hogy ez elég támadó jellegű –, visszakérdeztem, hogy a nagymamámra gondol-e vagy rám.

A nagyanyjára, mondta a férfi kiábrándult hangon, aztán sietve hozzátette, hogy nem tartózkodhatok a kórháznak ezen a részén, és legyek szíves azonnal visszafáradni a főépületbe, de hogy igazából az volna a legjobb, főleg, hogy ezek szerint csak látogatóba érkeztem, ha azonnal elhagynám a kórház területét.

– Majd ha elárulta, hová lett a nagyanyám, akkor elmegyek.

Nem igazán értettem, hogy ha ezt kéri tőlem már az első orvos, aki szóba áll velem, minek engedtek egyáltalán be az épületbe. Az indulatom válaszként amúgy elég fenyegető lehetett. Ráadásul hazugság is volt, hiszen ha megtudtam volna, hogy hol van a mama, ugyanúgy eszem ágában sem lett volna távozni.

Megint csak azt vettem észre, hogy egy keményebb kifejezés milyen elbizonytalanító ebben a felemás helyzetben, mert a férfi szemében a totális zavar tükröződött. Pislogott párat szótlánul, aztán még hátrébb is lépett, mintha a határozottságon kívül valami más veszély is gyűjtjárná velem.

– Nézze, az a helyzet, hogy kiürítettük az osztályt az érkező betegek számára, ezért nem találja itt a nagyanyját – folytatta még visszafogottabban.

– És hová kerültek azok, akik itt feküdtek korábban?

– Aki mindenképp kezelésre szorul, egy másik osztályra került át, akinek pedig stabil az állapota, azt elővigyázatosságból hazaszállították.

Ez az „elővigyázatosságból” egyáltalán nem hangzott jól. Ahogyan az sem, hogy ezek szerint vagy tovább kell keresgélnem a mamát a kórházban, vagy ami még aggasztóbb: talán úgy szállították haza, hogy még apám sem értesült róla, és pár héttel egy agyvérzést követően, ki tudja, mennyi ideje, teljesen egyedül tartózkodik otthon.

Abba nem is mertem belegondolni, hogy mi van, ha délelőtt úgy döntök, nem utazok le, miközben eszembe jutott az állomás is. Az, ami ott történt, de azzal már végképp nem volt időm foglalkozni, hogy mi lesz az estével.

– Ugye csak viccel?

– Nem, kisasszony, egyáltalán nem viccelek. A helyzet komoly aggodalomra ad okot, és kevés a hely.

A kisasszony megszólítás nevelésesen hangzott, de a többivel, főleg az olvasottak alapján, kezdtem egyetérteni.

– Ha a körzetünkben túl sokan betegszenek meg a napokban, nem lesz elég helyünk, hogy fogadjuk és ellássuk őket – tette még hozzá kapkodva a kis tömzsi orvos.

Közben elkezdett vakarózni. A kétszárnyú ajtó felé tett pár lépést. Úgy vettem észre, remeg a keze. Láthatóan azt akarta, hogy induljunk el végre kifelé.

Rengeteg gondolat átfutott az agyamon. Például az, hogy mennyire furcsa, hogy az üres kórházrészből akar elkergetni egy vírushelyzet idején, miközben abban nem lát komoly kivétnevet – legalábbis nem igazán teszi szóvá –, hogy az a rengeteg ember ott várakozik összezsúfolódva a főépület folyosóin. Sejthető volt az is, hogy ha az orvos lelép, a többi dolgozónak pont velem és a problémámmal lesz ideje a legkevésbé foglalkozni majd. Közben egyre jobban aggódtam a mama miatt. Megint eszembe jutott, hogy azt a rohadt mobilt mégiscsak meg kellett volna venni neki, aztán pedig, hogy milyen jó lenne, ha a bátyám itt állna mellettem. Ő az ilyen kínosan hivatalos helyzetekben sokkal, de sokkal határozottabb, mint én. Nem spekulál annyit. Irigylem tőle, hogy képes azonnal dönteni, és egy-két határozott szóval meg persze a százkilencven centis magasságával lefegyverez tulajdonképpen bárkit.

Kifelé menet azt kérdeztem a férfitől, hogy hová menjek, ki tud azonnal tájékoztatást adni arról, hogy a korábban itt tartózkodó betegek közül ki hová került pontosan, de az előtérben az egyik telefon csörgött, és a doki, mielőtt még válaszolt volna a kérdésemre, az ujjával jelzett, hogy várjak, majd fölvette a kagylót.

A szavaiból nem derült ki pontosan, miről van szó. Főként orvosi szakszavakat használt. Aztán egy ismeretlen nevet említett, amit nem volt nehéz azonnal kiverni a fejemből. Ösztönösen arrébb is léptem, hogy ne tűnjön úgy, hogy hallgatózom. Tudtam, hogy fordított esetben engem is zavarna az ilyesmi. Nem mintha tartoztam volna neki vagy a vonal túloldalán lévő ismeretlennek bármivel is, de hát, a szegény talán nem az emberek miatt van.

Elővettem a telefonomat. Kikerestem apám számát, majd azonnal rányomtam. Csak sípolás hallatszott, ki sem csöngött. Aztán fölhívtam a mama otthoni, vonalas számát. Nem is értettem, addig ez hogyhogy nem jutott eszembe, és emlékszem, a csöngések közben végig azon gondolkodtam, hogyan is volna jobb: ha fölvenné, és nem kellene tovább keresgélnem, vagy ha nem érném el, és azt hihetném, hogy a stroke után pár héttel még mindig, ha nem is ezen az osztályon, de szigorú orvosi felügyelet alatt áll. Közben már ott volt a fejemben az is, hogy az érkező betegektől akár a vírust is elkaphatja, ami még nagyobb bajt jelentene, úgyhogy amikor szétkapcsolt a vonal, mert hogy a túloldalon nem vette föl a mama, kétségbeestem.

A férfi közben már hozzám beszélt. Talán nem vette észre, hogy én is telefonálni próbálok. Annyira elmerültem a várakozásban, hogy szerintem csak a harmadik vagy a negyedik mondatát fogtam föl. Nem lett ingerült. Azt hiszem, a részletek pontos ismerete nélkül is átérezhette, miért is vagyok annyira zavart. Többször elismételte, hogy nem tartózkodhatok ott, majd nyomatékosan arra kért, hogy azonnal hagyjam el az osztályt. De aztán ő indult el előbb. Nem várta meg, hogy teljesítsem a kérését, és csak azután, hogy eltűnt a folyosó végén, jutottak eszembe azok a dolgok, amiket még mindenképp meg akartam volna kérdezni tőle. Az volt az érzésem, mások még annyira sem lesznek elnézők és segítőkészek, mint ő, pedig a férfi – azon kívül, hogy legalább egy tucatszor fölszólított a távozásra – nem sokat tett értem.

Visszamentem a főépület központi részébe. Rengetegen álldogáltak a folyosón. Úgy tűnt, mintha megduplázódott, vagy meg is triplázódott volna időközben az ott várakozó emberek száma. Voltak, akik maszkban ácsorogtak. Két fiatal lány viszont, meg az a pár gyerek, akik talán a szüleikre vagy valamilyen vizsgálatra vártak, fedetlen arccal bámultak a neonfénytől káprázó semmibe. A folyosón továbbra is nagy volt a jövés-menés. Attól a kusza látványtól fájni kezdett a fejem, és gőzöm sem volt, kitől lenne érdemes tudakozódni a mama hollétéről.

Elláttam egészen a nővérpultig. Hiába álldogáltak ott vagy hatan-heten, nyilván valami hasonló problémával küszködve, mint én, már az is üresen állt, akárcsak az ápolási osztály előtti pult. Legszívesebben kimentem volna a friss levegőre, de próbáltam türtőztetni az indulatot, és az egyre ellenállhatatlanabbá váló vágyat a menekülésre, ami az értelmetlen helyzetekben legtöbbször hatalmába kerít. Oda is húzódtam a halványzöld falhoz, mintha kitapinthatnék rajta valami puhát, megnyugtatót. Próbáltam egyenletesen lélegezni.

Körbenéztem. Senki nem nézett rám. Akkor egy pillanatra azt éreztem, mintha ott se volnék. Lejjebb húztam a maszkot, hogy csak a számát fedje el.

Srégen beláttam az egyik kórterembe. Odabent sűrűn álltak az ágyak egymás mellett, és ahogy ki tudtam venni az ide-oda járkáló nővérek között, kizárólag öreg emberek feküdtek odabent. A karjukba infúzió volt kötve. Mozdulatlanok voltak. Megijesztett az a merev, semmiről sem szóló látvány. Mintha már halottak lennének, csak er-

re tudtam gondolni, pedig tudtam, hogy nem azok. Hogy van még bennük élet, csak olyan mélyen, ahová ilyen rövid idő alatt képtelenség lelátni.

Az egyik néni váratlanul rázkódni kezdett, mintha áram ráta volna meg, és nem is állt le a mozgás, csak lassult, míg oda nem ért az ágyhoz két, világos kék köpenyes nővér, hogy lefogják a nő sovány kis testét.

Vagy egy perc is eltelt, de nem múlt a rázkódás. Az egyik nővér az ajtóhoz rohant, kikiabált a folyosóra, de olyan hangos volt odakint a zaj, hogy nem értettem. Aztán még ketten jöttek, azt hiszem, azért, hogy intubálják az idős nőt.

Ezalatt egy fiatal mentős gurulós vaságyat állított oda a falhoz, közvetlenül mellém, amin egy középkorú nő feküdt jól bebugyolálva. Csak az arca, és annak is csupán egy vékony sávja látszott ki a kórház nevével ellátott takaró alól. A szemét csukva tartotta, de érezhető volt, hogy nem alszik. Talán csak nem akarta látni mindazt, ami engem is annyira megrémített.

A mentős arra kért, hogy menjek arrébb, majd, miután fixálta az ágyat, még oda- szólt – rám pillantva talán egy szűk másodperc erejéig –, hogy ha jót akarok magam- nak, akkor azonnal elhagyom az épületet. Aztán, mielőtt még reagálhattam volna, meg- fordult és gyors léptekkel elindult a folyosó másik vége felé. Tulajdonképpen ugyanazt mondta, mint az orvos, csak sokkal határozottabban. A tekintetétől végigfutott ben- nem valami borzongásszerű. Léptem egyet felé, de mire földet ért a lábam, már csak a hátát láttam, ahogy távolodik. Annyira hirtelen történt az egész, hogy csak félig-med- dig fogtam föl a szavait, nem tudtam a jelentésükre, a bennük lévő teljesen egyértelmű utasításra koncentrálni, csak arra, amit látok. Képtelen voltam átlépni a máskor könny- nyen áthidalható, jelentéktelennek tűnő fázisokat. Tisztán emlékszem a férfi tekinteté- re. Hogy milyen határozottan nézett, ami attól volt olyan szuggesztív, hogy csak a sze- mének mélye, és az is csak egy pillanatra tárult föl az arcának egészéből. Tehát nem is a mondata, vagy a fölszólító mód hatolt a mellkasomba olyan intenzíven, hanem az a pillantás, mint egy tű, élesen, jéghideg fegyelmezettséggel, amiben volt valami ki- hívó jelleg is. Azonnal megkívántam. Pedig gyakorlatilag nem láttam belőle semmit. Szerettem volna még egyszer a szemébe nézni, miközben azt egyáltalán nem akartam, hogy megforduljon, és újra odaálljon elé. Olyan közel hozzám, mint az előbb. Rá- jöttem, hogy a vágyam az egyszerűségből fakad, és teljesen fölösleges az ismétlésre vár- nom, mert úgyis csak megrémülnék tőle. ■ ■ ■

Szőllősi Máttyás (1984, Budapest) író, fotóriporter. Egyetemi tanulmányait a KRE-BTK-n végezte 2004 és 2010 között. Legutóbbi kötete a Helikon Könyvkiadónál megjelent, válogatott és új verseket tartalmazó *Szabad. Margó- és Látó-díjas*. Fotóriporterként hosszú távú projekteken dolgozik, a dokumentarista szemlélet és a portré műfaja áll hozzá közel.

nekünk kell a nap
nekünk kel a nap

nem kellünk

holtak halmai
napra feszült holtak halmai

esőbe meredt holtak halmai

mit ellenpontoszol
egy gyermeki fotóval

nem tisztességes

így fejezni be
így kezdtem

„eljött az idő: visszajátszani”, volt

ilyen verseskötet-ötletetem.
minden betű hazugság lenne,

előhúznék egy „cimborát”?
aki ama erdőben elakadt?

eljött az idő? semmiféle idő nem jött el.
befejeztem egy kötetet, és?

nincs meg a rutín.
riadt, röppent madarak:

(bár) sirályok intésre visonganak,
(de) seregélyek végtelen kottája.

nem lehet

nem-lelkifurdalásod,

nem viszed vadászni, halászni,
úszni, nem viszed a gulya mellé.
nem azt lélegzi, amit lélegzel,
kezetek nem forr össze, ahogy
indiánok, parasztok, nomádok

keze. ajándék lett a covid,

az embertelen budapesten
bandukoltunk ketten, ha ismerős
a nyüzsgő oktagon, tudod, mi az,

ha délben üres.

az építőipar működhett,
a *Vörösmarty*n a gépek épp
pihegtek, a targoncás ebédelt,
engedte beülni.

kikéredzkedett

a hirtelen alkalomból.

narancsszín maszk lett a korzón
a bronzba zöldült Shakespeare-n,
nem érdekelte, a szobor lába
körül a kavicsok érdekelték.

holnap óvodába kell vigyem,
iskolába. ahol sokat hánytam.

Demus Gábor Balassagyarmaton született 1974-ben, újságírói és filozófiai iskoláit Budapesten és Miskolcon végezte. *Egy gang sarkából* című verseskötete a MŰÚT gondozásában jelent meg. Jelenleg Budapesten él.

Első évad

Nyikorog a lift, miközben lassan leér a földszintre. Milyen kár, hogy nem páternosztter – gondolom, valahányszor belépek. A liftben bácsi szag van, vagyis inkább állott bácsi szag, a púposé az ötödikről, aki bottal jár és pulikutyája van. De az is lehet, hogy mindvégig tévedek, és igazából ez nem bácsi, hanem puli szag, vagy a nedves kutyaszőr és a púpos bácsi keveréke. Biztos vagyok benne, púp nélkül más szaga lenne. Randira készülök. Ez a negyedik fiú az osztályból, és erre büszke vagyok. Néhány hónap alatt behoztam a többieket, például Ritát, pedig az ő mellei a legnagyobbak. Utána jön csak Rozi és Vanda. Ritának nem csak a mellei nagyok, de minden topjához más színű virágot visel és úgy tűnik ezt is értékelik a fiúk. Én is értékelem. A lift érkezés előtt hatalmasat zökken. A lépcsőházban kabátom bélésebe szagolok. Marhabőr szaga van és a bácsié az ötödikről. Kilépek a házból, hagyom, hogy becsapódjon mögöttem a kapu. Ha valaki aludni akar, az az ő dolga, nem zavar, hogy beleremegnek a falak. Randim a Duna-parton vár, nyomokban már serkenő szakállát frissen borotválta, amitől olyan, mint egy kopasztott kiscsibe. Szeretem, hogy pihés a nyaka. Bőrének minden ráncából friss parfümillaat árad, a készülődésnél ideges lehetett. Én nem használok parfümöt. Pedig Rita azt mondta, tegyek a nyakamra egy cseppet az aktuális fiú illatából – ez tuti tipp. Mert a legjobban mégiscsak önmaga tetszik mindenkinek. Volt benne logika, bár nekem Rita illata a sajátomnál is jobban tetszett. A negyedik kezében egy csokor vörös rózsza, amitől még inkább feszélyezettnek tűnik. A Margit híd felé tartunk, és tudom, hogy most sétálunk együtt utoljára. A vár felé sandítok, eszembe jut, hogy a legelső randimon nem volt nálunk bornyitó, holland turistáktól kértünk kölcsön. Két számmal nagyobb cipőt viseltem, mert mikor megvettük, azt hittem, hogy még nőni fogok. Az első sokat kérdezett, én keveset. Pedig sokat kell, mondta Rita. Onnantól kezdve én kérdeztem sokat. Már a Szent István parkban járunk a negyedikkel. Mond valamit, és én visszakérdezek. Erre megfogja a kezem, nyirkos a bőre. Pont olyan nyirkos, mint a mellet-

tünk lévő kőfal. Ennek falnak dőlve jelentette be harmadik, hogy ennyi volt. DJ-nek készül, de ha az nem jön be, akkor legalább író szeretne lenni, mondta. És sajnos, az inspirációhoz mindig új személyek kellenek. Nehogy fuss utána, mondta Rita. Kár, mert már a kamillás papírzsebkendőit is kezdtem megszokni. Ha a hőmérséklet tíz fok alá csökkent, folyamatosan csöpögött az orra, legalább annyira, mint amikor csőtörés volt a negyedikén, és a hálónkban beázott a mennyezet. Azt hiszem, szerettem. A befutó végül a hatodik lesz. Az első alkalmat úgy képzelem, hogy felszaladok a csigalépcsőn az ötödikre, ő utánam, és kiülünk a háztetőn az üvegcserepekre. Alattunk lesz a város és egy csomó másik randi, a miénkkel párhuzamosan. Rita felkészített, hogy fáj, hogy több nekifutásra számítsunk. Nem szokott panaszkodni, úgyhogy elhiszem. Közben a nyakamban vonagló műanyaggyöngyöket figyelem. Nem tudom, mi kellemtlenebb, az utánunk maradt vértócsa, a túlادagolt parfüm, vagy a célt tévesztett virágcsokor. Hazafelé a villamoson a tömeget nézem. Ők meg a saját lábukat. Mosolygok, már én is hozzájuk tartozom. Úgy érzem, arcom átlátszó nejlonzacskó, hogy felnézve bárki láthatná frissen szerzett emlékeimet. Hazaérek, beszálok a liftbe, és azt gondolom, milyen kár, hogy nem páternosztter. Nekidőlök a falnak, beleremeg a lift. A harmadik helyett az ötödiket nyomom meg. Már nem vérzem, és nem hagy nyugodni a púpos bácsi szaga. A púpos bácsi, vagy a pulikutya szaga. Az emeletek között az ajtó zárva van. Nagyot zökken a lift, ahogy eléri az ötödiket. A nyakamból most inkább leveszem a műanyaggyöngyöket. ■ ■ ■

Családi kérdés

Dédnagymamám egy óriási párnahalmon trónolva fogadta a vendégeit. Párnái belül puhák voltak és puffedtek, kívülről pedig szinte ropogtak a frissen vasalt huzatban. A vendégei is mindig párnát hoztak neki ajándékba. Volt, aki hímzett, volt, aki illatosítottat, nagynéném egyszer még egy steppelt párnát is hozott, amit sok-sok régi, kiszolgált párnahuzat maradékából foltozott össze. Dédnagymamám ilyenkor nehezen feltápáskodott, bepréselt még egyet a fájós dereka mögé, hogy jobb legyen a rálátása, és egyesével szemügyre vette ajándékait. Mi pedig, a család, úgy ültük körbe, mint a fa égvyrűi. A legbelső körben a nagymamák ültek, dédnagymamám gyerekei. Ezt a kört messziről is könnyen felismertem, dauerolt hajkoronájukkal forgolódtak ide-oda, hangjuk rekedtes volt és kicsit szakadozott, mint azok a régi bakelitlemezek. Ha kicsit távolabb ültem tőlük, úgy hallatszott, mintha mindig ugyanazt mesélnék, hangjuk is ugyanolyan volt, és láthatólag mindenben egyetértettek. Utána jött a következő kör, az unokáké, azaz a mi anyáink köre. Az a hajuk sűrűbb, hangjuk gördülékenyebb, alig hallhatóan morajlik rekedtes nagyanyáink mögött. Azért csak az anyáinké, mert apáinknak ilyenkor a konyhában akadt fontos dolguk, dédnagyapám diólikőrjét kellett kóstolgatniuk. Azt kellett felmérni, hogy az évek során az íze inkább keserűbb vagy édesebb lett-e, nemesebb, mélyebb vagy testesebb, ilyen szavakat használtak, pedig hiába néztem, szerintem se nem nőtt, se nem mélyedt az a likőr, legfeljebb csak a palackok száma lett kevesebb, de ezt nekik nem kellett figyelniük, szerencsére. Utána jöttünk mi. Az utolsó kör, a dédunokáké volt a legszélesebb, annyian voltunk, hogy bőven körbe értük az összes anyukát, pedig ők az évek során mégiscsak testesedtek, nem úgy, mint a diólikőr. Mi, dédunokák voltunk a legmozgékonyabbak, miközben visítva szaladgáltunk, hangunk, mint sok apró késszúrás szabdalta a levegőt. Egy-egy ilyen összefövetel során körpályánkon többször is körbe kúsztuk-másztuk a felnőtteket. Dédnagymamám elégedetten pillantott körbe a párnatorony tetejéről, és én biztos voltam benne, hogy számolgatás nélkül is pontosan tudja hányan vagyunk, hiányzik-e valaki. A kutyánk is ilyen, nyájterelő, ha leszakad valaki a csoporttól rögtön bevárja, még akkor is, ha csak séta közben ismertük meg az illetőt.

Néha felmerült bennem, hogy a dédnagyanyám és a borsószemkirálykisasszony, hogy esetleg ők ketten rokonok. Mert nem voltam benne teljesen biztos, hogy a dédnagyanyámnak a párnák vajon tényleg a kilátáshoz kellene, hogy rálásson dédunokái izgő-mozgó égvyrűjére, vagy esetleg ajándékpárnába rejtve egy eltévedt borsószeget, mégis nemesi származását teszteli egy rejtélyes, őszhajú idegen. Azért is volt nekem gyanús ez az egész, mert dédnagymamám, mikor a postán aláírt valamit, gyakran elrontotta a saját nevét és új cetlit kellett kérnie. Mikor rákérdeztem, hogy mi ennek az oka, elmondta, hogy minket csak néhány évtizede hívnak Kutassi-nak. Ad-

dig Kutassy-ak voltunk, így állt az eltűnt családi címeren, de megváltoztattuk, hogy mi is olyan egyenlők legyünk, mint a többiek. Én szívesen voltam egyenlő, csak sajnáltam, hogy nem jár hozzá korona. Tehát egy esetleges borsószem, persze nem első sorban, de azért is lehetett volna érdekes, mert akkor én, vagyis mi lennénk a déd- királykisasszonyok. Már ha a vér az idő során nem hígul fel, viszont erről inkább apáinkat kellett volna kérdezni, akik ugye a diólikőr miatt pont szakértői az ilyesminek. Csak mindig mikor eszembe jutott ez a borsószemkirálykisasszony dolog, akkor ők nem nálunk, hanem a konyhában voltak, így anyámat kellett helyettük megkérdez- nem. Anyám pedig azt sustorogta a fülemben válaszul, hogy a dédnagyanyánknak tény- leg van a borsószemmel dolga, csak az nem a párnái alatt bújik meg, ahogy én gondol- lom, hanem valahol a fenekében, legalábbis régebben még csak ott volt, évekkel ez- előtt. Azóta elburjázott, és nem is borsószem, hanem inkább babszemnek monda- tó. Növekedésnek indult, mint az égig érő paszuly és mostanra körbekaackaringózta a dédnagymama gyomrát, máját és más szerveit. Ekkor rákérdeztem, hogy ez olyan-e, mint amikor nekem van zabszem a seggemben, és hogy az én zabszemem ugye nem fog elburjászani. Anyám pedig elmondta, azon az olajozott hangján, ami egyáltalán nem recseg úgy, mint a régi bakelitlemezek, hogy nem, az teljesen más, mert az a zab- szem, ami az én fenekemben van az jó zabszem, praktikus, attól szaladom körbe a la- kást, vagy kérdezek olyan badarságokat, amikről persze utólag tudja, hogy jogos, hogy az az őszhajú idegen, aki a hangzavar miatt jött át a szomszédból, az vajon a dédnagy- mama borsószemkirály udvarlója-e.

Egyik nap meghalt a dédnagymamám. Csak úgy, legalábbis mi csak úgy tudtuk meg a tejesfútól, hogy harmadnapra az ajtajában elaludt a tej. Egészen darabos lett és savanyú, vagy legalábbis a szaga az lehetett, mert a tejesfű először kovászos uborkára gyanakodott. Utána hosszasan dörömbölt az ajtón, nyughatatlanul csengetett, mert azt gondolta talán odament, ahová a király is gyalog jár, ezt így mondta, ahogy a déd- nagyanyám amikor a mosdóba sietett. Ahogy a kiabálásra sem érkezett válasz, legug- golt megszagolni a tejet, merthogy nem emlékezett pontosan, mikor járt utoljára er- refelé, egy bizonyos lakásavató miatt, ahol a mélyére nézett, de nem a tejesüvegnek. Legalábbis ezt mondta anyám. De azt is hozzá tette, hogy a lábtörő mellett a tejesfű valamit észrevett. Először azt hitte bogár, kicsi poloska, mert azok úgy elszaporodtak az utóbbi időben. Ahogy közelebb hajolt látta, hogy sokkal kisebb. Nem bogár, ha- nem egy apró borsószem, még egészen zsenge. Annyira furcsállotta, hogy még annak a rendőrnek is elmondta, aki végül feltörte dédnagyanyám ajtaját, az pedig rögtön be- le is írta a jegyzőkönyvbe. Hogy ősz hajú idegen járt-e arrafelé, nem kérdezte a rend- őrt, a tejesfűnek pedig nem jutott eszébe kitérni rá. Ezt lehet, hogy már sosem fogom megtudni, azt viszont apáinktól majd megkérdezem, hogy ha a legelső évgyűű kö- zépről kiesik, attól ugye a fatörzs még egyben marad. Mert ha a diólikörhöz értenek, akkor ki tudja, talán fákhhoz is, csak el ne felejtsem. ■ ■ ■

Herbert Fruzsina 1989-ben született Budapesten. Politológia és filozófia szakon végzett Heidelbergben és Hamburgban. Jelenleg Bécsben él és a civil szférában dolgozik.

Posztmodern játék és etikai kihívás

Már első olvasás után kihúzza a talajt a lábad alól. Egyszerre tűnik nagy poénnak és véresen komollyá váló szövegnek. Tág utalástervei irodalmároknak természetesen kihívás, akik rögtön szakmájuk korlátaiba is ütköznek, elbizonytalanodnak. Nem szlogen, egyből legalább kétszer kell elolvasni. Aztán még sokszor. Először azért, hogy van-e a szövegek versenyében kihívója. És vannak. Erős drámai témájú művek, és lefojtott feszültségektől finoman pattanóak. Mégis akár ezen előbbi kettőséget is a díjra kiválasztott szöveg tudta ötözni. Olyan művészi-etikai-emberi komplexitást teremtve, magát e kategorizációt is problematizálva, hogy mindhármunk egyértelmű jelöltje lett.

Nehéz egyetlen motívum köré épülő műről spoilerezés nélkül beszélni, hogy a hatást ne csorbítsam, úgy próbálok méltatni, hogy magát a motívumot nem fogom kimondani.

A nyitány belső tükörként (*mise en abyme*) sűríti magába a mű későbbi részeit: kódokat, fogódzókat ad a mű értéséhez, de ez csak többszöri olvasásra lesz evidens, és ebben az oda-vissza ható folyamatban a beszédmód-

ban is elkülönített nyitány sokkoló hatása nem enyhül, hanem a maga konkrét történetyszerűségében valóban nyitánya lesz egy általánosabban ható és működő, nevezzük így, brutalitásnak. Valóban csak a kezdet.

A szöveg formát vált és a legkülönbözőbb regiszterek folynak egybe a paragrafusokba szedett taxonómia rendszerében. Színre juttatva, hogy a semleges forma, paragrafusok felsorolása, csupán látszatra semlegesebb, mint egy traumatikus emlék perszonális felidézése. Átitatják egymást.

A vers paragrafusokra tagolt fiktív biográfiákon alapuló fiktív tipológiája egyszerre ad lehetőséget az ironikus távolság megőrzésére, mely végső mentális menedéknek látszik a létező és a nem létező, a hihető és a nem hihető közötti határokat átívelő poétikai játékban. Így az ironikusan teremtett, elbizonytalanító kulturális forma, a művészet posztmodern nyelve felértékelődik. Ugyanakkor szembeállítóvá is válik, és a vers így lép túl az önreflexív, önmagába csavarodó szövegjátékon. Az áltaxonómia kínálta ironikus pozíció(nk) sem marad sértetlen és vértlen (melyet a nyitány emlékezete is mindvégig bomlaszt).

A vers az itt most még ki nem mondható szóhoz társuló képzeteket és a belőle képzett szókapcsolatokat, állításokat ideológiai alapjait rendszerezi újra, mintegy ezen ideológiák paródiáját is teremtve a taxonómiai alap fiktivitásával. Ki gondolná, hogy egy sorba és kategóriába kerülhet Marilyn Monroe és Puskás Ferenc, vagy antik mítoszok és jelenkorunk konteói...

E sajátos taxonómiában kultúrkörök érintkeznek, kimozdulnak a diszciplináris határok, és természetesen felborulnak a megnyugtató rendszerezések. Taxonómiákat fluiditásukban színre juttató poétika működésében, végső soron minek mi értelme marad... És a szöveg itt fordul át a megkérdőjelező önreflexív poétikából mai emberi, kulturális, etikai kondícióink húsbavágó tükrözésébe. Emberi létünk társadalmi és kulturális alapjait forgatja fel, rendezi újra a fiktív poétikai alapok révén, a kultúra eredetéhez térít vissza, ahogyan a különböző kulturális kódoknak ismételtén tétjük lesz éppen a megnyugtató távolságra épülő oppozíciók versbeli eltűnésével: valami honnantól kezdve és hogyan a kultúra része, ha nincs már a barbár és civilizált kényelmes ellentéte?

Mit kezdjünk az ölés, a gyilkolás társadalmi praxisaival, reprezentációival, amikor az

ölés közeli társadalmi gyakorlattá válik, és amit korábbi vakságunkkal, teremtett illúzióinkkal, múltba, távoli terekbe, művészetekbe transzponáltunk...

A díjazott mű úgy forgatja fel a képzelt kulturális biztonságunkat, hogy kulturális létformák kínzó darabkáit megőrzi. A névadás kulturális praxisa, például, még mindig emberségünk lehetőségeként jut színre a versben. Bár ettől semmi sem lesz könnyebb... A költői nyelv pedig a kulturális praxisokkal, a kultúra kondicionáltságával szembeesülő liminális létformaként tekint önmagára.

Mindezek alapján a zsűri a 26-os számmal ellátott *Ars legum* című vers szerzőjének ítélte az első Bázis-díjat.

És a meglepetés most következik: miután a szervezők felfedték előttünk a szerzőket, az *Ars legum* szerzője nem más, mint Németh Zoltán.

Kedves Zoli, Péter és Szilárd nevében is szívből gratulálok a Bázis-díjhoz! ■ ■ ■

■ ■ ■
Dánél Mónika, PhD, az ELTE Összehasonlító Irodalom- és Kultúratudományi Tanszék adjunktusa.

Ars legum

Tizenhat évesen a kötelező kéthetes nyári munkatáborban egy baromfifeldolgozó üzembe osztottak be szalagmunkára. Sokkolóval elkábított csirkék tetemei érkeztek tízesével, százasaival, ezrével, hat órán keresztül. Feladatom az volt, hogy egy kb. harminc centiméteres, hegyes végű, markolattal ellátott, méretesebb csavarhúzóhoz hasonló eszközzel szúrjam át a csirkék nyakát abból a célból, hogy minél több vér folyjon ki a testükből. Néha három-négy hevert egymáson, hozta a szalag az árammal elkábított állatokat, gyakran szinte másodpercenként kellett lesújtani és szűrni, lesújtani és szűrni, lesújtani és szűrni, lesújtani és szűrni, szűrni, szűrni. Egy ideig félrehajoltam a kispriccelő vér elől. Egy ideig védőruhában és védőszemüvegben dolgoztam. Aztán már nem. Az üzemben volt tusoló, és én naponta eljátszottam Hitchcock Psycho című filmjének híres zuhanyjelenetét a 48. percből. A harmadik napon aztán kitaláltam egy játékot. Minden csirkét elneveztem, névvel láttam el: Kovács Júlia, Nagy István, Ferencz Katalin, Bankházi Anett, Csonka Csaba, Tóth Nikolett, és jöttek a csirkék, Papp Attila, Fehér Mária, Bertók Ibolya, és csak szúrtam és szúrtam, Patus Ferenc, Benefi Melinda, szúrtam, szúrtam, szúrtam, Varga Zsófia, Nágel Emese, Tóbi Tamás. A hatodik napon elájultam, az utolsó napokat a munkásszállón töltöttem.

§ 1. Pérault57-es vér folyt a Medea forgatásán, és Pier Paolo Pasolini fölöttébb elégedett volt a teljesítménnyel.

§ 2. Pérault77-essel utaztak fel Neil Armstrongék a Holdra, de a Földet érés után azonnal kiengedték és lecsérlették a vért.

§ 3. És tudátok, hogy a legtöbb szerelmes verset Pérault15-ös nőkhöz írták?

§ 4. Pérault49-es vért használt a szovjet hadsereg a sorállományban, legalábbis 1927-től 1959-ig, ezzel nyerték meg a II. világháborút, majd pedig Hruscsov idején rendszerezítették a Pérault25b-s szabványvért.

Jacques Pérault (1887–1971) francia fizikus, biológus, aki osztályozta és kategóriákba sorolta az emberi vért.

§ 5. Pérault99-es vér folyt Vietnamban és Afganisztánban mindkét oldalon. Fura módon az egymást váltó hadseregek évekig ugyanazt a vért használták.

§ 6. Pérault05-ös és Pérault41-es vért találtak Attila hun király kardján, amelyet Bécsben őriznek. Sokan – hibásan – ebből azt a következtetést vonják le, hogy e két típusból legalább az egyik Attila vére. De melyik uralkodó kenné saját vérét a kardjára?

Száraz vérből gyúrt golyócskákkal labdáznak a gyerekek az utca porában: az ellenség véreből gyúrták a szüleik.

§ 7. Műszerek, amelyek hozzáérhetnek a vérhez – és amelyek nem.

A vér és a semmi határvonalát
jelző csíkból drótként
minden évben újra hajtogatom
az ént –
de idén még nem sikerült.

§ 8. Máig megoszlanak a vélemények, vajon a Pérault47 vagy a Pérault52-e az igazi kerékpárvér, miközben Lance Armstrong Pérault12-essel nyerte meg hétszer a Tour de France-t.

A szakirodalomban kevésbé elemzett tény, miszerint a magzatok egymás után akár többször is meghalnak anyjuk méhében, majd az anya vére reanimálja az embriót, szintén Pérault nevéhez kapcsolható.

De azt már Geoffrey ul-Haqan bizonyította be,
hogy az ilyen emberek életére
döntő hatást gyakorol az újraélesztés ténye:
a vér folyton átveszi az irányítást az élettől,
amelynek tragikus következményei lehetnek.
Az emberi váz vakon követi a vér utasításait,
még akkor is, ha teste kiszáradt váz csupán.

§ 9. „Az élő akasztófa
kampót szúr a nyakba,
úgy köszön.”

Senki sem fog tudni szavakat mondani róla,
szótárból kiugrott szavak sem,
bukott vagy lázadó teológusok sem,
csak a vér,
és a vér darabokban löki elé:
anya, apa, testvér, nagyszülő, unokatestvér,
zsilettpengével osztja fel a világot a vér,
az érzelmeket kettéhasítja.

§ 10. Hosszan elhúzódó szárazság idején az avarok a Dunához zárandokoltak,
megnyitották pengéikkel az eret karjukon,
és a vérrel megtermékenyített folyótól várták
a Duna méhének áradását.

Jocelyn Pérault (1970 – 2022), Jacques Pérault lánya egyszer azt
mondta apjáról: „Ó, az én édesapám!”
„Kaptam tőle egyszer egy játékmackót, de nem tudtam mit
kezdeni vele.”

§ 11. Ostyát és vért, ostya és bor helyett. Pérault⁷⁷-est.

§ 12. „A vér felszabadítja a nőket
biológiai terhük alól.”

§ 13. A legtöbb tanulmány a Pérault¹¹¹ szekenciavérről született,
talán nem véletlenül: Cro Magnonban ezt a vért találták,
Jézus sírjában és az óegyiptomi tekercecseken is –
Rá isten csőrének barna színeként. De vajon miért volt
Marilyn Monroe-nak, Puskás Ferencnek, valamint
tizenkét szibériai rabszolganépnek szintén pontosan Pérault¹¹¹
az ereiben?
És a New York-i ikertornyokban.

§ 14. Tudtátok, hogy Samuel Beckett minden írás előtt lecserélte a vérét, majd amikor végzett a szöveggel, visszatért a jó üreg Pérault⁴⁴-hez?

§ 15. A vér forráspontja 70,0626 fok.

Lance Armstrongnak bizonyíthatóan háromszor forrt fel a vére a Tour de France Alpe d'Huez-i királyszakaszán, az energialeadás miatt fellépő iszonyú izomnyomás miatt a bűvárokéhoz hasonló keszonbetegség lépett fel az utolsó kilométereken. Mint a kerékpáros későbbi tárgyalásán – önmaga védelmében – nyilatkozta, ha „nem lettem volna bekortizonozva, valószínűleg már nem élnék.”

§ 16. „A vér megtanít repülni.”

§ 17. Még arról sem tud beszélni, hogy senkinek sem mondhatja el, így nem is érzi a hallgatás súlyát, csak a vére tud róla, és majd akik a halála fölött állnak műszereikkel. Ha egyáltalán áll majd ott valaki.

§ 18. Az egyiptomi piramisok téglatest alakú összehérselt és zsugorított emberi szívekből épültek, hogy egészen a Nap izzó centrumába pumpálják a fáraó és népe vérét. Évezredek alatt a Szahara homokjától kövesedtek meg.

§ 19. Vérből csak 90 fokon lehet olvasni, miközben forráspontja 70 fok, tehát kizárólag laboratóriumi körülmények között.

§ 20. „Éjjelenként álmainkon keresztül szivattyúzzák ki testünkéből a vért a földönkívüliek.”

§ 21. „Az éneklő-dúdoló vért az incesztus tabujáról, a vérkeveredés tabujáról tabletta formájában kapjuk.”

§ 22. Az Armstrong-vonal 18 900 és 19 350 méter magasság között húzódik a vérben. Mivel az erek hosszúsága 100 000 kilométer, a galaxis hidegsége tölti ki ereink legnagyobb részét.

Én életemben összesen kétszer cseréltem vért, viszont apám, aki most nyolcvannyolc éves, tizenöt éves korától folyamatosan, minden évben. Talán a kíváncsiság hajtotta, talán a kalandvágy, amelyből nem örököltem semmit.

Amikor Jocelyn Pérault felfedezte,
hogy az eritropoetinnel szennyezett vér
halhatatlanságot eredményez,
öngyilkos lett.

Ő látta, ahogy keskeny csatornákon keresztül
lúktet a vér, semmi mást nem látott már,
csak az erek ágas-bogas táncát
a villamos fogantyújába kapaszkodva,
a franciaágyon, a postahivatalban,
a sportpályán, ahogy ez a bokor...

Én azután,
tizenhat éves koromtól,
úgy osztottam a vérem,
mint ahogy Pasolini Médeájában osztják szét,
17:44,
és százféle néven neveztem magam,
és a háborúkat százféle néven neveztem,
míg az embernek már csak egyetlen nevet adtam.

És rendszeresen iszom vért. Éneklő, sikoltozó,
megfélemlített vért.
Tizenhat éves korom óta.

§ 23. „Hozzáértünk a vérhez,
nem tudtuk, mi az,
vizsgáltuk éveken át
a titkát,
nem hozott eredményt.”

§ 24. „Nem én találtam ki ezt a kultúrát,
a vér és a halál kultúráját,
de nem is tettem annak érdekében semmit,
hogy véget vessék ennek az égésznek.”

Németh Zoltán (1970) költő, irodalomtörténész, a Varsói Egyetem tanára. Legutóbbi verseskötetei: *Kunstkamera* (2014), *Állati férj* (2016), *Tektonika* (2021).

Mit tenne most

— **V**et-kőzz, Laci! Vet-kőzz, Laci! – Hús hetedikes egy szobában. Két ágy az ajtó előtt: barikád a tanárok ellen. Két ágy között: a színpad. Rajta Felkai a B-ből. Vézna felsőtest, zsíros haj, sokdioptriás szemüveg. Kezében banán: a mikrofon. Gazdag Gyuszi amerikai hifi-jéből a *Welcome to the Jungle*.

Laci téblábol a srác mellett. Mint egy vemhes teve, mondaná Pali bá, a tornatanár. Már Vági Karesz is a színpadon, a vagány szépfiú. Tavaly óta rocker, de azért a hajában fél tubus zselé. Ő lökdöste fel Lacit is, most eggyel tovább akar lépni. Smúzol neki: „te vagy a legszebb lány az A-ban, ezt mindenki tudja, na, gyere, vedd le a pulcsid, nézd, ő már félmeztelen, csak rád vár.” Úgy bűg, egy pillanatra én is elhízem. Aztán letépi a pulcsit, be a közönségbe. A skandálás hangosabb, Gyuszi is teker a hangeron. „You’re a very sexy girl.”

Mit gondoltak, hogy hívjuk majd, ha egyszer László Emma a neve. Máshogy van megmenve, mint a Felkai, de azért összeillenek. Folyton nyálás száj, Minnie egeres szemüveg. Meg a tekintetében az az eszelős csillogás. De most tompább, lassabb. Küzdelmes bambulás, mint a matekórák végén.

Karesz megfogja a kezét, és Felkai nadrágjára rakja. „Gom-bold ki, gom-bold ki!”. Ezt már nem akarja, bedönti a térdét, megfeszíti a hátát, de Karesz erős. Int Felkainak, a srác a farkához teszi a banánt. Odanyomja Laci fejét, közben minket hergel. „Axl kibaszott Rose Mátészalkán.” És tényleg, Laci már térdén. Keresem Petit a szememmel. Lilla mellett áll. Nem néz rám, pedig érzi. Ez biztos, ovi óta ismerem. Itt lakik két házzal arrébb, több délután vagyunk együtt, mint nem.

Émelygés és mámor. De nem is ittam, és hát tényleg vicces ez az egész, akkor meg miért. Nyilván gáz, ahogy Felkai kalimpál, de ő talán még élvezi is. Laci meg... Ne ki mindegy. Egyik se százas, úgysem értik. Felkai már hámoz, szerintem ő igazából ott sincs. Ezt, mondjuk, irigylen. Például felelésnél, hogy ne érdekeljen, hogy dadogok. És akkor lehet, Karesz se nevetne a hátsó padban. Jó, inkább csak kuncog. Mert per sze én jófej vagyok, szeretem a metált, és mindig odaadom a házimat.

Jön mindjárt a nyögdecselős rész a számban, vajon most mire készül. Már ki is veszi Felkai kezéből a félig hámozott banánt, Laci mögé áll, tekeri, löki a csípőjét. „Feel my serpentine.” Az a durva, hogy tényleg, mint az Axl. A nagy dugásba beletörrik a banán, az első sor röhög, Gyuszi meg izzad, hogy megint a nyögéshez ugorjon a CD. Émelygés. Vajon ki lehet-e jutni innen észrevétlenül. Túl jól sikerült a barikád, és amúgy is három B-s őrzi.

Nem nézek Lacira, a gyomrom nem engedi. Lilla sikoltását sem hallom, csak a szája nyílik, elfordul a színpadtól. Rádól Petire. Laci bokája fura szögben a padlón, a könyökből szivárog a vér, feje még az ágyon. Alatta a párnán tócsa, persze főleg nyál, de zokog is rendszeren. Gyuszi csak akkor veszi észre, hogy valami történt, amikor lepaúzézi a számot, és senki sem skandál. Felkai rázza még magát egy kicsit, aztán megmerevedik. Távoli kutyaugatás, Laci csendben zokog, akad a CD.

És akkor jön az üvöltés. Felkai lehajol, és széttép egy párnát. Egy vézna test izmai. Hogy mozoghat ilyen lassan. Szállnak a pihék. És üvölt. Mikor vesz levegőt. Mellettem mintha valaki befogná a fülét. Nem mozog semmim. Vajon meddig bírja. Ez hosszabb, mint a *Don't Cry* végén. És sokkal hangosabb is. Aztán vége. Elvágják.

Előszedi a pólóját, leporolja magát, és elindul a kijárat felé. Mint egy bizarr divatbemutató, a megnyílt sávban lépked, mindenkire vigyorog. Amennyire tudom, elfordítom a fejem, de így is megcsap az izzadságszag. Az örök hagyják, hogy eltolja az ágyakat. Kimegy. Biztos a folyosón is vigyorog.

Már csak a zokogás. Karezra nézek, ő körbe. Kapkodva lehajol a banándarabért, betömi a szájába, és ide-oda tologatja a pofazacskói között. Senki sem nevet. Még Gyuszi is csak az Eject-et nyomogatja. Lilla kihúzza Petit a szobából. Elkenődött a festék. Igen, ő már igazi csaj. A B-sek is lassan szállingóznak el, de mintha közben sietnének is.

Laci fekszik, már csak halkán nyüszít. Tetőtől talpig tollpihe. Biztos bele fog ragadni a sebbe. Mintha zsebkendőt keresnék, addig is van hova tenni a kezemet. Karez lenyeli a banánt, odalép Gyuszihoz, hogy segíthet-e. De a hifi már szétszerelve a táskában. Hova nézzek. Kint a focipálya, idétlenül sok csillag az égen. Most vigasztalhatnám Lillát, de még a Nagymedvét se ismerem fel, őt meg a Guns nem érdekli. Amúgy is én itt bent, ő meg Petivel ki tudja hol. Itt csak a Laci van. És az émelygés. Miért Lilla kisírt szeme. Miért ez jut eszembe. Miért nem egy takaró Lacinak. Vagy egy pohár víz. Ildi néni biztosan már úton. Nem is az, hogy mi lesz. Hanem, hogy mit. Hogy mit. Elakadt a cédém. Hogy mit tenne. Hogy mit tenne most. Hogy mit tenne most Axl.

Hazai pálya

Ülök és vigyázok.

Ez mondjuk eléggé jól megy, a figyelés, hogy semmi huncutság, fém cipőknál sitty-sutty, vagy neadjisten egy anyaghibás Singer. Alattam is, ugye, faragott tonett, jó, mondjuk három lába van, de leg'ább egyensúlyozok, kiülök a szélire, aztán vissza, mert mozogni azért csak köll, lumbágó, reuma vizionlátás. Egy ilyen szürke öltönyös hozta le, szakállas okoska, biztos professzor, mondjuk elég ritka ez errefelé, de hát azért én is előkaptam a szoknyám alól a maradék udvariasságot, dicsértem a megmunkálást, oda is adta, semmi trükközés, köszöntem szépen.

Ez a jó ebben, hogy humánum meg ismerkedés, nem az, hogy kondérból a borsó-főzelék futószalagon a menzás kölköknek; ebben van truváj, használni is kell az eszet, meg, tudod, a változatosság. Mer minden ember más, azt már a Mónika is megmondta a tévébe, és akkor aztán nagyon résen kell lenni agyilag.

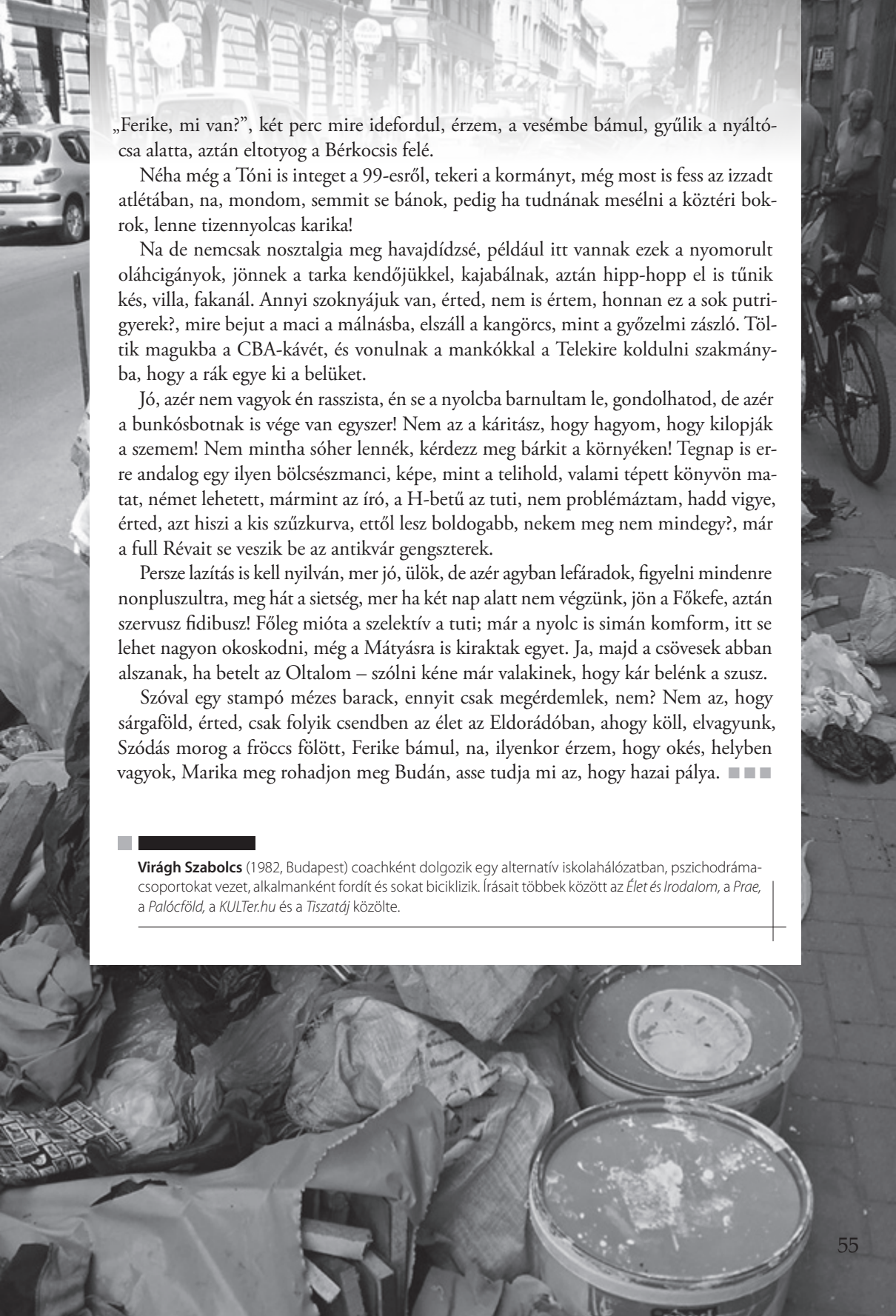
Reggel is jönnek a digók csoportban; mióta a szállodás népek kinézték maguknak a nyolcat is, meg nem lehet maradni tőlük. Lehajol az egyik puncimalac, kinn van mindene, a légyszemű kurva anyádat, gondolom magamban, rakod le azt a Szűz Máriát, viszem a dizájn centerbe, hallod! Csak turkál tovább, aztán küldök már neki egy vafankülöt, erre aztán ijedés megféle, tipli hátra a bajszos tanárnőhöz, na azért, mondom, ez már az európaúnió, tonna donna.

Az a kár, érted, hogy csak ősz-tavas, és akkor is kábé, ha pár nap leesik, még jó, hogy nagy ez a Pest, huszonhárom vagy hány kerület, így azért megvan a havifix. De itt is vannak agyhalottak, hajajj! A Marika például, aszondja ő csak budázik, a sznob rinyapina! Nagyra van, mert kasszás volt a Rózsadombban, ki is rúgták két hét után, óránként a kétdekás Kalinka, számlázott az össze meg vissza. Át nem jönne azon a kurva hídon, pedig Pasaréten sem terem IKEA-bútor minden bozótban; asszed, mondom neki, az orbágyurcsány nem privátban lomtalanít?, de erre csak néz bambán, asse tudja, merre hány méter.

Mégis a nyolc az igazi, érted, itt nőttem fel, ismerem ezt, mint a kutyavacsoráját! Idén a Népszínház az enyim, a Tolnai és a Víg között, elég mázli, na meg a tekintély, ugye, nem ma kezdtem az ipart, gondolhatod. Meg asse szar, hogy műszak végén semmi Combino, csak hazabattyogok a Bezerédibe, alszok közben, így is max öt perc, hajnalban meg én vagyok az első kukorikú, nincs a placcal gond egy szál se.

Meg itt vannak a régi arcok is; a Szódás, mondjuk, elég gyatra, néz a nyolc SZTK-szemével, több a cellux rajta, mint a keret, ki van csontozva, mint egy kergemarha, perze, csak a fröccs meg a lottó, heti egyszer Fornetti, hát ez nem egy Stroganoff-bélszín.

A Ferike meg szegény, tíz éve ki nem jött a Technokol Rapidból, pedig milyen szépen indult, osztályelső a Dugonicsba, aztán csak a szex meg a szipu. Mondom neki,

„Feriike, mi van?”, két perc mire idefordul, érzem, a vesémbe bámul, gyűlik a nyáltó-
csa alatta, aztán eltotyog a Bérkocsis felé.

Néha még a Tóni is integet a 99-esről, tekeri a kormányt, még most is fess az izzadt
atlétában, na, mondom, semmit se bánok, pedig ha tudnának mesélni a köztéri bok-
rok, lenne tizennyolcas karika!

Na de nemcsak nosztalgia meg havajdídzsé, például itt vannak ezek a nyomorult
oláhcgányok, jönnek a tarka kendőjükkel, kajabálnak, aztán hipp-hopp el is tűnik
kés, villa, fakanál. Annyi szoknyájuk van, érted, nem is értem, honnan ez a sok putri-
gyerek?, mire bejut a maci a málnásba, elszáll a kangörccs, mint a győzelmi zászló. Töl-
tik magukba a CBA-kávét, és vonulnak a mankókkal a Telekire koldulni szakmány-
ba, hogy a rák egye ki a belüket.

Jó, azért nem vagyok én rasszista, én se a nyolcba barnultam le, gondolhatod, de azért
a bunkósbotnak is vége van egyszer! Nem az a káritász, hogy hagyom, hogy kilopják
a szemem! Nem mintha sóher lennék, kérdezz meg bárkit a környéken! Tegnap is er-
re andalog egy ilyen bölcsészmanci, képe, mint a telihold, valami tépett könyvön ma-
tat, német lehetett, mármint az író, a H-betű az tuti, nem problémáztam, hadd vigye,
érted, azt hiszi a kis szűzkurva, ettől lesz boldogabb, nekem meg nem mindegy?, már
a full Révait se veszik be az antikvár gengszterek.

Persze lazítás is kell nyilván, mer jó, ülök, de azért agyban lefáradok, figyelni mindenre
nonpluszultra, meg hát a sietség, mer ha két nap alatt nem végzünk, jön a Főkefe, aztán
szervusz fidibusz! Főleg mióta a szelektív a tuti; már a nyolc is simán komform, itt se
lehet nagyon okoskodni, még a Mátyásra is kiraktak egyet. Ja, majd a csövesek abban
alszanak, ha betelt az Oltalom – szólni kéne már valakinek, hogy kár belénk a szusz.

Szóval egy stampó mézes barack, ennyit csak megérdemlek, nem? Nem az, hogy
sárgaföld, érted, csak folyik csendben az élet az Eldorádóban, ahogy köll, elvagyunk,
Szódás morog a fröccs fölött, Ferike bámul, na, ilyenkor érzem, hogy okés, helyben
vagyok, Marika meg rohadjon meg Budán, asse tudja mi az, hogy hazai pálya. ■ ■ ■

■ **Virágh Szabolcs** (1982, Budapest) coachként dolgozik egy alternatív iskolahálózatban, pszichodráma-
csoportokat vezet, alkalmanként fordít és sokat biciklizik. Írásait többek között az *Élet és Irodalom*, a *Prae*,
a *Palócföld*, a *KULTer.hu* és a *Tiszatáj* közölte.

gumicukor

hajnalban, amikor nem tudok aludni,
bármit megadnék egy csomag
gumicukorért, de csak
egy fonnyadt grapefruit szomorkodik
a kenyértartón

nem cukorból nyerünk energiát,
az elektrolit szintre kell vigyázni,
ez néha nem érdekel, ami lehet,
hogy lassú öngyilkosság

a falról egy színes szarvas néz rám,
az ikeában vettem ezt a képet,
már zavar, hogy
annyi mindenkire mered
ugyanígy a városban

elzúg egy tehervonat, és
a téglák megremegnek:
ha valaki szól,
hogy földrengés volt a közelben,
rácsodálkozom

a kutyám horkol, a laptopomhoz
csatlakoztatott külső meghajtó
villog, és amikor
beleerúgok a hűtőszekrény ajtajába,
a savanyúságos üvegek oldala
egymáshoz koccan

a konyha hiányára egy indukciós főzőlap
emlékeztet: a mosógéppel érkezett
és a mikróval, a tévészekrényben
megtaláltam egy számla indigózott
másodpéldányát
használt elektronikai cikkekről

a nagybátyám nem tudna garzonban élni,
az épület is milyen,
azért fúrnak annyit, mert
ezeket a falakat nem találták el
a második világháborúban

egyszer megkérdeztem a felső szomszédot,
mit gondol a zajról,
én csak albérlő vagyok, mondta,
és vállat vont

a nővérem sütő és villanybojler
nélkül nem tudna, sem úgy, hogy
három napnál tovább marad otthon:
ez egészségtelen

hajnalban, amikor elzúg egy tehervonat,
úgy döntök, folytatom a haldoklást:
amikor a sarki ABC kinyit,
megveszem a gumicukrot,
mert nem tudok szebben túlélni

jön a fűtési szezon

a görögdinnyés teafilterem elfogyott,
a pokrócom bolyhos, és a szaga olyan,
mint a társasház lépcsőházában
esőzés után

a járdán csigaházak roppannak,
függönyök lebbsenek nyitott
ablakokban, megszólal
egy szélcsengő, lehűl
a téglá, a vasbeton

lassabban pumpál a szívem,
ellazul minden léghólyagom fala,
az idegsejtjeim jeladása gyorsul,
de véletlenül
leforrázom a kezem

villám égeti az eget,
homlokom bőrén egyenletes
kopogás, nyelvemet
előre nyújtva nyelem
a vízcseppeket, majd
fellobbantom a konvektor lángját

a panelházak világító négyszögei kigyúlnak,
de egyik ablakpárkány árnyékát sem szeli át
kislámpafény,
egy plakát élesebben ragyog
az astoria megállójának oldalán:
van, aki egész évben
a nyárra készül

a piacgazdaság olajozza meg
legjobb befektetésem útját, nehogy
a szén-monoxid jelző árát
fülhallgatóra költsem, esetleg
szerepemet hang- vagy buszjegyre
váltsam a fenntarthatatlan
fejlődésben
egy naptejszagú vállért,
zsíros szájsarkakért
az olcsó sör tömlőcében
elcsúsztva

arccsontomon esőcsíkokkal,
szemem sarkába fújt hajszálakkal, amikor
a fogaskerekék már állnak, és
nem emlékszem,
hol van a balaton

Völgyi Anna (1991, Körmend) biológus PhD hallgató, verset és prózát ír. 2020 óta publikál irodalmi folyóiratokban. Budapesten él. Első szépirodalmi kötete 2022-ben jelent meg a Napkút Kiadónál *Karamellás kétszersült* címmel.

Veszélyes vizeken

Mint minden nyugtalan éjszakámon, amelyből legnagyobb aggodalmamra mostanság egyre több akad, nagyjából ugyanazt álmodom, apró, de úgy gondolom, egy szakember számára bizonyára mégis jelentőséggel bíró részletekben azért eltérő verziókban: a tengeren egy csónakban veszteglek, amikor riadtan fedezem fel a látóhatár szélén sötétlő felhők és a köztük cikázó villámok által rám leselkedő veszélyt. Bár a sötétség percről perce gyorsabban közeledik, és az égzengés is egyre hangosabb, megőrzöm a nyugalmamat. Úgy érzem, nincs mitől félnem, hiszen csak eveznem kell, és még mielőtt lecsapna kis lélekvesztőmre és azonmód darabokra is szagatná a vihar, könnyedén elérem a partot. Ám hiába minden igyekezetem, mert képtelen vagyok evezni. És nincs menekvés; az ébredés, ahogy minden alkalommal, ezúttal sem hoz megnyugvást; hiába fekszem még hosszú percekig csukott szemmel, mozdulatlanul az egész testemet ellepő veríték csípős szagában, és töröm a fejem az álom jelentésén, most sem jutok semmire, ahogy arra az egyszerű kérdésre sem tudom a választ, hogy tulajdonképpen mi bénítja le az izmaimat, ami miatt képtelen vagyok partra vergődni. Ez az álombéli tehetetlenség okozta jeges dermedtség még sokáig velem marad, s csak a forró kávé alatt indul lassú olvadásnak.

„És ezt mire alapozza ügyvéd úr?“, szegezi nekem a bíró a kérdést.

A délelőttöt a bíróságon töltöm, és fáradt igyekezettel (még mindig az álom hatása alatt vagyok) igyekszem ügyfelem érdekeit képviselni, egészen pontosan megmenteni a velem nagyjából egykorú, becsületes arcú és – legalábbis eddig – büntetlen előéletű férfit attól, hogy egy közepesen hosszú börtönbüntetést töltsön el minősíthetet-

len, vagy mondjuk, inkább pokoli körülmények között, és ha már a poklot emlegetjük, akkor ördögi társaságban. Jelen állás szerint, ezt kénytelen vagyok bevallani magamnak, csekély esélyem van rá.

A nagydarab, amolyan hentes alkatú, pirosposzsgás mezőgazdasági vállalkozó története – ezt közel harmincéves ügyvédi praxisom alatt felhalmozott tapasztalatom alapján nyugodt szívvel kijelenthetem – mind emberi, mind szakmai szempontból szokványos, és ettől lehangoló is. Bár ügyfelem és egykori felesége már évekkel korábban – ahogy mi azt szakmai körökben mondani szoktuk – ágytól és asztaltól különvált, megszüntetve ezzel a közöttük közel harminc éve fennálló vagyonközösséget, majd formálisan is búcsút intettek egymásnak, nem rendezték a házasságuk alatt felgyülemlett és a törvény szabta vélelem alapján közös vagyonnak minősülő vagyontárgyak további sorsát. Így fordulhatott elő, hogy az asszony új férje, aki oly kísértetiesen hasonlít az előzőre, hogy magam is alig tudom megkülönböztetni őket egymástól, egy traktorral ráhajtott a még mindig közös tulajdont képező szántóra, hogy ott valamilyen, a földművelés szempontjából bizonyára hasznos, bár az ügy szempontjából és egyben számomra is érdektelen munkát végezzen. Ügyfelem, akit nyilvánvalóan a legyőzött vetélytárs dühe fűtött a traktorossal szemben – magam csak így neveztem el Gizike új férjét –, egy markolókanállal felszerelt Bobcat földgéppel állta útját a traktornak. Az összecsapásá fajuló vita során a két gép – legalábbis a szemtanúknak a nyomozás során tett vallomása szerint, bár ők jóval egyszerűbb képet festettek róla – az ókori gályákhöz hasonlóan megpróbált úgy manőverezni, hogy egymás oldalába kerülve, ha léket nem is ütve a másik gép testén, hogy az elsüllyedjen, de legalább felborítsák a másikat. Ez az ügyfelemnek sikerült is.

Varjasiné, a bíró unott arccal hallgatja érvelésemet, amellyel megpróbálom a súlyos testi sértés vagy ne adj' isten az emberölés kísérletét egyrésztől kizárni, másrésztől jogos védelemnek beállítani „a vád tárgyává tett cselekményt”. Igyekszem érdektelenséget palástoló és felkészültségemet hangsúlyozandó szakszerűen fogalmazni, amit ügyfelem és az ikertestvérenek is beillő traktoros bamba, ám gyanakvó arckifejezéssel vesz tudomásul. Bár a bírónő arca semmilyen érzelemről nem árulkodik, úgy érzem, szimpatizál az ügyemmel, és a maga részéről kiegyezne egy sima garázdasággal és rongálással, hogy az ügyet mielőbb pénzbüntetéssel zárhassa le. Tudja, hogy ebben az esetben én nem fellebbezném meg az ítéletet, ő pedig javítana a statisztikáján. De sajnos ez nem csak rajta múlik.

Az ügyész, egy gonosz tekintetű, vastag fekete keretes szemüvege mögül tikkelő férfi nem osztja a jogos védelemről vallott nézeteimet, darabokra törve ezzel Varjasiné és természetesen az én reményeimet is. Ezért a bírónő, kelleetlenül bár, kénytelen ilyen és ehhez hasonló kérdéseket intézni hozzám, nekem pedig válaszolnom kell rájuk.

„Ügyfelem azonnali birtokvédelemhez folyamodott, amikor önhatalommal elhárította a sértett illetéktelen és indokolatlan betörését a földjére” – élénkülök fel és váltok teátrális hangnembe. Sajnos nem élvezhetem sokáig apró kis sikeremet. Lelkesedésemet a gonoszul vigyorgó ügyész letöri: „A kérdéses földterület osztatlan közös tulajdonban áll.” „A védelem ezt vitatja”, szúrok vissza kissé erőtlenül a terület tulajdoni lapját lobogtató ügyésznek, majd azon mód a meredten rám bámuló bobcates felé fordulok – őt meg így nevezem magamban, könnyebb is megjegyezni, meg nem is

keverem össze traktoros hasonmásával, és némi humort is csempészek ebbe a gyászos hangulatba, ami lassan belengi a tárgyalótermet. A tekintetéből kiolvasom: most esett le neki, hogy az ügy akár rosszul is elsülhet, legalábbis számára. „Meg fogjuk dönteni ezt a vélelmet”, mondom neki minden jogi alapot nélkülözve, és hozzáteszem: „a vagyoni jogi perben”. Természetesen fogalma sincs, miről beszélek, de tapasztalatom szerint az eljárások felemlegetése megnyugtatja az ügyfelet. Általában igen, de most nem. „Beszélni fogok a főnökével”, mondja ügyfelem gonosz tekintettel. Annyira megdöbbenek attól, amit mond, hogy csak nagy sokára, és akkor is a bíró hangjára ocsúdok a hálátlanság okozta sokkból. „Van még valami?”, szab gátat Varjasiné a további beszélgetésnek, miközben sokatmondó tekintettel az órájára pillantva jelzi, hogy közeleg az ebédidő. „Nincs”, válaszoljuk az ügyéssel szinte kórusban. „Legközelebb a tanúkkal folytatjuk”, bocsát el bennünket Varjasiné, ugyanolyan unott, kiismerhetetlen hangon, mint ahogy a tárgyalást vezette.

„Jó irányban megy az ügy”, foglalom össze valamivel később, de már az irodában a bobcates és a traktoros közötti per fejleményeit Kapitánynak, a főnökömnek. Kapitány a következő percekben mormogva hallgatja az előbbinél kicsit részletesebb beszámolómat, amely hemzseg az ilyen kijelentésektől: „A vád bizonytalan lábakon áll”, meg: „a tanúkra nagyon rá kell koncentrálnunk”, na meg: „kitartunk a jogos védelem verziójánál”.

Mivel nem szakít félbe, hogy felelősségre vonjon a tárgyaláson elhangzottak miatt, arra a következtetésre jutok, hogy a bobcates nem váltotta be a fenyegetését, így kissé megkönnyebbülve folytatom beszámolómat, hogy végül ezzel a hurraóptimista hangvételű rövid jóslattal zárjam le: „Nyerhető az ügy. Rendben leszünk”. „Remélem is”, böfögi Kapitány, aki már eddig is jelentős összegeket zsebelt be a bobcatestől, és nyilván a további munkadíjról sem akar lemondani.

„...és miután a zuhany alatt lemosod a bronzbarna bőrdre rátapadt sót, kifésülöd a trópusi naptól valószínűtlenül szőkére szítt hajad, a helyhez illő, könnyű illatú parfümöt fűjsz magadra, lenvászon koktéluhába bújsz, hogy az Admirál Klub Riki névre hallgató koktélbárába hajts egy fehér színű nyitott kabrión...”

A bobcates miatti szorongásomat – tisztában vagyok vele, hogy hosszú a nap, és még mindig telefonálhat – némileg oldja Elisabeth felbukkanása, aki azért látogat meg kis dolgozószobámban, hogy valami általa írt és számomra érdektelen beadványt szakmai ellenőrzés céljából bemutasson nekem.

Elisabeth magas, karcsú lány, néha az az érzésem, hogy a lába olyan hosszú, hogy a nyakáig ér, amit egy szűk, bőrhatású nadrág csak még jobban kiemel. Saját bevallása szerint, amit a Facebook-oldalán könnyedén le is tudtam ellenőrizni, nemcsak szeret, de tud is vitorlázni. Ez a néhány hónapja megszerzett váratlan tudás arra késztet, hogy minden alkalommal, amikor sikerül kettesben maradnunk, megpróbáljam lebeszélni a jogáskodásról, amit véleményem szerint „az az amerikai filmekből leszűrt hamis illúzió táplál, hogy hasznos és izgalmas munkát végzünk”, és igyekszem rábeszélni arra, hogy kihasználva tengerészeti ismereteit más, ennél sokkal merészebb kalandba vesse magát: az életét vitorlás oktatóként folytassa Barbadoson. Elisabeth nemcsak szép, de kedves lány is. Ahogy minden alkalommal, úgy most is csendben, mosolyogva, elnéző türelemmel hallgatja, ahogy az általam neki

szánt barbadosi élet apró és – legalábbis reményeim szerint – örömteli részleteit lefestem: „Helló fiúk, lányok! Mi van veletek?, köszönsz majd a Riki bárban, amikor megérkezel”, folytatom, majd részletesen leírom a hozzá hasonlóan koktéluhát viselő nőket és a lenvászon öltönyös, zselézett hajú férfiakat, akik közt az időjárásról (általában mindig süt a nap és kék az ég) a szélről (hol erős, hol meg gyenge), a különféle típusú hajók tulajdonságairól, előnyeiről és hátrányairól, a legújabb koktélok-ról és társasági pletykákról folyik a szó. Persze fogalmam sincs, hogy Barbados szigetén van-e Admirál hajóklub, saját kikötővel, Riki bárral, mert mindezt én találtam ki – de akár lehetne is. Ahogy az este – mivel közben „a nap lehanyaglik a nyugati látóhatáron, szinte szétolvadva a nagy kékség homályba vesző peremén”, szúrok be egy költői képet a történetbe – következő állomása, az El Greco étterem is létezhetne, ahol mindenféle fajta és állagú tengeri herkentyűt fogyasztanak. Természetesen tudatában vagyok annak, hogy Elisabeth nem nekem, egy ötvenhez közeledő, fejte-tőn már erősen kopaszodó, szürkeöltönyös alkalmazott ügyvédnek, sőt, talán nem is egy Kapitány-félének tartogatja magát, hanem a Batman képregények szögletes arcú, angolszász arcvonásokkal, sűrű, szőke, elegánsan oldalra fésült, dandys-frizurával és dagadó izmokkal felvértezett, a Riki bárban italozó férfiak valamelyikéhez hasonló alaknak. Ennek ellenére képzeletben magam is csatlakozom ehhez a vidám kis kom-pániához. Igaz, az irodai ruházatomhoz képest a megjelenésem sokat dob a navy blue zakó, amelyet felhőkék inggel, törtfehér vászonnadrággal és dióbarna hasított bőr papucscipővel viselek azon a fantasztikus és mámorító estén, amely a kiadós va-csorát és halakhoz illő zamatos fehérborokat követően a Port bárban folytatódik „né-hány újabb koktéllal, miközben a zenekar jazzre áthangszerelt világlágereket játszik”, festem fel képzeletem laza ecsetvonásaival ennek az Elisabeth társaságában eltöltött csodás napnak egy újabb képét.

„Jó lenne”, kacag fel a lány.

„Jó lenne”, suttogom én is, de már nincs időm belefogni a barbadosi nyáreste egy újabb fejezetébe – pedig amióta Elisabeth nálunk dolgozik, annyi szépet és jót gon-doltam ki vele kapcsolatban –, mert megszólal a telefonom.

„Beszéltél velük?!”

A feleségem nem fecsérli az idejét köszönésre, rögtön a tárgyra tér.

Bár az idő múlásával arányosan a bobcates miatti rettegésem csökkent, most, hogy Vera neve feltűnik a mobilom kijelzőjén, tudatosul bennem, hogy hamarosan (amit a hívás fogadását követő néhány másodpercre taksálok) egy újabb, talán még nagyobb problé-mával kell majd szembenéznem. Történt ugyanis, hogy a digitális társadalom áldásait kihasználva, ahelyett, hogy az esős vasárnap egy részét az egyik élelmiszer áruházlánc hangárszerű, embertelen bevásárlóterében töltöttük volna a hideg neonok és még ri-degebb, jobbára külvárosi népek pillantásai közepette, úgy döntöttünk, hogy a szük-séges és egyben elégséges (fő a takarékoság) élelmiszert és egyéb háztartási cikket az interneten, házhoz rendelés útján szerezzük be. Talán hiba volt.

A csomagokkal becsengető futár és a feleségem közt a következő rövid, de Vera te-lefonhívására nagyon is kézzelfogható magyarázatot adó beszélgetés nagyjából így zaj-lott le, bár lehet, hogy még ennél is rövidebb volt: „Mondja csak”, kezdett bele nagy

ravaszul a feleségem, „nem tette le véletlenül a földre a csomagokat az utcán?!” Majd, mintegy mentegelve a kíváncsiságát, hozzátette: „Csak azért kérdem, mert kint minden tiszta víz”. „Nem.” „Végig figyeltem az ablakból”, adott egyszerre sakkot és matot ebben a rövidre sikerült játszmában feleségem a futárnak. „Akkor igen.” „Jelezni fogom a vevőszolgálatnak.” „Csak tessék.”

Mivel a futár, és ezt én is bizonyíthatom, még a tettének következményeivel való szembesítés során (az átázott papírzacskókat egyenként vette számba és mutatta fel a feleségem) sem tanúsított megbánást, sőt már-már gúnyos tekintettel állta Vera haragos pillantását, a feleségem nyomatékosan arra kért – vagy inkább utasított ezekkel a szavakkal: „te vagy a férfi, neked kell lépned” –, hogy fenyegetését beváltva tegyek lépéseket az ügyben. Természetesen azonmód megpróbáltam jelezni az ügyfélszolgálatnál a futár nem éppen vevőbarát viselkedését, de csak az illetékes osztályt rejtő hetes gomb lenyomásáig jutottam, hogy percekig tartó várakozás után még mindig az *I just called to say I love you* dallama áttörhetetlen falként tornyosuljon az éterben köztem és az ügyfélszolgálat bizonyára készsége és udvarias munkatársa között.

„Ma még nem”, vallom be.

„Akkor légy olyan szíves, és csinálj valamit! Én nem érek rá ezekkel az idiotákkal foglalkozni, nekem ezer dolgom van” mondja, aztán minden elfoglaltsága és halaszt-hatatlan ügye ellenére, mielőtt bontaná a vonalat, arra még marad ideje, hogy közölje velem: „Nem hiszem el, hogy nem tudod megoldani!”, majd egy szívdobbanásnyi csend után még ezt is: „Komolyan mondom, néha úgy érzem, hogy megőrülök tőled!”

– Akkor ennyi? – kérdi vagy mondja, nem tudom eldönteni, dr. Novák, miután eleget tettem kérésének, hogy meséljem el a mai a napomat, legalábbis azokat a momentumokat, amelyeket fontosnak érzek belőle.

– Ennyi – bólintok, miután még egyszer gyorsan átgondolom a napomat. Hiába kutatok az emlékezetemben, semmi olyat nem találok, amiről azt feltételezhetném, hogy felkelti a pszichológusom érdeklődését.

– Hmm – ráncolja a homlokát –, az álom érdekes volt.

– És a többi?

– A többi nem – jelenti ki tárgyilagos hangon, rövid, említésre sem méltó gondolkodás után. – De az álom igen.

– És ön szerint jelenthet valamit?

– Honnan tudjam, nem vagyok álomfejtő – hűti le a lelkesedésemet. – Mindenesetre legközelebb ezzel folytatjuk – sóhajtja már kissé unottan, miközben az órájára pillant, aztán, de már búcsúzás közben, még ezzel a kérdéssel lep meg:

– Egyébként végül sikerült elérnie az ügyfélszolgálatot?

– Nem – mondom elkeseredve kudarcom felemlítésétől.

– Jellemző.

Szinte köpi felém ezt az egy szót, és én nem tudom eldönteni, hogy ez a megvető hangnem nekem vagy az ügyfélszolgálatnak szól.

– Én már bevettem – közli velem szinte suttogva a pult mögött álló patikus, egy fehér köpenyes, szomorú arcú, roskatag férfi. Követem a tekintetét, és gyors pillantást vetek a pulton, mintegy kettőnk között félúton fekvő nyugtatós dobozra.

– Fizetek – mondom válasz gyanánt, egyben igyekszem más mederbe terelni a beszélgetést. – Kártyával.

De a patikus nem hagyja annyiban; alig teszek néhány lépést az ajtó felé, amikor a megjelenéséhez egyáltalán nem illő, határozott hangon, amely úgy dörren, az egyébként üres helyiséget belengő, szinte már steril csendben, mint egy pisztolylövés, utánam szól.

- Figyeljen csak!
- Igen? – fordulok vissza.
- Szar az egész!

Bár sejteni vélem, mire céloz, nyugalmat erőltetve magamra udvariasan megkérdem:

- Mire gondol?
- Szar az egész élet!
- Hm.

Miközben homlokomat ráncolva azon töröm a fejem, hogy mit is válaszoljak erre a saját szempontjából talán tényleg cáfolhatatlan igazságra, villám fénye szakítja fel a kinti égbolt sötétjét, amit néhány másodpercnyi süket csönd után mennydörgés követ – az égi háború hangjai egyszerre rántanak ki a helyzet fogságából és intenek alázatra.

– Tudom – bólintok, mert valahol mélyen, szinte már álomszerűen érzem, hogy ezt a vihart én sem úszhatom meg. ■ ■ ■

Kötter Tamás 1970-ben született Csornán. Jelenleg Budapesten él, ügyvédként dolgozik. Kötetei a Kalligram Kiadónál: *Rablóhalak* (2013), *Dögkeselyűk* (2014), *A harcból nincs elbocsátás* (2015), *Ikea, vasárnap* (2017) *Nem kijárat – Apró hazugságok egy férfi életéből* (2019), *Férfiak fegyverben – Frontnovellák a II. világháborúból* (2020), *Vikingek* (2022).

és tél lett megint

egymástól elhúzódtak bolygók és a napjuk
hátat fordított másfelé ragyog
a teremtsé ujjja belecsúszott egy messzebbi
horizontba
megszülte halott gyermekét a fagyott
szikrázó szürkeséget
a fény öncélú tükröződése
elgurult a nap
és tél lett megint
marad amit az isten is itt hagyott

művirágok illattalan sárgájára kései bolond
darázs leül
hinné nektárt szerez még rátelepszik
minden kis sárgát jól letapogat
de semmi marad az éhség inkább
még napozgat kicsit majd szárnyat égnek
feszítve
csalódottan tovább repül

keresni nyomát melegnek nyárnak
csak keresés van meg az ami volt azt nem
találni meg
az idő az óramutatókon rám les
s hogy hiszem egyszer mégis utolérem hát
kinevet

az Androméda szélén sodródásban szállni
talán már ott vagy mindig mondtad egyszer
eljutok oda
két méter mélyen a tested elkezdett mállni
hogy higgvem el hát hogy mégis van csoda

még csak jelet azt se küldtél
és tél lett megint

hiány

horkol az éjszaka
szava sincs egymáshoz csillagoknak
bútorok bele csendbe magukra dőlnek
kihajolnak függönyök párkányon túlra
onnan nézve lámpa a hold
szél is fúj árnyékon túl fény gyúl
eléri az álom az éjszakát a
pereméig lehúzza mélyre
a hiány
sötéttel betakarva hízik mint a sötét
sírokat álmodnak a vénasszonyok esni fog
sírokat s egyikben van aki mélyen
másikban van aki sekélyen
annak az orra helye reggel szinte
a harmatot éri
arca helyén mindnek a rög
perceg évszázad
izzad forog ágyán esőt holtakkal
megálmodó
könyörögne egy utolsó ölelést
hogy eljön a kedves s mondja esni fog látod
a felhő
csont fehér újra

fura jel
ki halottal álmodik
fel az égbe mutatja mint
hullámszik már felhő ölelben
s elomlik szétpörög vízcsepp

úgy fordulj hátadra éjszaka
rád nevet kiválaszt
múlás csontfehér ujj

változatok *részletek*

reggel

leghamarabb fél kilenc mire kitisztul
az altató ködösítő hatása addig
mossa a határt a létezik nem létezik
között mígnem becsoszog a valóságshow
szereplője
fejében kinyílnak végre az érzékelők
s homályfoltok helyére
arc vonalazódik a borotválkozó tükörben
pityereg egy percet
majd elindít egy dallamot azon
végtelenített
magnószalagon amit megérint a kezdő
zárójel
és rá kell jönni nincs már más mint végző
zárójel
bezárva kell élnie kell a hangok unalmas
motoszkálásában
azt riasztja szét ha mosogatás közben eltör
minden nap egy csészét
majd ha lassan elfogynak a csésze készletek
majd ha már az orvosok is
műanyag eszközöket ajánlanának meg
intézeti létet
akkor lesz robbanásszerű az utolsó
naplemente
mint ez a mostani
mint egy landoló rakéta hajtóműtüze
és ennek a fényében végig nézve a tálalókat
az üveg és porcelán létszámban még fél
évre ha elég

egyedül

ma hidegre felkelni kihűlt házban
visszhangzó óraketyegés sífonokban
reggeliző molyok ajtóban a szű
elfogy a tűzifa gyorsan már megint
régibútorokat kell felválni csak
a konyhában van tán
elég meleg nincs soha elég a nyirok átfolyik
lassan a falon kibuggyan a tükrön
penész sárgája csíkokban keretez vén arc
ránctemető
koszszíros ajtókilincsek mutatják az öregség
lakik csak nálad
együtt tiktakolsz itt a kakukkos órával
kiszúrt szemű családi fotók
szereplői túlvilágról bámulják
ernyedsz
unod a füstöt
utálsz hidegre kell felkelni
hidegre kell ráfeküdnöd
egyedül

Szászi Zoltán (1964) költő, író. Legutóbbi kötetei a *Szokott helyen hatkor* című regény (Kalligram, 2015) és a *Bábukák – kisvárosi panoptikum* című novellagyűjtemény (Madách, 2016). Zeherjén él.

Dávid Dávid Dávid

Nem tudom, mit mondhatnék arról, amit katonaeletnek szokás nevezni, ha egyszer, tudod, hisz te hazudtál róla, sosem voltam katona. Az a pár nap a táborban csak látogatás volt, hiszen, mint nemsokára kiderült, jóformán minden eldőlt, mire megérkeztünk. Utána szinte semmi, és még ez a kevés is magyarázatra szorul. Hogyan kellene megtisztítani a jelképektől, hogy végül maradjon belőle magán a tisztításon kívül bármi más?

Miután magamra hagytál az unalmában megzavart katonával, feltett pár kérdést, nevem, apám neve, honnan jöttem, hány éves vagyok, a válaszokat pár vonással lejegyezte egyszer-egyszer egy bőrdarab két felére, kettévágta, az egyik felét egy szíjra fűzve a kezembe nyomta, aztán intett egyet a késével, rövid mozdulattal, a szálláshelyemet jelölve, párbajszakasz, mondta. Nem is figyelte, megértettem-e, csak a kockázó társaságra pillantott, mintha a besorolásom miatt kiesett fejleményeket nyomozná, és csak arra várna, hogy induljak. Léptem is párat, amerre mutatta, hogy nyugtázhassa, végeztünk, tovább nem, mert csak a késre emlékeztem, arra nem, amire mutatott. Párbajszakasz, jutott eszembe az épp hallott szó, a mozdulat csak önmagáig tartott és kellett valami támpont. Ha ilyen neve van, az lesz az, amelyik a legjobban elüt a többitől. Nem mondhatnám, hogy az ilyen egyszerű válaszok mindig hasznomra váltak, de gyakran nem találtam semmit, amit helyettük választhatnék.

A legnagyobb, az egyedüli homokszínű sátor felé indultam, kicsit külön is állt a többitől. Vagy valamiért éppen az vonzott magához, de bármelyiken találhattam volna valami megnyugtató jegyet. Bent nem volt senki, öt fekhely, egy tűnt érintetlennek, akkor ezzel meg is volnánk. Aludni kellene, lenne hozzá kedvem, aztán majd szóljanak, hogy nem lett volna szabad. Bár úgylis felkeltenek, meg amúgy sem tudnék. Akkor ücsöröghetnék. Vagy lerakom a zsákom és kimegyek, az a legjobb: nem tiltották

meg, nehezebben is találnak rám, és mentségem is van, hiszen nem volt itt senki, hát elmentem megkeresni a felettesemet, keresni jó, azt könnyű tettetni.

Kint már voltak néhányan, egymagában senki. Nem éreztem semmit, amit addig nem, hát akkor fel kell majd nőni a hadiállapothoz is, gondoltam, de akkor nem is sürgős. Egyelőre inkább ennék, nálam a bőrlap az adatokkal, arra csak jár valami. A legközelebbi füstcsík tövében kaptam egy darab kenyeret, egy használt tálba mértek kihűlt levest, aztán megkértek, hogy inkább ne ott egyem meg, voltaképpen lejárt a reggeli ideje, és ezen az sem változtat, hogy most jöttem. Akkor vissza a helyemre, gondoltam egy kicsit határozottabban, mintha attól, hogy szereztem ételt, már otthon is lennék, és biztos lehetnék a dologban: ma egy ki nem érdemelt reggeli, holnap visszahozom a Ládát. Talán ezért éreztem úgy, hogy már a sátorba lépéssel elvágtam magam az ügyeletes tisztnél, aki közben megérkezett az állományba vételem részleteivel, de ahogy beléptem a tállal, úgy tűnt, mintha afféle tekintélyes látogatóként vártam volna meg.

– Elfoglaltad a szabad fekhelyet. Másik amúgy sincs. Mondták, hogy ez a párbajszakasz? – Mondták. – Azt is, hogy ez mit jelent? – Azt nem. – Jó. Itt nincs kiképzés, nem tartozunk össze senkivel, nem függünk senkitől és senki nem segít nekünk. Nincsenek gyakorlatok. Csak, ugye, a párbaj. Ezt a szót ismered. – Igen. De miféle párbaj ez? – Egy-egy ellen, fegyver, vért, amit akarsz. A teret nem hagyhatod el, a nézőktől amúgy sem tudnád, azon belül, azt csinálsz, amit akarsz. – Nézők? Ők miért vannak ott? – Nézik. Most, hogy vége, kell a szórakozás. – Minek vége? – Hát ennek az egésznek. – És ki győzött? – Az holnap dől el. Vagy ma. Ugye, most három kettő ide. Ha ma is nyerünk, akkor négy kettő és győztünk, mert hét párbaj van összesen. De azért ne félj, párbajozol te is. – Akkor már minek? – Ki kell legyen a hét párbaj. – És ezen múlik, hogy ki győzött? – Hát, ahogy vesszük. Egyrészt hat napja megállapodtunk, fizetünk, visszajön a Láda és az év száztizennyolc napján használhatjuk a kikötőiket. A napokat majd együtt számoljuk velük. Másrészt még nem tudni, ki nevezheti győzelemnek. Ezért párbajozunk. – Ez minden? – Ez. Gyere, nézd meg a mait, ha ennyi nem elég neked. – Nem akarom. Meg nem is tudok menni. Megfáztam. – Höhö, hát nekem mindegy. Holnapig mész, ahova akarsz. Haza mondjuk nem. Pihengess, majd jobban leszel. – És valahol fel lehet készülni? Hiszen még egy kard sem volt a kezemben! – Ott, a sátor végében, a bal sarokban vannak a fegyverek. Vedd kézbe őket, van kard is. – Segítesz? – Holnap igen, meg akkor kell is. Ma a mai van. Akkor nem jössz? – Kell is mennem? – Nem.

Már elment, amikor azt éreztem, tényleg nem vagyok jól, pedig csak védekezésül mondtam, hogy beteg vagyok, ahogy otthon néha. Mindenesetre akkor alhatok, bár most, hogy szabad volt, már nem akartam, mintha be akarnának csapni és így egyezni bele. Akkor inkább megnézem a fegyvereket, bár az is beleegyezés, de legalább izgalmasabb. Két vagy három kard, már nem emlékszem, mennyi, nehezek, tompák, vagy egy tucat parittyá, négy-öt lándzsa és még néhány fegyver, aminek akkor nem tudtam a nevét, és amikor már tudtam, azt felejtettem el, hogy néztek ki. Nehéz vérték, gondolom, a kardok mellé be kell öltözni, ha közel kerülök, a másik is közel lesz. A nyakamhoz kaptam, levágják és kész. Korai idáig futtatni, gondoltam, de kardot, vértet nem. Lándzsát sem, olyan hitványnak tűnt a nyelük. Az ismeretlen fegyvert sem, elképzelem, hogy nem merem megkérdezni a nevét holnap, aztán úgy halok meg, hogy azt sem tudom, mire bíztam magam. Akkor parittyá, azzal legalább célba lőttünk néha otthon, párszor le is győztem apámat, bátyámat, bár ott a sátorban nyugtalanított,

nem ők hagytak-e győzni. Hát ennek is a végére járunk holnap. A dac is tetszett a parittyában: csaldást okozni az izgalmakra odagyúlt tömegnek, itt nem lesz látványosság, kézítása és verejték, lövök egyet, aztán vagy talál, vagy leölnek.

Eléggé féltem. Ettől aztán megszépült minden, az ebédhez szólító kürt, a csődület az előbb üres sátor előtti téren, a sor szaga, a megszámlálható rostcsíkokban mért hús, a folyós, de bőséges kása. Aztán a szegyeteljes átmenet, amikor a komoly retteget megrontja a jóllakottság, de a nyugalom csak addig tart, amíg eszembe nem jut, hogy talán utoljára érzem. Majd élesen bevillan egy kérdés, hol lehet itt célba löni, eszembe sem jutott, hogy megkérdézzem valakitől, a sátrunk előtt van elég hely, legyen az az én helyem. Enyém, mert ott vagyok, ilyen egyszerű. Nyolc követ találtam a sátorban. Kivittem a három szoba jöhető parittyát, egy lándzsát, a földbe szúrtam a szemközti sátor elé, az majd felfogja az eltévedt köveket. A lándzsa másik végére jöhet a pokrócom, ha jól tekerem össze, olyan lesz, mint egy fej. Öt lépésről kezdtem, ha nyolcból hét talál, mehetek eggyel távolabb, rögtönöztem a szabályokat. Jó volt egyedül. Csak célba találni ne kellett volna. Nyolcból semmi. Nyolcból egy. Nyolcból egy. Nyolcból semmi. Négy lépés. Nyolcból három. Nyolcból semmi. Nyolcból egy. Nyolcból kettő. Nyolcból öt. Öt lépés. Nyolcból kettő. Nyolcból egy. Négy lépés. Nyolcból öt. Nyolcból hat. Nyolcból öt. Nyolcból hét. Öt lépés. Nyolcból három. Nyolcból négy. Nyolcból hét. Hat lépés. Jó óra múlva hét. Fájt a karom. Pihentettem, kezet váltottam. Öt lépés. Nyolcból semmi. Nyolcból semmi. Nyolcból semmi. Háromból egy, elég lesz. Nekem mindenképp. Három követ vettem el a közösből, nem gondoltam, hogy többre szükségem lehet. Nem számoltam, melyik parittyával találtam a legponosabban, így a legkényelmesebbet választottam. Kicsit elégedetlen voltam a testemmel, tizenhárom éves, és a náthás láztól kialvatlanul, sajnó vállal áll ki majd a párbajtérre, meg egy kicsit feléledt a dac is, ha így, hát így, ez a két érzés játszott velem, amíg a meglepően puha fekhelyen próbáltam izzadni a szőrös takaró alatt.

Meleg volt a délután, a ponyvák szárnyai tágas háromszögben álltak nyitva, így el láthattam a szemközti sátorig. Nem figyeltem a széken ülő katonára, amíg meg nem állt előtte két másik, úgy tűnt, a beosztottjai. Valamikor a gyakorlás után ülhetett ki a sátor mellé, legalábbis addig nem vettük észre egymást, pedig elég közel volt ahhoz, hogy halljam, mit beszélnek. A két álló katona a felettes elé tett egy pár sarut, szerénykedve, mint akik elismerik, hogy nincs hozzá joguk, és pont ettől az előzékenységtől remélnék, hogy elnyeri jutalmát, a sarut. Hevesen, de szemlesütve vágytak rá. Nem tartottam őket kicsinyesnek, saruból nem lehet elég. – Mindkettőnkre jó lenne. – És a többi? – Ennyit volt érdemes. A kardját eldobta. – Hogyhogy? – Futott előlünk. De nem akkor. – Hát? – Nem tudom. Amikor a bokrok közé ugrott, még nála volt. Aztán a víznél találtunk rá, belélogatta a lábait, akkor már nem volt nála, csak ült és zihált, a vértjét igazgatta. Csak a saruja volt mellette. Meg sem ijedt, amikor elértük, hátradőlt a lankán, a feje alá tette a karját, és kapkodta a levegőt – Feküdt, amikor megöltétek? – Fáradt lehetett, nem is kiáltott, amikor..., csak szuszogott. Szóval a saru? – Itt marad. Holnap úgyis vége. Kicsi lába volt, jó lesz egy gyereknek. – Nem kicsi, mindkettőnkre illik. – A ti lábatok is kicsi. Itt marad.

Már nem tudtam komolyan venni a párbajt – továbbra is félelmetes volt, de formátlanabb is. Ha a mai közben is megeshetett, hogy leszúrnak valakit, míg a lábát mossa, és a lényeg, úgy tűnik, az, hogy védekezett-e, akkor a párbajszakasz utolsó, holnapra szánt tagjának lenni nem jelent nagyobb biztonságot, mint az, hogy van egy takaróm,

ami teljesen be tud fedni, mert nagyobb, mint én. Elsőre felszabadított, hogy ennyire mindegy. Másodszorra is. Holnapig csak el kell bújnom. Annál is inkább, mert a tiszt hozta a vacsorámat, amikor félrészezen bejött, mint mondta, rám nézni. – Négy ket-tő! Már jók vagyunk, meghalhatsz, egyél, ma úr vagy! – És hogy történt? – Hasba szúrta. Először elvágta a vértje pántjait az oldalán, egyesével, mind a négyet, aztán, amikor már csak a vállá fogta, úgy lifegett, elgáncsolta, aztán ráült, majd mint egy szoknyát, fölrántotta a vértet és a hasába szúrta a kardot. Aztán beljebb, még beljebb, ki se tudta venni a végén. Szóval megvagyunk. – De akkor én biztos kellek ide holnap? – Oda. Még nem voltál ott. Oda kellesz. Félsz? Ne félj. Én örülök, akkor te se félj. – Attól még... – Aludj egyet. Félsz, adok egy képet. Saul lánya, mára nálad maradhat. Tudod, ki Saul? Ez a lánya. Csak hogy jobban teljen az idő. Csak ne menjen rá. – Mi ne menjen rá? – Szart se értesz te még. Mindegy, annál jobb, akkor biztos nem megy rá. Holnap visszaveszem. Most pedig fekédj le, te ma nem ihatsz. Holnap, neked holnap lesz majd minden.

Azzal kiment, szembe a naplementével, Megvártam, amíg a feje árnyéka is eltűnik a sátor szárnyai közül, csak akkor néztem rá a képre, mint valami feladatra. Nem Míkál volt, de nem is más. Akkor még csak azt éreztem, valaki, aki nincs. Arcra alig lehetett idősebb nálam, talán a festőnek nem kellett hazudni arról, ami nem fontos. Mert a fontos az alak volt, az egyszínű kék ruha bő, mégis telített és éles íve a derékon, a mellek hazug, de megvesztegető kereksege, ahogy a törzs karokban és lábokban folytatódik, elevenen és fehérén. Ettől aludnék jobban, nem értettem, a vér ismerős áramlása csak ugyanabba a céltalan feszülésbe vitt, ami megvolt otthon is, ami elől, aznap úgy tűnt, ide menekültem. A fekhely alá tettem a képet, dacosan vigyázva fekédttem vissza rá, meg ne sérüljön, holnap eléggé fáj majd a tiszt feje, hát bántsa az is, hogy nem kérhet számon rajtam semmit.

Ha van ilyen, kíváncsian aludtam el, azt vártam, álmodom majd valamit a holnapról, hogy meghalok, vagy hogy embert ölök. De csak a gyapjútakaróval álmodtam szálanként a karom alatt, és még lejjebb, a testemen valami simát, mintha egy fejbőrben fekédnék, ami nem az enyém, de nem is vagyok belevarrva, hisz le-lecsúszik. Fel kellett ébrednem, hogy szavakat keressek rá, majd belássam, nem igazak, hogy álomnak tűnjön az egész. A sátorban még négyen aludtak, arccal a föld felé, fölöttük a felbőfögött bor és az izzadságuk szaga. Mégis jólesett közöttük ébredni. Már újrászámoltam egyforma fejüket, mikor eszembe jutott, mi lesz ma. Az udvarunkra, a fogadalomra gondoltam, amit mondattál velem, milyen reményekre jogosít, hogy az Övé vagyok. Mi az, hogy valaki valakié, a juhokra gondoltam, védtem, vezettem őket, de hárman közülük az én kezemet látták utoljára amikor apám behívott, szorítani. Ami a mát illeti, nem jelentett semmit, hogy az Övé vagyok. Az Ő nevében történik az, ami amúgy is történe.

Arra azért nem számítottam, hogy rögtön reggeli után. Csak hogy ne izguljak annyit, mondta a tiszt, Míkál képéről meg is feledkezett, de én is, olyan meglepő volt a négy alvó részeg után látni, hogy ő ugyanolyan, mint tegnap délelőtt. A kövek és a parittyá megvannak, mehetünk is. Megijedni sem volt idő, csak egyet kérdeztem, ki fogja nézni, ha mindenki alszik, ne féljek, lesznek elegenden, amúgy is, nem mindegy? Nem magamtól gondolok mindig a legrosszabbra, rabbi. Amúgy sincs semmi hasz-

na. Gondolni valamire és számítani rá nem ugyanaz. Gondolni időtöltés, amíg elmúlik a kézből a reszketés, és a hólyag valódi feszülése erősebb lesz, mint az elképzelt utolsó látvány, egy kard hegye, nő, ahogy közeledik, de végig sötét és szögletes, az útja egyenes, mint felfüggesztett hús felett a zsinór. Pisálnom kell, álltam meg, hát pisálj, ahova akarsz, próbáltam volna feltűnés nélkül, sehol senki, de körbe csak sátrak, semmi nem esett félre. Te mondtad, gondoltam, akkor ide, ahol vagyok, neki is látam, és ő, mint aki törbe csalt, állt félre és nézett vissza, hogy hogy megy, nem ment sehogy. Akkor?, várj, mindjárt. Szerinte most halogatok, jutott eszembe, kicsit megnyugodtam, hogy, úgy tűnik, ilyen ravaszkodást is kinéznek belőlem, és ezzel a büszkeséggel már könnyebb volt.

Ha a párbajtér félúton volt a két tábor között, nem lehetek túl messze. Az utolsó cölöpüinktől tíz percig sétáltunk a tenger felé, mögöttünk a kelő nap, előttünk egy hívogatóan lágy ívű domb. A tetején egy lándzsa, a nyeléhez erősítve száraz levelekből font gyerekjáték, körbe négy apró csatorna, jelezni, milyen erős a szél. Pörgött, amíg fel nem ismertem, de akkor hirtelen megállt. Arra gondoltam, hogy nem indulhat újra, ha nem akarom, erre újra elindult. A szélről arra az egy pillanatra nem tudott volna megállni, hát akkor megfogok halni, gondoltam. Számolni kezdtem, eszembe jutott, ahogy régen a markomból spricceltem ki a vizet, én csináltam, de sosem tudtam megszabni, milyen magasra megy. Aztán elfelejtettem számolni, és már vissza is kellett volna fordulnom, hogy lássam a forgót, de nem lehetett.

Tényleg összegyűltek egy páran a nézőtéren, még ha látszott is, hogy az eredmény tegnap dőlt el. Az ínyencek, mondta a tiszt, miközben az idős másnapos arcokat néztem. Nem láttam rajtuk, ki lehet velem. Nem is igazán érdekelt, olyan távolinak tűntek, ahogy köpenyeken vagy csak a homokon üldögéltek, hátukat a domboldalnak vetve, annak látszottak, amik voltak, nézőknek. Legfeljebb kiabálnak majd. Nem volt észrevehető határ a párbajtér és a nézők között, csak fokozatosan vízszintesre enyhült a lejtő. Az ellenségem, gondoltam, így kéne őt hívni, már kétségkívül a téren volt, nem volt nehéz megtalálni, rajta kívül senki más nem viselt vértet. Oldalán kard, a kezében sisak. A helyzetnek megfelelően éberebbnek tűnt, mint a többiek, és talán valamivel magasabbnak is. Baloldalt a füle és a szeme sarka között egy jókora szemölcs, zavarba ejtő helyen, mert ott része is volt az arcának meg nem is – a bátyám egyik barátjának volt pont ugyanott, de nem gondoltam, hogy ő lenne az, csak arra, hogy a barátja így néz majd ki, ha kinő a szakálla.

Inkább szorakozottnak éreztem magam, mint zavartnak, még valamiféle előnynek is éreztem, hogy ő, látható fegyverzet híján, nem tudja, hogy velem küzd majd. – Vedd elő, ha elmegyünk mellőled, kezdődik, mondta a tiszt. Mintha megőrizhetném a titkot, hogy én vagyok az, próbáltam a tenyerembe rejteni a parittyát, de a szíjait nem húzhattam így fel. Oldalt fordultam. Kiválasztottam az első követ a háromból, a legszögletesebbet. Mint egy pata. Már nem tudom, ledobtam vagy elejtettem-e a másik kettőt. Nem lesz rájuk idő, vagyis ha lesz, mindenre lesz. Készülj, gondoltam, aztán arra, mit jelent ez, aztán arra, semmit, azt jelenti csak igazán, vagyis azt, hogy ne gondolkodj. A tiszt odébbállt, mint aki csak frissítőért megy. Bármikor is kezdődik, túl korán lesz, akkor mindegy, mikor. Abba is hagytam a várakozást, néztek szembe, lépjek beljebb, félelmet kelteni vagy méltón búcsúzni, mindegy, lépjek beljebb, léptem.

Ő rám nézett, addigra teljes vértben, sisakban. Kardot rántott, indulatnak nyomát sem mutatta, mint aki nem tehet különbséget gyerek és felnőtt között. A parittyán

sem lepődött meg, nem is nevetett, gondoltam, rám bízza, mi a jó nekem. Kezdet zavarni a távolság köztünk, hiszen mi ketten itt tesszük, amit lehet, ez az egyetértés volt a biccentő üdvözlésében, majd a sisakjára csapott és a hirtelen csöndben azonnal futni kezdett felém, hogy egy lövésre se legyen időm. Két lépésre mögöttem ült a legközelebbi néző, ahogy a követ a parittyá ágyába tettem, az jutott eszembe, hogy amíg pörgetni fogom, kiesik és közülünk ölök meg valakit, aztán az ellenségem engem öl meg, és az övéi ezen fognak nevetni este. Aztán a kő eléggé felgyorsult, mire elengedtem, a tenyerem nyitva, mint egy fél ima, de az ujjak egy tömbben, mintha még sújthatnék velük bármire is. Eszembe sem jutott, hogy bármilyen eredményt várjak. Tegnap jól kigondolkodtam magam, így könnyű volt csak ott lenni. Nézni. A kő a szemek közé csapódik, beszorul a sisak orrot és homlokot védő pántjai közé. Ha van is vér, a vaslemezek árnyékából nem látszik ki. A test előredől, a fej most nagy lesz, még ha messze is van. Felém esik, a sisak két másik vaslemeze, mint két ajak csillognak, közöttük szőr. Elég messze vagyok. Ahogy földet ér, a homlokával egy nagyobb kőnek ütődik, és a beszorult kő, az én követem, teljesen eltűnik a pántok között. Mint egy nehéz falat. Most már kiér a takarásból a vörös, a szája magasságában látszik, mintha mondaná a vért, lassan, halkán, de mást be nem engedően sűrűn.

Talán még élt, de felállni vagy feltérdelni már nem tudott. Erre nem volt szabály, vagy nekem nem mondták el, hogy mit kell csinálni, ha a fenyegetés, hogy ő vagy én, már nem igaz. Meddig kell itt maradnom, ha nem ölöm meg. Engem megölhetnek-e. Ki nyer, ha most megáll a szívem vagy elnyel a föld. Amikor idáig sülyedtek a tétek, eszembe jutott, hogy a győzelem tegnap már megtörtént, mára csak a szabályok kötöttek, valaki haljon meg, legyen öt kettő, legyen négy három. Akkor eszerint is haljon most meg az ellenségem. Azt hiszem, a kardját kellett volna használnom, a bal mellébe szúrni, arasszal a bimbó alól föl mögé, mint tegnap. Az lett volna a legunalmasabb nekik, végignézni ugyanazt, és talán Ő is ezt várta volna, ha tényleg tanítani akarna minket, lássuk, hogy ugyanolyan, addig, amíg nem hisszük el, hogy mindig ugyanolyan lesz, de akkor még ennyire sem értettem ezt, csak a tekinteteket éreztem magamon, ennyit egyszerre még soha, ennyien már nem is nézhetek külön, egy lapos, mégis kerek pillantássá folytak össze, mint egy lejtőn fekvő pénzérme, kíváncsian, keretek, tartás nélkül. Hátha nem bírnám el a kardját, akkor nem marad más, kereshetek egy követ, és mint Káin, és akkor testvérek leszünk, én meg csapkodhatom, nevéseges, gondoltam, és erről a szóról azt, hogy most már akár lődözhetek tovább a fekvő testre is, hátha megint elkapom a fejét, vagy várunk, amíg magától vége, de a nyöszörgéséből fakadó dühömet nem bírtam elviselni. Nem. Az Övé vagyok, ti nem Ő vagytok, így Ő azt akarja, amit én csinállok. Kardot, kiáltottam hátra, bárkinnek, aki ért a nyelvünkön, aztán eszembe jutottak, ahogy a domboldalban heverészték, itt senkinél nem lesz kard, de már kimondtam – akkor hallják csak, hogy nekik szóltam előbb, és innen, mintha a gondatlanságukból, nézzék, ami jön. Legyen a kardja, és legyen a nyaka, a nyakon nincs semmi kiszámíthatatlan, gyengédséget engedő, mint amilyen a mellbimbó lett volna.

Még a szakáll alatt is egyszerű, innen kerek, onnan hosszúkás, puha cső. Mint aki azt sem tudja, hányadszor csinálja, nézegettem, ez az ádámcsutka támasztéknak vagy irányjelzőnek jobb-e. Döntsön a kard, lesújtok vele, vagy elvezeti, vagy beszakad alatta. Visszapattant, maradék levegő szökött ki a csapás alatt a köhintés kétségbe vonta, amit addig bizonygattam, és amiben hittem is: hogy mozdulataim és a tanúk lanka-

datlan, minden saját mozdulatot elhalsztó figyelme bármennyire is szükséges volna. Hogy ittlétemmel Ő maga vet véget a másnapos tespedésnek. Szó sincs róla. A fejet le fogom vágni, de addig, azon belül, ahhoz képest semmilyen mozzanat nem kivételes. Ekkor néztem szembe újra egyetlen valakivel, véletlenül, bátorítónak és türelmesnek tűnt, pont ilyet akartam.

Végigtapogattam a nyakat, hol kínálkozik vágásra vagy szúrásra alkalmas hely. A hús irányába kell menni. Oldalt puhább, és ott hamar találok vért is, attól majd nyugton lesznek, nyerek időt. Szűrni jobb, de most semmi hirtelenkedés. Fölé álltam, a fej körül kétoldalt a két lábfejem, úgy rugdaltam oldalra a fejet, hogy csavarodjon vele a nyak is. A kard hegyével lefelé a nyak felett állt, kicsit még ingott, ahogy két kézzel fogtam a markolatot, de nem volt időm, hogy megtanuljak kardot szegezni. Amúgy sem hittem a túlzott szigorban. Ha sikerül úgy tartani a pengét, hogy a bemetszés vízszintes legyen, már jó, onnan lehet vágni tovább. Nézni is kínos, jut eszembe most, hogy visszagondolok rá. Elfelejttem a múlt időt, hogy kínos lehetett, észreveszem a felejtést, biztos vagyok benne, hogy nem véletlen, sőt, nem is tévedés, minden csak annak kínos, aki nézi. Aki csinálja, annak csak akkor, ha elképzeli magát, vagy valakit, ahogy nézi. Csak nézni, utólag, kívülről, úgy könnyű. Nem figyeltem, elment-e valaki közben, de hozzám nem szóltak, mellém nem léptek, semmiben nem akadályoztak. Nézték, annyian, ahányan.

A kardot úgy rántottam le, mint egy harang húzókarját. Belevágtam a nyakba, a vér lassan, kedvetlenül szivárgott a sebből, de a kard helyzete ingatag volt, így nem tudtam elengedni, igazán megforgatni sem, bár kirántani is nehezebb volt, mint hittem. Egy ugyanilyen mozdulattal a seb mellé szúrva meghosszabbíthatnám a vágást. Szégyentelenség ide vagy oda, kicsit zavart ez a lassúság. Kéne egy tör, most már van seb, aminek a körbevezetésén dolgozhatok. Az ellenségem csizmaszárában találtam is egyet, nem is rejtegette, de a markolat ugyanolyan barna volt, mint alatta a hüvely, ami a fémet fedte. Kézre álló, fűrge szerszám volt, tudtam és szerettem vele dolgozni. Azért azt nem mondhatom, hogy gyorsan ment, és tiszta sem maradtam sokáig. De ha választhatok, erre a fölé görnyedésre emlékszem inkább, mintha illőbb póz lett volna, mint állva rángatni ide-oda a kardot. Ezt a közelség teszi talán becsületesebbé, vagy csak egyszerűen kerekébb, inkább csak egyszerűen kerekébb. A jobb karomat hamar kihúztam az ingemből, a karom lehet véres, a ruhám nem. Persze, a ruhaujjat csomózhattam bárhová, nem változtatott semmin, a jobb térdem világosságán vettem észre, milyen mocskos, rózsaszín, vagy egészen piros lettem mindenhol másol. Nem undorodtam, vagy ha igen, rögtön továbbsodródtam az értetlenségbe, hogy miért vannak még mindig az ujjaim körül a parittyá szíjai, aztán ezt a bamba csodálkozást is elodáztam, majd ha rendben leszek, majd ha körbeérek.

Persze attól még nem ért véget semmi, mert a munkám közepén ott várt a csont. Idáig csak szépelegettünk, gondoltam az ügyeletes hangján, amíg végighúztam a tör, mintegy összefoglalásul, a csont körül. Egy körbevezető mélyedés érződött, csábító volt és puha, feketének képzeltem, mint a lekvárt, hátha el tudná nyelni a tör hegyét, önmagán átvezetve, észrevétlenül átcsúsztatva a ponton, ahonnan kezdve már kifelé tart? Mit láthattak ebből a csodás lágyságból, rabbi, és még őket nevezik nézőnek! Nem volt könnyű. De onnan, hogy éreztem a sötétet, egyszerű volt, és csak ennyi kellett, hogy megtaláljam a kerek árkot, fölé feszítsem a tör és számtalan pontatlan rángatással körbemélyítsem, míg végül az ellenségem két részre vált, amint nyelvemre to-

lult a nevük, ő és a teste. Semmi nem puffant a homokban. Csak az ölemben éreztem, hogy hirtelen máshogy nyomnak a részek, és teljes fehérségében csillant meg a kerek sötét közepén a nyákos velő.

Letettem a kést, már nem tudom, dühösen vagy félve. Nem szúrtam a földbe, ennyi biztos. Csak a száj két végét fogtam, és mintha a száját fojtogatnám, a két fogso-ra közé húztam, majd a fülkagylókra rögzítve vezetem felfelé, és szorosra csomóztam a fejtetőn. Mint egy vakarózás, nem számított, miért, csak kell, túl azon, hogy jó is. Lesz hol megragadnom, gondoltam ködösen, mintha a hajába nem lehetett volna, ha elég szoros a csomó a fejtetőn, a fülek göröngyei ívben tartják a zsinórt, és a száj minden mozgás nélkül is úgy marad nyitva, ahogy a zsinór engedi. Sikerült, a zsinór olyan szorosan fogta a fejet, hogy pengetni lehetett volna a hátsó fogak közötti egyenesen, a fejtetőn még két kis fület is tudtam csomózni a maradékból. Akkor ebbe dugom a mutatóujjamat és a középsőt, amikor felmutatom a fejet, láttam meg hirtelen, hová vezetett ez a munkálkodás.

A fej felakadt szemmel mosolygott, mint aki már abbahagyná, a hang, amit könnyű volt hozzáképzelnem, mintha gúnyosan, de nem fölényesen azt mondaná, hogy „ha-ha”, mintha a saját viccét fokozná le, mintha azt jelezné, hogy ő aztán nem áll senki fölött, hiszen csak fej. Nehéz volt úgy feltartani, hogy engem ne takarjon el, ki kellett nyújtanom a karomat. Segített, ha mozgok, de lassan fordítottam ki a balszélre, mint majd a ráérős, boldog vetköztetések, aztán vissza jobbra, és megint vissza, középre. Ott megállni, és megint, mindig, végig: lassan, le a földre, a kéz három szabad ujjával kiszabadítani a másik kettőt, maradjak a fáradtságtól felemásan lógó karokkal csak én. Fújjam ki a levegőt, ugyanúgy csak orron, ahogy eddig, de próbáljam meg az összeset, hogy aztán ami beáramlik, az is mindennek tetsszen. Egyik ingujjam még mindig a nyakrészebe gyűrve. Csak én.

A füleimtől az arcom felé egy-egy csíkban hideg tapad, nem a hajam. És ha a csíkokat meghosszabbítom felfelé, ott a nap. Ebédidő, vagy csak éhes vagyok. Körbe ugyanannyian, mint reggel, talán páran kicserélődtek, de mindenképp mások voltak. Kíváncsian és ijedten bámultak, mint a gyerekek. Mintha a hideg arra ébresztett volna rá, hogy le kéne takarni a fejet, pedig épphogy feltartottam. Én eleve takarásban vagyok, hiszen arra kényszerít, hogy csak a látványt tartó kéz legyen. Vagy mintha csak azért lennék ott, hogy ne lássák, hogy nincs mögöttem semmi, a bátyám viccelt meg így egyszer, csak a kezét kellett hátratennie és hagyni, hogy találgassak, milyen ajándékot dugdos, és bedőltem, mert ha ennyire nem szabad látni, akkor biztos van mit. De ott se volt semmi és itt is csak a fej van, bár hirtelen felocsúdva, meglepett, mekkora.

Akárhogy is, ők idegennek tűntek, és úgy is néztek rám, aztán hamar szét is széledtek. Vártam, hogy maradjon, aki velem örül, vagy megvigasztal, vagy megünnepel, de csak az utolsó távozó nézett vissza, mintha kiutat kínálna, ha akarsz, jöhetsz, itt már nincs mit tenni. Hogyne lenne, dacoltam magamban, hiszen érzem a szíjat az ujjam körül, hogy húz, a végén a fejet, ezt nem lehet csak úgy letenni, mint egy zsákot a többi közé, nem, hiszen csak ez az egy van, de már egyedül voltam, mire beláttam, hogy nem, nem ez volt az egyetlen. Alattam a homokban körben sötétebb barna homok, sápadtabb, szúrósabb szagú, mint a vér a testtől odavezető sötétbarnája. A lábszáram fölötte száraz, végigálltam az egészet.

Ha úgy vesszük, téged is ünneplünk, hívott meg a tiszt, amikor újra találkozunk a sátorunknál. Azt, hogy vége, de ez valamennyire a párbajodat is jelenti, pontosított. Nem szeretem a hivatalos ünnepet, amelyiket várják, amelyik nem szorít ki semmit, hanem, mint Míkál, eleve a helyére születik. Csak azt, amelyikért le kell mondani valami fontosról, tervezetről, ami így akkor nem is történik meg, se jól, se rosszul, sehogymeghosszabbítani egy nappal egy lakomát, mert bírjuk még, elcsábulni egy üres szel-lőnek egy meleg délelőttön. Aztán úgy tenni, mintha bűn lett volna, és egy óra alatt megcsinálni, amire egy nap volt szánva, beteljesíteni és kigúnyolni a terveket.

Ez a mai – a takarodó hiányától, az édességtől és a többé nem tartalékolt bortól ünnepi – vacsora persze el volt tervezve, de nem tudtam róla, így érezhettem iránta bárhogy. Ám örüljek, boruljon a szabály, mint támaszték után az építmény, de elő-ször aludni akartam. Az ebéd említésére is a torkomnak szaladt minden szag, amit az ellenségemnél hagytam. A sátor üresen állt, szedelőzködni csak holnap kezdenek, ma viszont akár ilyen korán is újra lehet inni, mert győztem. Ha vesztettem volna, akkor is. Azon már majdnem sírtam, hogy voltaképp náthás is vagyok, és azt ki kell aludni, micsoda kötelességeim vannak, hogy élek. Le is feküdtem, hogy azonnal el is aludjak, mint aki tényleg zuhan, végpont nélkül, mindig csak át, és egy idő után mintha körkö-rösen, ugyanazon az íven. Csak kívülről félelmetes, benne biztonságot éreztem, gyorsaságot és nyugalmat. Nem lehet elkapni, ahogy egy legyet sem, röptében csak szürke csíkra markol, aki utána kapna.

Álmomban megréfálhattak. A zuhanás sötétjében is éreztem, hogy mézzel vagy mé-zes vízzel öntötték le a fekhelyemet, talán lisztet is keverték hozzá, a lábam combtól bokáig ragadt. Nem tocsogtam benne, kevés volt egy igazi sértéshez, de ez nem óvat-lan mellélöttyenés volt. A győztest üdvözlük így, vagy a bevezelésről üzenték, hogy nem felejtik? Mindenesetre a torkom mélyén gyűlő fájdalomról megint nem tudok számot adni, pedig az ilyesmi máskor a tétlenségig leköt, mind a mai napig. De néha van, ami nem engedi – ahogy most ez a mocsok az ágyban sem engedett maradást. Ahogy kimásztam, se lustálkodó beteg, se megréfált bajnok nem lehettem. Senki nem várt, hogy az arcomba röhögjön. Mindenesetre ünnepeltként sem fogok tetszelegni, gondoltam, talán erről szólt a tréfa, ha a győzelem helyére tolakszom, előszednek egy da-rabot a fekhelyem szövetéből, és abból mindenki érti majd, mi történt. De az ünnep, az érintetlen, ünnepelni lehet. Akkor fel sem tűnt, milyen kevés hang is elég egy for-dulathoz, nem leszek ünnepelek, csak ünnepek, mert ünnep van. Ahogy tudtam, meg-mostam a lábam a tömlőm maradék vizével, megszáritkoztam és kimentem a sátorból.

Fáradtság és hitetlenkedés tompította az ünneppel járó megkönnyebbülést. Az igazi csaták egy hete véget értek, a túlélés tapintható örömét hazautak, zsoldtöredékek szer-vezői feladatai aprózták el – aki csatlakozott az asztalokhoz, a sorban állástól szabadult meg. A sültet, a narancsot próbálták fontoskodva felszolgálni, de épp a szokatlanságuk miatt mindenki kapkodva, bizalmatlanul evett. Egyedül a bor, a tegnap, aznap, más-nap egyforma bor békítette meg a tábornok győzelemmel, már fenn voltak a csillagok, mire az addig tartalékolt mocskos szerelmes dalok előkerültek, lány a katonával a Fű-ves-dombon, *mint olajbogyót a béka*, ezen kiöltött nyelvvél nevettek, a refrén maradt meg, a ritmus mint apám kedvenc himnuszáé, *Nem vet, nem arat hiába*.

Addigra egy pohárral ittam, a talpán kék szalag jelezte, hogy a párbajszakasz tagja-ként vagyok itt. Lazán csomózták rá, könnyen oldottam le, ne derüljön ki, ez veréssel vagy elismeréssel járt volna. Kevésre emlékszem, két vagy három pohár után már el-

szédültem annyira, hogy a civódó baráti társaságokat fenyegetőnek lássam, és visszainduljak a sátorba. A mellettem ülő katona is felállt velem, elmondta, hogy ő hajnalban megy sírt ásni. Ismerte a szakaszom egyik halottját, így jelentkezett a párbaj hét halottjának a temetésére. Az ellenséggel közös szervezésben, mind a hét halottat ugyanoda temetik, háton fekve, meztelenül, fejjel a tenger felé. Amikor kimondta, hogy fej, elnémult, és valamivel nagyobb távolságot tartva lépkedett tovább mellettem, már kicsit sem dülöngélve. Valahogy gondosabban. Nem félt tőlem, csak undorodott, de nem tőlem, mintha én csak emlékeztetném az undorra. Mint egy könnyen megtalált útvonalnak, örültem, hogy köszönés nélkül befordult egy sátorba, közel az enyémhez.

A két sorban álló fekhelyek, a puha, de szögletes falak elsötétültek, ahogy egymáshoz simult mögöttem a sátor két szárnya. A szélcsendben együtt is maradtak. Akkor már nem volt ugyanolyan az egyedüllet, úgy éreztem a testemet, mintha valaki másképpen lenne. Forrósággal jelezte torkomban a náthát, bal vállamban a végre szóhoz jutó görcsöt, hasamban és fejemben a bort. A jobb kezem mintha még ettől a valaki mástól is különvált volna, lebegett valahol a sötétben. Újra egybe kéne zuhanni, gondoltam.

Mikál képe itt van a dolgaik között, jutott eszembe a pokróc alatt. Úgyse látnám, ebben volt valami megnyugtató, elképzelné a lehetetlent, mint egy földrengést, ahogy kicsomózom a sátor bejáratát, hogy bejöhessen a fény. Már félig alszom is, dicsekedtem, de erre most nem a szégyen csapott le, hanem a hideg. Semennyire nem alszol. Szó nincs róla. Szó nincs. Nincs szó. Csak Mikál képe, vagyis, akkor még, csak ő. Már nem kérdeztem vissza a látványra. Mozgott, de még befolyásolhattam a történetet. Elindulunk a táborból, vissza a dombhoz, ott is vagyunk, az ellenségem teste ott, ahol hagytam, és Mikál is olyan békésnek látja, amilyennek csak én, megkérdi, miért fejeztem le, érzem a merevedést, mellékesen, mint a szelet vagy a napszakot, és akarok válaszolni, beszélni arról a teljes percről, de nem is beszélni róla, hanem odanyújtani neki, mintha pokrócot terítenék fölé, ne osztozzunk rajta, hanem közös legyen, kerek, mint a fej. A kezem mozgása eltörölte a nyugalmat, már csak ez mérte az időt, rántásokban, nagyon jó volt, ívtelenül, végig jó, aztán elöntötte a combomat, a szövetet, érzem, hogy langyos és híg, ijesztő nem volt, csak kicsit taszító, mindvégig tudtam, hogy nem vér. A szégyen akkor jött meg, megelőzte a nyelvet és követte a lankadást, még eszembe se jutott a szó, hogy férfi lettem, a válasz része, de már éreztem, hogy a kérdésre, Mikál kérdésére, Mikál képzelt kérdésére többé semmiképp se tudok válaszolni, nincs jogom hozzá, ami délelőtt menekülésnek tetszett, lám, mindvégig üldözés volt.

Szolcsányi Ákos (Budapest, 1984): Költő, író, műfordító. Berlinben él. Legutóbbi kötete: *Piros* (Múút könyvek 2020).

helye van

A temetés óta mindenki csak nagy levegővel, lehajtott fejjel lép be a szobába. Kifelé bizonygatja, hogy csak az erdélyi útikönyv vagy a közepes lábas kellett, és mi mind bólogatunk.

Mint egy múzeum termét, rendezzük át. Még nem tudjuk, kevésbé, vagy jobban emlékeztessen. Ujjaimban moccanog a mozdulatsor, hová kell a pizsamáért nyúlni.

Kitapogatom az esti gyógyszerek alakját, ismerem a reggeliek színét. Tudom, meddig szabad sütni a pirítóst, hogy ne kaparja a szájpaplást. Akárhová teszem, az éjjelilámpa egy karnyújtásnyira van az ágytól.

Akárhova teszem, helye van. Elképzelem, hogy a fontosabb tárgyakat piros szalaggal határolom el a többi, kevésbé használttól. Egyikre sem merek ránézni.

szereposztás

Isten minden este úgy hallgat, mint aki nem ismeri a történet végét. Elmesélem neki, hogy anya bánatát cseresznyefák gyökerébe fonja, arcáról a ráncok levelek mellékereibe futnak. Mellkasában egy metróban fekvő japán munkás szíve.

Isten az ágyam alatt alszik, minden este hallgat, mint akinek indák nőnek a szájából. Holnap újraosztjuk a szerepeket, de a mesélő mindig én leszek.

Apa programozó, fejében kódolt üzenet minden hallgatás. Bár nekem is indák gyökereznének a tüdőmből, a fürdőszobáig körbevennék mindent, amit szerettem, a delfineket a zuhanyfüggönyről,

a szomszédba átnyúló málnabokrokat, a porcelánhalakat a polcra, plüssnyulakat a benzinkútról, majd befeküdnek az ágy alá.

Nagy Anna 2001-ben született, jelenleg az ELTE PPK pszichológia szakos hallgatója. Versei többek között a KULTer.hu-n és a Zempléni Múzea folyóiratban jelentek meg.

Az irodalom megértése*

Erről valaha nagy viták folytak. S ezekben elméletileg megalapozott nézetek keringtek arról, hogy a modern irodalomnak – általában prózáról volt szó – hogyan is kellene kinéznie. Thomas Mann *Buddenbrook*-ja 1901-ből, vagy Döblin, *Berlin, Alexanderplatz*-ja 1929-ből, lennének a mintaregények? Az egyértelmű, hogy itt az embernek valami mellett el kell köteleződnie. A II. Világháború után újra megújult az az avantgárd forma, amit Virginia Woolf, Franz Kafka, James Joyce és Alfred Döblin honosítottak meg. Felforrósodott a hangulat: innovációt, innovációt! Az innováció formája szép és jó, de nem folytatható a végtelenségig. Így időközben újra fölfedezték Theodor Fontanét, és Robert Musilt; az utóbbi egyáltalán nem szimpatizált a modern irodalom és a róla szóló vita avantgárd formájával. Vita ide vagy oda, az avantgárd a 20. század ötvenes éveitől a modern német irodalom paradigmájává vált. Ebből következően az imagináció legalább annyira fontos lesz, mint az ábrázolási forma.

Ez a belátás azonban félre is vezethet és veszélyessé is válhat: méghozzá a tartalom szempontjából, amely most, sokkal inkább, mint korábban, dönt az originalitásról és a konvencionálisról. Arthur Schopenhauer

megkülönböztetése újra releváns lett: vannak írók, akik írnak, „anélkül, hogy gondolkodnának”, aztán vannak, akik „az írás alatt gondolkodnak”, és végül vannak olyanok is, akik már az írás előtt „gondolkodtak”. A nem gondolkodó író – mondja Schopenhauer – nem a fejéből veszi az anyagot, hanem már meglévő könyvekből. Ehhez hozzá kellene tenni a nyilvános vitákat, mindenekelőtt azokat, amelyek mindenki életét érintik. Témaként különösen vonzó az erotikus ügyek és a hivatásbeli vesztegetések. Egyszóval: van olyan irodalom, amely képes segítséget nyújtani; ez ártalmatlan és kedvelt tematikákra fut ki, a mindennapi valóságot megismételni és egyszerűen megduplázza.

Az imaginatív, eszmékben gazdag regényeknek ehhez semmi közük. A regény – amennyiben valóban irodalom – nem a valóság utánzása, hanem egy esztétikai illúzióból jön létre. Ezt a filozófus Hans Blumenberg nyomatékosan hangsúlyozta. Ugyanúgy, mint a francia történész, Jules Michelet, már száz évvel korábban: ő azt vetette a regény szemére, hogy „egy illúzió manifesztációja”, és nem a történelmi gondolkodás produktuma.

Ez különösen világos lesz, ha a téma látószólag a valóság, tehát egy történelmi korszak: gondoljunk pl. a 19. század négy kiemelkedő

* A fordítás alapjául szolgált: Karl Heinz Bohrer: *Was alles vorkommt. Dreizehn alltägliche Phantasiestücke*, Suhrkamp Verlag 2021. 91-105.o.

francia regényének realizmusára. Úgy tűnik, mintha szó szerint megismétnék koruk társadalmát: ez érvényes Stendhal *Le rouge et le noir* (1830), Balzac *Illusion perdues* (1837-43) és *Splendeurs et misères des courtisanes* (1838-1846) és Flaubert *L'education sentimentale* (1869) című regényére. Párhuzamos témák, különösen Balzacnál, mögöttes tartalmakká alakulnak át. Balzacnak ezt a képességét Hofmannsthal a shakespeare-i képzelőerővel hasonlította össze. Ezt egy kicsit differenciáltban kellene látnunk, hiszen tudjuk, hogy Balzac kimondottan a francia társadalom szociológusává akart válni. Ezért találkozhatunk több oldalas leírással a papír-előállítás új technikájáról, vagy a párizsi könyvkereskedők és könyvkiadók által fenntartott irodalmi üzem gyakorlatáról; őket csak a bevétel érdekli, és nem a könyvek minősége. Ezért Balzac időnként kirohanásokat idéz a bankárok és azok üzleti machinációi ellen.

Nézzük csak az operabál leírását a *Splendeurs et misères des courtisanes*-ban. Mi ez, ha nem a bál szinte filmszerű megjelenítése, a társadalmi élet egy bizonyos fajta megismétlése azon a ponton, ahol az a legragyogóbban megmutatkozik. Micsoda realizmus! De végző soron nem ez teszi ezt a művet nagy irodalomná. A regény valóságának felszíne mögött valami más van elrejtve: képek, amelyeket mint jeleket fel kell fedeznünk. Az operabál maszkjai mind-mind allegóriák: annak alakjai, ahogy az emberi komédia különböző tragédiákban oldódik fel. És itt van Lucien de Rubempré és a szeretőjének, a kurtizán Esther, összetartozásának titka; aztán itt van még az egykori bandita és gyilkos, Carlos Herrera titka, aki védelmébe veszi a nagyravágyó, de bizonytalan fiút – egy valóban pittoreszk miliő tele kalandos motívumokkal. Összehasonlításképpen eszünkbe juthat Dumas *Le comte de Monte Christo* (1844-1846) vagy Eugène de Sue *Les mystères de Paris* (1842-1843), sőt a fiatal Alexander Dumas, *La dame aux camélias* (1848) című regényei, amelyekben szintén átszelik egymást a titokzatos történetek. Bal-

zac alakjainak, kalandorjainak, bűnözőinek drámai színpadra állítása mögött ott húzódik a jó és a rossz ellentéte; ez adja a feszültség-ívet Dumas és Sue műveiben is, de Balzacnál ez mégis sokkal erőteljesebben van kidolgozva. Mert ezúttal semmiképpen sem a hagyományos bűn és bűnhődés rituáléjáról van szó. Végülis a gonosz itt nem mindig gonosz, és a jó sem mindig jó. A bűnös, de nem gonosz hős, tulajdonképpen nem bűnös, de a saját keze által hal meg. Az omnipotens bűnöző viszont bravúrosan túlél. Nem Sue és nem a Dumas-k, de nem is Balzac képes a publikumot igazán elgondolkodtatni a lelki mélydimenziókról, hanem Stendhal és Flaubert.

Stendhal *Le rouge et le noir*-ja Julien Sorel történetét meséli el, aki, egy egyszerű és brutális molnár nagy tehetségű fia. Julien a kisváros nemesi polgármesterénél vállal házitánító állást, és így próbál kitörni a maga miliőjéből; aztán szerelmi afférba bonyolódik annak feleségével, s ez végül végzetessé fokozódik, és az életébe kerül. Ez előtt a vég előtt azonban, amely Julien heroikus önértelmezését van hivatva megmutatni, ott van egy intenzív és romantikus szerelem Mathilde de la Mole-lal, az új, magas nemesi származású munkaadójának lányával. A regény centrális tartalma a szeretők erotikus emfázisának kétértelműsége; ez Stendhal *De l'amour* című esszéjének elbeszélői változata.

Balzac hőse, Lucien esetében, aki a nemesi cím ellenére egyszerű származású, egy kontroll nélküli szenvedélyről van szó, egy pusztta érzésről, amely a pusztulásba viszi. A két fiatalemberben az a közös, hogy nem tetszik nekik, hogy egy nem-hősies (vagyis Napoleon utáni) korban élnek. S ezt a kort egy kvázi hősies módon szeretnék maguk mögött hagyni. Igen, ez egy történelmi szituációra utal, egy referencia az egyre inkább teret hódító frusztrációra. De ez a felszínen marad. Egy ilyen pszichológiai intenzitás feltárása azonban valami rejtett dolgot tud megérteni. Életre hív egy olyan lelki pátoszt, amely különböző módokon jelenik meg.

Az, ahogy Flaubert leírja a fiatalember, Frédéric Moreau (joghallgató) kudarcát az életben és a szerelemben, ahogy szomorúan félrecsúszik a madame Arboux-hoz (egy párizsi műkereskedő feleségéhez) fűződő szerelme, a perspektíva-megalkotásán keresztül jelentős többletet kap. Ezt a történetet úgy meséli el, mintha az életnek egyébként sem felelne meg semmilyen valós egzisztencia, mintha az élet csak az elbeszélésben egzisztálna. Az irodalomkritikus Paul Bourget ezt a következőképpen fogalmazta meg: „Ez egy olyan valakinek a története, aki mindig rossz képet alkot magának az életről, még mielőtt azt valóban megtapasztalna. Ez Flaubert minden személyére igaz, és talán még rá magára is. És ezzel már magyarázatot adtunk arra is, hogy hogyan van az, hogy a mindennapok ecsetelése, nem egyszerűen valami mindennapiságot állít, hanem valami idegenszerűt.

Mind a három esetben az erős közönség-hatású mozzanat egy egyszerű fiatalember története, aki vidékről jön, Párizsban akar karriert csinálni, s ebbe mindannyian (ki-ki a maga módján) belebukik. Vagy a gerendán végzi a saját nyakkendőjénél fogva, vagy az abszolút depresszióban. Ezek az ijesztő események azonban nem pusztán a kalandregények csúcspontjai, hanem inkább komplex

(habár nagyon különböző) lelki állapotok és folyamatok kicsúcsosodásai.

A szó szigorú értelmében minden jó regényben ez történik. Balzac az esetek nagy részében ugyan érdemleges dolgokat mesél el, és az ismeretlent a karaktereken keresztül teszi érthetővé. Azt, hogy Julien Sorel megveti a magasabb társadalmat, azt Stendhal nem az ezen osztály mechanizmusaiba való betekintéssel támasztja alá. Ez a megvetés csak a gondolkodás és az érzékelés intenzitása miatt lép előtérbe. És így a metropolizok és a jobb társaságok hatalmas élete, ami Lucient és Julient körülveszi, egy önmaga által végbe menő történés. A két fiatalember érzelmi nem a kor ábrázolásának médiuma, hanem önmagukat szolgálják ki. Mindketten egy egyedi pszichés fenyegetettség alakjai. Az életük ábrázolása az egzisztenciális öneszmélés, ez pedig feltétlenül egyedi, és nem reprezentatív. Végül mindkettőjük tiltakozása a költői megismerés aktusa, amelynek lényege, hogy e kor fiatal férfiakról kialakított, széleskörűen elfogadott tudásnak állít emlékművet.

Ehhez hasonlóan a *Háború és béke* (1865-1867) is a maga hírnevét az anyagnak köszönheti. A Napóleon Oroszországba beható hadserege és az országát védő orosz tábornok Kutuzov csapatai közötti vérengzés,

éppúgy mint a beszélgetések Pierre és a herceg Andrej között, csak azáltal lesznek érdekesek, ami a történelmi tények mögött húzódik meg, és amit ők még nem ismernek: ez a meghalás mélysége, a reflexiók és a fantazmák mélysége.

És így mindenek előtt a stílus az, amely a tartalmat átbillenti egy eszmei tartalomba. Ez később, a 20. század második felében, érvényes lesz a híres háború utáni amerikai szerzőkre is: John Updike-ra, Philip Roth-ra, Saul Bellow-ra. A nyelvük foglyul ejt minket, mielőtt egyáltalán tudnánk, hogy tematikusan miről is szól a regény.

Nézzük további példaként a 20. század két híres háborús regényét: William Faulkner *The Unvanquished* (1938) és Claude Simon *La route des Flandres* (1960) című műveit. Ahogy Faulkner ábrázolja a 19. század hatvanas éveinek amerikai polgárháborúját, és ahogy Claude Simon leírja a francia vereséget 1940 kora nyarán, az mindkettő egy olyan extravagáns stílus produktuma, amely az objektív történelmi valóságot a szubjektív észlelésben oldja fel.

Az amerikai polgárháború sok amerikai tudatában sohasem ért véget, és ebben Faulkner is mélyen benne ragadt. Azt várnánk tehát, hogy ez a patrióta módon megterhelt tematika, a régi dél kulturális fölénye, ahogy Faulkner látta, az ábrázolás egy releváns ideológiai és pszichológiai karakterisztikuma, amelyet már sokan és sokszor ismételték, és újra és újra szívesen olvastak. Az egyik oldalon áll Virginia és Mississippi állam legyőzött földtulajdonosainak büszkesége, a másikon pedig a győztes yankeek egalizáló banalitása, a fejlett ipar kiváltotta nagy fölényérzettel. Ez messzemenően összhangban van azzal, hogy Faulkner szkeptikusan nézi a feketék szerepét az amerikai civil társadalomban. De erről csak nagyon rejtetten beszél a regényben. A politikai univerzum vagy a történelmi eszme helyébe lép a provinciális részletek ecsetelése. Ezt a princípiumot, hogy tudniillik el kell kerülni az alapvető kijelentéseket, Faulk-

ner nyomatékosan ajánlotta egy fiatal fekete költőnek. Szerinte egy költőnek a maga eszméit nem szabad kifejeznie közvetlen expresszivitással.

Az ilyen részletek Faulkner regényeiben érdekes szerepet kapnak: pl. egy tájrészlet mint egy arc közvetlen kifejeződése, mint az értelmezhetetlen érzékiség megjelenítése. Így néz ki a Dél számára végzetes vereség ecsetelése a wicksburgi csatában, Mississippiben, ami a fiatal hős hazája volt. A csata a fiatal fiú és a néger barátjának játékába helyeződik át, a faforgácsok gyűjteményébe, a felkavart föld és vízbe, amely a folyót szeretné képviselni a csata történéseiben. Erről a játékról mondja, hogy ez „egy feljegyzés, amely köztünk és a valóság, köztünk és a történet, köztünk és a végzet között közvetít”. Ebben állna Faulkner valóság-magyarázata és ennek irodalmi ábrázolása? A részletek mindenesetre kivonják magukat a történelmi emlékezet alól, amennyiben a történelmi szemlélet a polgárháború eseményét csak összefoglalja, és egy ítélet pecsétjével zárja le. Még évszámot sem nevez meg, és kizárólag „arról a bizonyos nyárról” beszél; az elbeszélő csak azt említi meg, hogy ő akkor tizenkét éves volt. Az emlékezet itt más módon jelenik meg. A múlt vonatkozásában elkerüli a kézenfekvő kliséket és a vélt bizonyosságokat. A felidézett képek a múltat izolált benyomások és elképzelések láncolatává változtatják át: a perzselő napfény, a fekete rabszolgák csillámló teste, a nagymama alakja a lovon ülő, harcoló apa alakja. Az egyes lakonikus intenzitást és autonómiát kap, így az apa figurája is: mint a megverték tragikus alakja, akit mégsem sikerült teljesen legyőzni. Ő is mindvégig talányos marad. Nem utolsó sorban azért, mert miután egy üzleti konkurense lelőtte, a mindössze húsz éves fiú végre nem hajtott bosszúvadászatnak leírását kapjuk, ami a történetet homályba burkolja. A történelmi emlékezés tehát átmegy a poétikai emlékezetbe. A múlt Faulkner regényében egy fantasztiki-

kus jelenséggé válik, mert mint értelmezett, sohasem válik láthatóvá. Ugyanakkor nem szűnik meg értelmezésre sarkallni, teljesen abban az értelemben, amit Faulkner valaha így fogalmazott meg: „The past is never dead.” Ami egy szokványos emlékezetben egy esemény apoteózisává válhat, az itt teljesen kimarad.

Ennek megfelelően a személyek úgy cselekszenek, mintha egy öntudatlan álomszerű állapotban élnének. Erre jellemzőek a bizonygatások: „nem vettem észre”, „nem láttam”, „elfelejtettem”. Ahol csak utalnak valamire, egy pusztán akcidentálisnak tűnő dologra, ott az irodalom kap egy imaginárius szerepet. Az inkommensurabilitás pátosza ráterül a világra, aminek következtében transz-szubjektív képek jönnek létre, miközben az elbeszélés szubjektuma mindvégig egyértelmű marad. Nem közöl történeti tudást. Ennek helyébe lép az imaginatív emlékezet.

Ezért ír jelszerű, néha szimbolikusan tűnő effektusokban, ezért transzcendálja a realitást, aminek az lesz a következménye, hogy a történelmi korszakot nem lehet történelmileg azonosítani. De éppen így jut közelebb a maga igazságához. Mert a név szerinti megnevezéssel elvesztené azt, ami benne rejtőzik. Így aztán a jelenkort is emfatizálja, amikor a múltbeli történetet mítosszá formálja.

És ugyanígy uralkodik a háborús tematika Claude Simon regényeiben. És az emfatikus ábrázolási mód nála is valami előre nem láthatóvá alakul át. A negyedik, híressé vált regénye, a *La route de la Flandres*, majd a *Les Géorgiques* (1981) és a *L'accacia* (1989) – ezek mind a Napóleon győzelme és veresége (1805/1815) közötti időben játszódnak. A háborút Simon egy mitológiai szférává alakítja át: az európai történelem sohasem végződő botrányainak ábrázolása számára olyan képeket talál, amelyek a változhatatlanság emblémáivá válnak. Ezek fatalisztikus képek, amelyeknek nincs történetfilozófiai perspektívájuk, egy gyorsan kínálkozó értelmezési lehetőség nélkül. Ehelyett egy lovaskatona

mitologizált képe jelenik meg, a maga halálos zuhanása közben.

Ezt egy lélegzetelállító szemléletességben látjuk a *La route des Flandres* című regény elején. De Reixach nemesi lovaglómester (akinek az előkelő származása fontos lesz az elbeszélendő történet számára) a maga lovassági hadosztályával a német gépfegyverek ösztüvébe kerül és halálosan megsebesül – s ez az esemény tágul az egész francia hadsereg vereségének témájává (1940-ben, Franciaország nyugati részén). Egy egész ország süllyed el. Az elnéptelenedett gyümölcsöskertek és falvak – egy megmerevedés képei, amelyek de Reixach lovaglómester halálának ecsetelésében egy olyan metaforizálást kapnak, amiben *in nuce* benne van a regény egész kiszélesedő története. „Amikor pl. reflexszerűen kihúzza a kardját, és a golyózápor hátulról a bokor mögül teljesen elkapja. Egy pillanatra, láttam, amint egy lovashadosztály tagjaként értelmetlenül és nevetségesen kihúzza a fegyverét. Ezt valószínűleg Haudegen generációja közvetítette neki; megjelenik egy sötét sziluett egy ellenfényben, amely őt is elsápasztja, mintha a lovával együtt egy és ugyanazon anyagból öntötték volna, egy sűrű fényből. Mindenesetre a Nap egy pillanatra egy fényes pengén tükröződött, aztán az egész – a férfi, a ló és a kard – egy darabban oldalra dől, mint egy ólomból készült lovas, amely a lába felől olvadni kezdett, először lassabban, aztán egyre gyorsabban az oldalára dől, de még mindig kivont karddal, elsüllyedve a kiegészített teherautó roncsai mögött. A teherautó magába roskadva állt, tehetetlenül, mint egy állat.”

Ez egy szóáradat, szinte pont és vessző nélkül. És ebbe a jelenetbe befolyik a lovaglómester elegáns feleségének hűtlensége, sőt a női felmenők ismétlődő hűtlensége, egy híres 18. század végi családban. Az ellenséges géppisztoly-sorozat következtében beálló halál eseménye és a lovaglómester feleségének testi egyesülése egy egyszerű katonával, adják együttvéve egy már archaikus tör-

ténis evokációját. Ennek lényege a harc és a szexualitás szoros összetartozása. Ezek összekapcsolása azonban nem merül fel; pl. abban a formában, hogy a lovaglómester sejtve a feleségének hűtlenséget, az úton maga keresné a maga halálát. A halál a harcmezőn, a történelem eseménye, a tiszt feleségének testi egyesülése egy közönséges katonával, a természet eseménye – így az összekapcsolásuk nem jöhet szóba. Azt, hogy itt mégis csak ugyanannak a történések a két oldaláról van szó, azt a szerző soha nem mondja ki. Az olvasónak föl kell fedeznie és föl is fogja fedezni ezt az összefüggést. Ha ez nem így lenne, akkor a regény éppen arra futna ki, amit el akar kerülni, nevezetesen a figyelmeztetésre és a lelkiismeretre. Egy humanitárius gesztus lenne, vagyis a történelem morálja.

De éppen ez állt a legtávolabb Simontól. A lovaglómester halálának ábrázolása úgy jelenik meg a szemeink előtt, mint egy fenomén: szó sincs itt német-ellenségről, nincs pszichés leírás és magyarázat. Ebben az esztetésben csak indirekt módon vannak benne ítéletek a háborúról és az 1940-es francia hadseregről. Ebben a franciák a lovasságot vették be a német páncélos hadosztályokkal szemben – vannak utalások tehát a hadsereg állapotának anakronisztikusságára. Ez téma már Marc Bloch 1940-ben írt, majd 1946-ban publikált, *L'étrange défaite* című regényében is megjelenik. De ahelyett, hogy ezeket a tényállásokat ugyanilyen módon a nevükön nevezné, Claude Simon kitalálja a kivont kard értelmetlen háborús gesztusát, és lebontja a bátorságot, az elolvadó lovas képe segítségével; ez egy olyan anakronisztikus-natív reakció, amely megpecsételi a katonai helyzet meg-nem-értését. De ebből a regény sem mire sem utal diszkurzív módon. A francia hadsereg szociológiája, a tisztjeinek leereszkedő viselkedése az őket sokszor gyűlölő katonákkal szemben, a harmincas és a negyvenes évek francia társadalmának szociológiája – mindezt a regény képekben viszi színre, de igazából semmit sem magyaráz meg.

Ezt a képek általi rajtaütést – amit ekphrasis-stílusnak is neveznek – én inkább „composition par tableaux”-nak nevezném. A főmondat belekerül a toldalékok és a mellékmondatok láncolatába, anélkül, hogy ezt írásjelek jelölnék. Egy kisebb író itt bőven talált volna lehetőségeket a szegyenként értelmezett kollaboráció, vagy a szegyenteljes vereség bemutatására. Erről a regény egy szót sem ejt, mindenütt csak melankolikus szituációkkal találkozhatunk. Összességében ehelyett a háború mint történelmi folyamat metaforikus bemutatását kapjuk. Amit Simon oly lakonikusan demonstrál, azt a 20. század más jelentős regényei megerősítik. Ezt láthatjuk korunk szignifikáns könyveiben is, Julian Barnestól Cees Nooteboomig: a társadalmi, a politikai és a pszichikai események ecsetelésének semmi köze sincs a tudományos információkhoz vagy a segítő szándékhoz.

Ezt azonban az újabb regények egyre gyakrabban nyújtják, és az irodalomkritika még dicsőíti is. A regénytől nem lehet elvitatni, hogy aktuális gondolatokat mondjon ki, de erre csak a nagyon jó regények képesek. Természetesen érdekes lehet arról olvasni, hogy ni a helyzet a politikai információkkal, vagy milyen pszichológiai következményei vannak a természettudományos gondolkodásnak. Ezt a kérdést kellene feltennünk Ian McEwan aktuális utópikus regénye kapcsán, melynek címe: *Machines Like Me* (2019). Miről van itt szó? Talán a mesterséges intelligencia elméleteinek hitelesítéséről? Vagy pedig McEwan egy titokzatos témából, egy érzéssel, erotikával és intelligenciával felruházott szép robotból, az imagináció szikráját próbálja kicsiholni, mint kétszáz évvel korábban Mary Shelley a *Frankenstein*-ben (1818)? Valószínűleg nem.

A regényfigurák nyugtalan lelke (nem mind olyanok, mint Stendhal Julien Sorelje) irodalmilag nagyon kényes dolog, és nem is csak azért, mert Flaubert *Madame Bovary*-jában (1856) kell mérniük magukat. Itt különösen fenyeget, hogy az azonosulni akaró olvasó

kontaktuskeresése egy olyan lapos állóvízbe kerül, amelyben sokan szeretnek megfürdeni. Az ír író, Eimear McBride öndiagnosztizáló prózája (*The Lesser Bohemians*, 2016), valamint Edna O'Brian művei (*The Country Girls*, 1960, *Girl*, 2019) ezzel szemben biztosan kiemelkedően rangos irodalom. Méghozzá elsősorban a szexuális pillanat intenzitásának és groteskségének ecsetelése miatt, miközben őrizkednek mindenféle kultúrkritikai valamástól. És Julian Barnes is az utolsó előtti könyvében *The Only Story*, egy szerelmi történet elé egy emfatikus mottót helyezett, amely hitet tesz az adott téma, mint egy általában vett irodalmi téma mellett. De ez a privát valóság még semmiféle szentimentális biztonságot sem nyújt az olvasónak, amely valamilyen közkedvelt dologba vonná be. Alig van olyan kortárs költő – talán Peter Handkét leszámítva – aki Barneshez hasonlóan a privát emlékezetet az eposz hangján tudta volna megszólaltatni. Itt a hamis kontaktkeresésnek, a segítségnyújtást váró olvasónak, nincs esélye. A realitás itt (a valóság minden sürítése ellenére) kap egy transzreális soundot.

A sikerült irodalomnak ez a feltétele nem tekinthető új felismerésnek. Casare Pavese is óva intett a valóságot utánozni akaró realizmustól, amikor azt írta, hogy ki kell találni egy „szimbolikus” ábrázolást. Végül is nem lehet arról szó, hogy valamit egyszerűen elbeszéljünk, és arról sem, hogy önmagunkat beszélgünk el. A döntő a stílus – s ez Pavese prózájában is megmutatkozik. Lásd a *La bella estate* [1940] és a *Tra donne sole* [1949] című regényét. Mindkét műben a drasztikus realitás egy hang-alakot öltő belátással keveredik. Pavese azt mondja az öngyilkossága után két évvel megjelent naplójában, hogy egy „szellemi-stiliztikai szituációt” kell megteremteni. A verifikálhatóságra törekvő elbeszélés ezt egyszerűen figyelmen kívül hagyja. És közben Pavese természetesen nem egy szimbolizmusra gondol a *Fin de siècle* tradíciójában. Nála egy olyan realitás-ábrázolásról van szó, amely kivonja magát a plakatív módon már

ismert alól, és az irodalmi aktusban a realitásnak egy új ismeretere tesz szert. A realitás transzcendentálása az imaginárius képeken keresztül mint Faulknernél – ez volt Pavese gondolata, amikor a reálisnak a szimbolikus-sal való összekötését sürgette.

Ezt világgossá tehetjük a magunk számára a 18. századi német klasszika paradigmájához kapcsolódva: Hölderlin néhány himnuszában ezt a különös szavakkal hajtotta végre. A „Brod und Wein”-ban ezt olvashatjuk:

Hol, hol világitanak mármmost, a messziről le-sújtó mondások?

Delphi szunyókál, és hol hangzik föl a nagy sors?

Hol van a gyors, mindenütt jelen lévő boldogság, Amely dörögve érkezik a napos égből, be a szem-en keresztül.

Vagy a „Wie wenn am Feiertage” című himnuszban:

De most már pirkad! Kírtartottam és láttam ahogy jön,

És amit láttam, arra a szent az én szavam.

Nagyon vonzó itt egy eszmét rögzíteni. Talán rá is találunk. De ez nem egy olyan „idea” lenne, amely az olvasót megérinthetné. Itt olyan eseményekre vonatkozó szavakról van szó, amelyek Hölderlint formálisan megrohanják. Az ő fülében „Delphi” úgy hangzott, mint a „szent”. Pontosabban: egy így még nem olvasott helyzet metaforikus ábrázolását kapjuk. Az olyan fordulatok mint „a gyors boldogság”, „a szemem keresztül érkezik”, de az is, hogy „kírtartottam, és láttam jönni”, meglepőek, és megakadályozzák az olvasó tartalmi azonosulását. Itt nem az uralja a figyelmet, ami történik, a figyelem itt a „hogy” új szituacionizmusára irányul. Az, hogy *hogyan* történik valami – ebben rejlik az irodalom lényege. ■ ■ ■

Fordította: Weiss János

Az utolsó nagy excentrikus*

A germanista és publicista Karl Heinz Bohrer reakciós és elitista volt, de ezt a saját fiatalkori lázadásának szelleméből építette fel. Most 88 éves korában meghalt – egy gyászjelentés.

Anyolcvannyolc éves korában Londonban elhunyt Karl Heinz Bohrer, germanista és publicista; valószínűleg ő volt az utolsó nagy polemikus és excentrikus elme, akit nem csak a tudományos világ, hanem a médiavilág is rendkívül nagyra tartott. Egy új könyve, egy újságcikke, vagy akár csak egy tudományos kongresszuson elhangzott kijelentése, amelyet továbbadtak, azonnal vitát, tiltakozást vagy enyhén bele nyugvó csodálatot váltott ki.

Mindenkit fel tudott igaztani, érdekes módon túl a hagyományos bal-jobb dichotómián. Bohrer mindig valami rá jellemzőt mondott, éleset, határozottat, nem-kívánatosat. Képes volt felrázni a követőit és az ellenfeleit, arra kényszerítve őket, hogy szint valljanak. Még Jürgen Habermas (akinek Bohrer két évvel ezelőtt a *DIE ZEIT*-ben gratulált a 90. születésnapjához) sem fáradt bele abba, hogy Bohrer tézisei ellen figyelmeztessen, és hajlandó volt részt venni több hónapos vitákban a *Merkur*-ban – abban a meglehetősen kicsi folyóiratban, amelyet Bohrer 1984 és 2011 között szerkesztett, és amely abban az időben kötelező szellemi olvasmánnyá vált.

De mi volt Bohrer álláspontja? Távolról nézve mindenekelőtt elitista volt, az esztétikumot a politika fölé helyezte, a történelmileg kialakultat a jelen haladásvágya fölé, a radikális kisebbségi programot a tömegek szórakoztató igényei fölé. Mondhatnánk: reakciós volt, de nem egy unalmas, kocsmazó módon, hanem egy magasan művelt intellektuális módon, ami Németországban sokkal ritkább, mint Franciaországban vagy mondjuk az ibériai világban. A Szövetségi Köztársaságot a „Mainzelmännchen” (az ő kifejezése) fülelt világának tekintette, és a baloldali mainstream megjelölésére a „Gutmenschen” elítélő címkét használta. Idegenkedett a túl sok jó lelkiismerettől, és a veszélyt propagálta – esztétikai élményként. Egyszer a *DIE ZEIT* számára a 68-as mozgalmakra emlékezve írta: Nem az eszméik alkotják az értékes örökséget, hanem az erőszak, amely az utcára vitte őket.

Ez persze senkinek sem tetszett, még 1968 baloldali örökösének sem. Miért tisztelték mégis Bohrert az olyan baloldali értelmiségiek, mint Jürgen Habermas, aki a szociáldemokrata mérsékelt forradalmiság eszméjét képviseli? És Habermason túlmenően is, miért kezelték őt egyenrangú félként? Kétsége-

* *DIE ZEIT*, 2021. augusztus 5.

lenül azért, mert mind publicistaként, mind professzorként (Bielefeldben) egy rendkívül magas szinten tudott érvelni, de még valószínűbb, hogy egy életrajzi félreértés miatt.

Bohrer 1966-tól 1982-ig a *FAZ* feuilleton rovatának szerkesztője volt. 1974-ben Marcel Reich Ranicki váltotta az irodalmi rovat élén, majd hamarosan Londonba küldték, kulturális tudósítónak. Bohrer száműzetését általában konzervatív puccsnak tekintették. Miért? Mert Bohrer az avantgárd, a bonyolult irodalmi kísérletek zászlaját tűzte ki, ami akkoriban baloldalinak számított, míg Reich Ranicki közönségbarát populizmusa inkább polgári, tehát jobboldali volt. Ezek voltak a kor politikai-esztétikai kategóriái, amelyek ma már sokszor érthetetlennek tűnnek. Mindenesetre ezeknek semmi közük nem volt a társadalmi elkötelezettséghez, de egy olyan régóta érvényes baloldali tónust adtak Bohrer megnyilatkozásainak, hogy az még a valóban baloldaliak számára is kielégítőnek tűnt.

Közelebről tekintve azonban Bohrer még akkor is a klasszikus európai baloldal gondolkodási területén maradt, amikor ellenpozíciókat dolgozott ki. Még a „pillanatnyiság” elmélete is, amelyet a modernitás meghatározó esztétikai kategóriájaként akart kidolgozni, a maga polemikus energiáját csak a modernitás marxista koncepcióival való szembenállásból merítette. Ahhoz, hogy Bohrert helyesen értsük, valójában a hajdani diákmozgalom ideológiai küzdelmeit kell fejben tartanunk, még a mi évezredünkben is – és ezzel Habermas és minden baloldali utastársa, mint pl. Jörg Drews (Bielefeldből) vagy Jan Bürger (Hamburgból), tisztában volt.

De miért olvassák, sőt csodálják Bohrert a fiatalabbak és a még sokkal fiatalabbak? Mert a tegnapi ideológiai harc egyfajta belső zűrzavart, vonagló és dühös izzást eredményezett Bohrer prózájában, még a tudományos prózájában is, amely mindenki számára jól érthető volt. Ebben a prózában mindig volt valamiféle szenvedélyesség és felháborodottság, ami lenyűgöző volt. Mindenesetre

az azonnal látható volt, hogy Bohrer szinte semmivel sem értett egyet. Az ő olvasási módja a normális és hétköznapi dolgokkal szemben egy alapvetően lázadó magatartást jelentett – és ez a maga ígésébe tudta vonni az embereket.

Más szóval, az elitizmusa fertőző volt. A sokszor csak arrogánsnak érzett elitizmusa a fiatalkori lázadás (a szülők, a szomszédok, a tanárok elleni lázadás) szelleméből fakadt. A lázadás általában minden ellen irányult, ami konszenzusnak számított, beleértve a szociáldemokratát, mérsékelt baloldali konszenzust is. Már mindenki leült a kereti székekre, de Bohrer még hintázni akart egy kicsit. Bohrer a kilencedik évtizedében is a punk maradt a német értelmiségiek között.

Egyébként ő volt a legszelídebb, legjóindulatúbb, legsegítőkésebb ember – ebben a tekintetben is olyan volt, mint azok a kívülálló és nagyvárosi punkok, akiktől mindig lehet kérni egy üveg sört, vagy egy cigarettát. Eljutott a folyóirat szerkesztőségi pozícióig, a bielefeldi professzorságig, sőt, már emeritusként a Stanfordinra is. De még ott is mindig az út szélén állt, úgymond dühösen és buzgólkodva – nem közlünk való, de éppen ezért végtelenül üdítő jelenség volt. A hétköznapi embereknek nem fog hiányozni, és talán ez a legszomorúbb a halálában. ■■■

Fordította: Weiss János

■ **Jens Jessen** (1955, Berlin) német újságíró, publicista.

■ **Weiss János** (1957, Szűr). Filozófus, kritikus, fordító. Utolsó fordításkötete: Christoph Menke: *Erő*, Typotex Kiadó, 2022 (a „Kritikai Tanulmányok Kutatócsoport” tagjaival közösen).

Fotó: Vajkita Csébor/Illetve

ZÚDUL

Térey János: *Hadrianus Redivivus*

A *Hadrianus Redivivus* Térey költői pályájának fordulatót jelzi. A 402 sorból álló drámai monológ, amely a 2006-os, a recepció által talán legkiemelkedőbbnek tartott *Ultra* című verseskötetében jelent meg, az életmű egyik központi darabja. Epikai íve és néhány narratív eleme a későbbi verses regényekre utal előre; verstani tudatossága, retorikai építménye, szemléleti és gondolati komplexitása pedig a Térey-líra kis tükröként mutatja fel annak valamennyi jellegzetességét, mert összegzi a vers által jelölt fordulópont előtti törekvéseket (az *Ultra*ig tartó pályaszakaszt).

A művet műfaji tudatossága és komplexitása kiemeli a lírai életműből. A *Hadrianus Redivivus* két értelemben átmeneti: egyrészt a líra és az epika, másrészt a kis és nagy terjedelmű műfajok közötti átmenetben helyezkedik el. A vers formai és retorikai megoldásai, valamint a benne megjelenő identitáslakzatok, történetfilozófiai és politikai víziók vizsgálatával dolgozatom e komplexitás bizonyos összetevőinek bemutatására törekszik; olyan kérdésekre keresve a választ, hogy hogyan kapcsolódik össze antik önéletrajz és modern drámai monológ; hogyan kerül egymás mellé – és épp Aquincumban – a sztoicizmus és a predestináció; és hogy ki nevezheti magát a történelem tanújának?

A vers címe Hadrianus újjászületését jelenti. Műfaja az angol irodalomból ismert drámai monológ, a beszélő pedig egységes nyelven szól, de több karakter vonásait egyesíti magában. A monológ megszólaltatója elsősorban a 117–138 között római császárként uralkodó Hadrianusszal azonosítható, aki császársága előtt pannóniai helytartó volt, és ilyen minőségében – más beruházások mellett – a mai Óbudai- (más néven Hajógyári-) szigeten építtetett hatalmas palotát. Az ő alakján keresztül ad a vers történelmi és politikai allegóriákat. Ezek az allegóriák azonban mindig részlegesen maradnak, egymásba érnek, és nem stabilizálódnak, ahogy az állandónak vélt kategóriák is kimozdulnak helyükről, és a kibékíthetetlennek látszó ellentétekről kiderül, hogy tagjai egymással felcserélhetők.

A költemény egyedül alkotja az *Ultra* második, *Ultra-Aquincum* című ciklusát. Kiemelt pozícióját bizonyítja az is, hogy a kötet címe is e cikluscímre, illetve a vers ennek megfelelő helyeire utal:

A CONTRA és a TRANS között a síkon
Magasra nő a méltóságos ULTRA,
A túlzó élet táborhelye: Pest.

(216–218)¹

Contra-Aquincum és Transaquincum a római limes két erődítménye volt a mai Budapest területén, a pesti oldalon (előbbi a Március 15. tér, utóbbi a Dagály fürdő helyén). A kettő közötti, a római időkben beépítetlen, mocsaras, de a mai Pest nagy részét magában foglaló területnek adja tehát a költemény az Ultra nevet, megteremtve egy fiktív települést, és verseskönyvét is erről nevezi el.

Miért Jékely?

A *Hadrianus Redivivus* ajánlása „Jékely Zoltán emlékének” szól. Ennek oka nem magától értetődő. Az *Ultra* jelentős értelmező kritikusa, Márton László szerint „Térey egyik szellemi-költői előfutárát fedezte föl Jékelyben, a költői életmű egészében”; és az *Ultrához* kapcsolódási pontot teremtenek Jékely római tárgyi művei, a Lupus-versek. A motívumok és nyelvi eszközök tekintetében ugyanakkor Márton szerint nem mutatható ki intertextuális közösség.²

Van azonban Jékelynek egy drámája, a cselekményét „a III. század vége felé, az Aquincumot ért egyik legnagyobb barbár támadás előtti órákban” játszató *Oroszlánok Aquincumban*,³ amely szoros kapcsolatban áll a szóban forgó Térey-versekkel és annak környezetével.⁴

A dráma Aquincum közösséget, konfliktusait, felfordulását mutatja be a barbár betörés küszöbén, típusfigurákkal: a szereplők között megtaláljuk a számító politikust, a kevésbé földhözragadt művészt, az elvtelen, de hangos propagandistát, a műveletlen kispolgári asszonyt és így tovább. A leginkább árnyaltan megírt karakter Ferox, a koldus, aki a „túlso partról” (tehát a „pesti” oldalról) menekült Aquincumba, így a barbárok életmódjáról, haditerveiről is tudása van.⁵ Nem mellesleg keresztény vallású. Ennek ténye ugyan konkrét állításként nem hangzik el, de egyszer a feltámadásról és a túlvilágról beszél (ami a római kultúra számára ismeret-

len), egyszer pedig Pál apostol rómaiakhoz írt leveléből idéz. Az nem derül ki, hogy az Aquincumra törő túlparti barbárok is keresztények-e (ez történetileg igen valószínűtlen), Ferox hite azonban új fénytörésbe állítja köztes, közvetítői szerepét.

Ferox a *Hadrianus Redivivus* világába is átúszik, drámabeli történetének kivonata így szerepel a versben:

Éjfélre Trans-Aquincumban vagyunk.
Ferox, a koldus innen érkezett.
Pirosló szemmel, száz évvel halálom
Után, a puszta partról jött közénk.
A luxus szomszédjából, deszka hátán.
A dagály vitte őt a szarmataká,
Jazigok járta földről odaára:
Az innen volt a túl, a túl az innen,
Ott volt a város, itt a sűrű semmi,
Ott volt a vallás, itt pedig a köd;
(287–246)

Jékely drámájában így foglalja össze útját: „Én ismerem már őket [a barbárokat], hisz odaát-ról jövök: egy deszkan úsztam át.”⁶

Jékely az *Oroszlánok Aquincumban* bemutatója kapcsán adott interjúban beszámol arról, hogy sokáig elveszettnek hitte a (publikálatlan és színpadra nem került) darabot, mert nem maradt nála a kézirat. Később a véletlennek köszönhetően került meg egyik barátjától egy példány, aki „kegyelettel őrizte, »a boldog feltámadás reménye alatt.«”⁷ Az idézőjelbe tett szófordulat a református temetkezés évszázados szokásos sírfelirata, amely Térey több művében is szerepel.⁸ Gyakran rövidítik is mint „A. B. F. R. A.” Az *Ultra* kötetben, közel a *Hadrianus Redivivushoz* (két vers választja el őket) olvasható az azonos című ciklus *A. B. F. R. A.* című verse. A kötetbeli elhelyezést egy további Jékely-kapcsolódás is motiválhatta, Jékelynek ugyanis szintén van *A. B. F. R. A.* című verse, 1936-ból, amely egy temetői séta benyomásait rögzíti.

A kérdésre tehát, hogy miért Jékely Zoltánnak szól a Hadrianus-vers ajánlása, a köl-

tői előd felmutatása mellett többretegű szövegkapcsolaton alapuló válasz is adható: az *Oroszlánok Aquincumban* című dráma fontos forrása a Hadrianus-versnek, de az *A. B. F. R. A.*-költemények közelsége is figyelemre érdemes. A Jékely-dráma azonban nem aktualizálандó hagyományként van jelen a Térey-műben (mint például a „magyar verses regény” nevű szöveghagyomány a verses epikájában), hanem költészeti emlékműként vagy romként, amely önmagában történeti érdekességgel bír, de nem tud időserű jelentést hordozni, de amelyre új, kísérletező alkotások építhetők.⁹

Kinek a monológja?

A *Hadrianus Redivivus* központi problémája a személyiség (én, identitás, önismeret) és a történelem (hatalom, politika, közösség) viszonya, illetve ezek marandósága vagy mulandósága. Azt is mondhatnánk, a vers témája az idő hatása az emberekre és az ember által létrehozott dolgokra. Az idő múlását Téreynél a Duna vize jelképezi, erre utal áttételesen a művet átszövő víz-motívumrendszer, és az ezekhez kapcsolódó, feltűnően nagy számú, fonetikailag a víz zúdulását utánzó „v” és „f” hangokra épülő alliteráció is.

De ki beszél a versben?

A drámai monológot¹⁰ a 19. század után a modernizmus, majd a 20. század második felének költészete is felfedezte magának az angol irodalomban, és a kortárs alkotók körében is népszerű. A műfaj legfontosabb általános jellemzői: monologikus beszéd; a vers szerzője és beszélője közti különbség és az ebből fakadó ironia és feszültség; a beszélő tér- és időkoordinátákkal jelölt történelmi vagy mitológiai azonosíthatósága és pszichológiai önfeltárása (általában valamilyen határhelyzetben, fordulóponton szólal meg); valamint az odaértett hallgató „jelenléte”.¹¹ Epikai jellegét egyrészt a benne megjelenő történetelemek adják, amelyekből azonban sosem áll össze egységes narratívum, másrészt a megszó-

lálás egyéni nézőponthoz kötöttsége, többé-kevésbé konkretizált szituációba helyeztessége.

A magyar irodalomtudományban a drámai monológ sosem volt kiemelten tárgyalt műfaj. Az ebbe a körbe sorolható magyar versek (például Arany Jánoséi) általában kevésbé ironikusak, közelebb állnak a szereplírához, mint a kanonikus angol példák, és azokhoz képest jóval kevésbé szervezi őket a „rímeket és a versritmust adó, azaz a szöveget *leíró* és a rímeket, a verslábakat nyelvi közlésként *ki-mondó* beszélő közötti különbség”.¹² Értelmezésük pedig jellemzően inkább a politikai és történelmi allegóriákat kutatja. (Ezek az általános eltérések természetesen nem a külföldi mintához képesti deficitek, hanem a különböző történeti alakulások eredményei.)

Térey a műfaj angol hagyományának ismeretében, annak bevett eljárásait saját poétikájának meghatározó elemévé avatva írta Hadrianus-versét.¹³ Az életműre általában jellemző az átmenetek, a közties helyek megteremtésének igénye: a verses regény, a prózavers, a verses polgári színmű és a többi, általában egy-egy mű esetére alkalmyszerűen aktivált, felidézett vagy újraírt műfaji kategória – valamint az ezekhez szintén egy adott mű erejéig kapcsolt formák – használata erről a kiltartó szerzői törekvésekről árulkodik. A magyar irodalomtörténet műfajelméleti gondolkodásában hagyományosan a ballada minősül a három műnem „közötti” – sajátosságai-ban mindhárommal érintkező – verstípusnak, ám a drámai monológ úgyszintén rendelkezik epikai, drámai és lírai jellemzőkkel.¹⁴ Térey választása mögött tehát a drámai monológ magyar irodalomból hiányzó műfajának megteremtésére irányuló szándék is sejthető. A vers metrikája, a 10-11 szótagos drámai jambus – amely Térey pályáján azelőtt nemigen bukkant fel, a későbbi *Protokoll* verses regényben viszont meghatározó – szintén az angol irodalom hagyományaira utal. A *Hadrianus Redivivus* ugyanakkor 402 sorával hosszabb, mint a kanonikus angol drámai monológok. Szintén eltér az angol ha-

gyománytól a költeménynek az ott szokásosnál kifejtettebb narratívuma. E két tulajdonsága miatt a Térey-mű közelebb áll a verses epikához, mint a lírához.

Egy másik műfaji hagyományt áttételesen, játékosan idéz meg a költemény. A Márton László által a vers egyik alapvető forrásaként azonosított Révay József-kötet (*Séták a római Magyarországon*) és Jékely mellett ugyanis egy ókori szöveg is említhető Térey munkájának előzményei közt. A *Historia Augusta* című 4. századi császárelrajz-gyűjteményről van szó,¹⁵ amelyből a *Hadrianus Redivivus* számos történetelege származik.¹⁶ Az antik forrás szerint Hadrianus maga is írt önéletrajzot,¹⁷ ám ez nem maradt fenn. Térey verse tehát e hiány csaknem kétezer évvel későbbi pótlásának, megkésett költői versengésnek is tekinthető (akárcsak Marguerite Yourcenar *Hadrianus emlékezései* című regénye, amelyet ugyanakkor Térey nem használt fel verse írásakor¹⁸).

A *Hadrianus Redivivus* tehát a császár drámai monológja, de karaktere az ókori és történelmi források azonosíthatósága ellenére sem rögzíthető határozott identitással bíró alakként. A monológ szellemszerű beszélőjében az ókori környezethez és a vers megírásának jelenéhez tartozó, valamint a kettő között eltelt időben létesülő tekintetek egyesülnek.¹⁹ A „Hadrianus” gyűjtőnévként tartalmazza az ókorban élt császár biografikus személyét, a ma élő költőt, és harmadikként egy olyan, személyektől független tekintetet is, amely évszázadok történetét képes látni, átlátni és egyben látni. Ennek a tekintetnek a metaforája a Duna, az egyetlen képződmény, amely változatlan maradt a vers tág időkeretét adó évezredek alatt. (Hiszen nem csak a hidak, de még a partvonalak és a szigetek sem állandók.) A folyó változatlan, de a héraikleitoszi meglátás fényében minden pillanatban változó: egy helyben maradás és dinamikus változás feszültsége határozza meg a folyó „örök” életét. A Duna emellett a partján elterülő városok épülésének és pusztulásának, a bennük

élő emberek életének és halálának tanúja is. A vers beszélője „az eltelt idő teljes tudatában” (150) indul taxival Aquincumba/Óbudára, de ez a „tudat” valójában csak személyen kívüli lehet: a zúduló folyamé.²⁰

Az identitás meghatározhatatlansága a vers központi problémája. Ez az első, bevezető szakaszban (1–19. sor) is megmutatkozik. Hangsúlyosan előkerül itt a fontos vízmotívum: fürdőben vagyunk.²¹ És már a kezdetén, első, kétsoros mondatával elbizonytalanítja a beszélő és a megszólított struktúráját. „Az életvíz a márványpartra zúdul, / És benne úszom én is, Hadrianus.” Eldönthetetlen, aposztroféval állunk-e szemben vagy a beszélő bemutatkozásával, hiszen a császár nevének említése mindkét pragmatikai szituációnak megfelel. Az ezt követő néhány sorban nem jelenik meg grammatikai én, ám a 7. sor („Izzasztókamrájuk van, mint nekem volt.”) már a beszélő rétegzettségét, tér- és időbeli szétszóródását mutatja, hiszen a mai budapesti uszoda leírását Hadrianus 2. századi aquincumi fürdőjével szembeállítja. A költemény első sora, elsősorban az „életvíz” szó ugyanakkor nem a különbségek okozta szakadásra, hanem minden történelmi idők – víz jelképezte – folytonosságára utal. Ezt erősíti a folytatás is: „Így élnek Aquincumban mostanában: / Még én sem éltem fejedelmiebben.” (15–16). Ez az „én” egyértelműbben azonosítható Hadrianusszal, mint a vers második sorában. „Az úszómester zárórát jelez, / S a füttyszó éppen úgy vonatkozik rám, / Mint bárki másra. Meztelen vagyok.” (17–19). A vers első egysége a beszélő én meghatározhatatlanságát mutatja. Megszólított vagy bemutatkozó; ókori vagy mai; része a csoportnak vagy az „ők”-ön kívül áll. És ami a legfontosabb, meztelen: nincs rajta semmi, ami a történelmi korra vagy társadalmi helyzetére utalhatna. „Meztelen vagyok” – ez az első fontos én-állítás.

A versben a továbbiakban kétféle poétikai eljárás érvényesül: a hosszabb narratív egységek az ezek ellenében ható összehasonlítások, vagyis tér és idő, valamint személyiségek vi-

szonyainak különbségeit tárgyaló lírai szakaszokkal váltakoznak. A kétféle látásmód közötti cserék adják a szöveg ritmusát.

A versben az „én” személyes névmás gyakran hangsúlyos és erős, tételmondatzerű egyes szám első személyű állításokban szerepel, ami az én szétszóródása ellen hat. Például (a már említett „Meztelen vagyok” mellett): „Ez én vagyok.” (93, császárrá választása történetének mesélésekor), „Én boldog voltam itt” (125, 143, mármint Aquincumban), „Életrajzom magam írom, / És én szerkesztem a jóslatokat.” (347–348). Ezek a határozott állítások és a vers beszélője valódi arcélnék megragadhatatlansága közötti konfliktus adja a drámai monológ alapfeszültségét. Ez a feszültség, amely az identitás egységére történő szüntelen rákérdés, jelenik meg a vers különböző retorikai szintjein és tematikai egységében, a személyeken túl például a város évszázadokon átívelő történetében is (megegyezik-e Budapest Aquincummal?). Az identitás egységének kérdése az idő kérdésével is összekapcsolódik: az ember és az ember alkotta dolgok mulandók: amit nem az ember pusztít el (mint Hadrianus a Duna-hídat), azt a természet gyúri le. A császári palota ma a föld alatt van, a fürdő pedig nem más, mint „a híd alatt a nagymedence, / [...] az üvegfalon túl” (71–73, a Flórián téren látható romokra utalva). Az idő múlásának ellentartva csak a folyó képes fennmaradni, akár évezredekig is. Az ember – és még inkább, ha hatalommal bír – saját híre fennmaradásáért küzd, ennek szükségzerű lehetetlensége tudatában. Az identitás ugyanis már az ember élete során sem stabilizálható, a halál után pedig eltűnik a világból. Mi az, ami sikeresebben biztosítja a maradandóság illúzióját? Mitől lesz valami emlékmű?²²

Arckép a pénzérmén

Az identitás problematikája a Hadrianus arccát ábrázoló pénzérmét tárgyaló szakaszban

kapcsolódik össze az emlékmű kérdésével. Idézzük a vers tizedik egységének első sorait:

A vonzó élet megformált imágót
Mutat a pénzemet költő tanúknak.
A verdefényes érme oldalán
A legjobban tetszem magamnak így,
Mint rendcsináló fenség – restitutor!
Ez voltam én [...]
A legkevésbé tetszem mint beteg,
De az arcom nincs aranyba öntve.

(208–219)

Az idézet második sorában szereplő „pénzemet” szó ismét többértelmű: jelentheti a császár vagyonát, amelyet udvartartása költ, de jelentheti a birodalom minden vagyonát, amelyek teljessége fölött neki van hatalma. De mindez azért is az ő „pénze”, mert minden vagyon értékét csak az ő arcképével ellátott pénzérmével lehet kimutatni. Aki a birodalomban pénzt használ, az ő vésett arcképét veszi kezébe. A pénz értékét egyedül a császár arcmása adja, amely „megformált imágó”, vagyis nem autentikus, hanem kimunkált, díszített ábrázolás. Másfelől császár voltának bizonyítéka, hogy ő szerepel a pénzérmén: innen tudja a birodalom minden polgára, ki az uralkodó, hiszen csak a császár által veretett pénz elfogadott fizetőeszköz. A vers Hadrianusa esetében az érme ráadásul a császár hiúságát is növeli, a hátoldalán olvasható jelzővel együtt (*restitutor*, azaz helyreállító).

Ám a pénzveréssel az is együtt jár, hogy a császár arcképe végtelen számú másolatban létezik, és a birodalom minden táján szóródik szét. Nincs *egy* autentikus mása. A versben is rögtön más ábrázolásaival veti össze a pénzérmét („A legkevésbé tetszem mint beteg”). Majd másképp is elbizonytalanítja saját császári önreprezentációja (*restitutor*) érvényét. Az „Ez voltam én” után bevezetett, majd húsz sorral később bővebben kifejtett történet szerint hogy jobb kedvre derítse a szuicid hajlamú császárt, Pius (Hadrianus

utóda a trónon) felbérel egy öregasszonyt, aki az uralkodó trónja előtt vaknak tetteteti magát, kérve Hadrianust, ne ölje meg magát („Ha megmaradsz te, újra látok én is.”), majd eljártssza csodás gyógyulását.²³ Hadrianus állítása szerint az esemény kezdetétől tudatában van, hogy színjáték részese; mégis eljártssza a csodatevő gyógyító szerepét, és azt is, hogy tettétől felvidul. Az idézett szakaszban ez alapján a talmi gyógyítói jótette alapján nevezi magát „helyreállítónak” – olyan cselekedet alapján tehát, amely csak játék volt, amelyben mindenki szerepet játszott. Az álvak meggyógyításának Jézust travesztáló története súlyos egzisztenciális tanulságokra fut ki. A császár kérdezi az asszonyt, és az válaszol:

„Kit látsz?” „Megint az optimista császárt.”
 „Nem császár, most már senki semmije.”
 „Ha semmiség is vagy, látszani látszol.”
 (247–250)

A császár nem lehet öngyilkos: orvosa nem engedi (inkább magát mérgezi meg, mint hogy mérget adjon neki, 223–228), és a felvidítására szervezett asszony is „visszanyeri látását”. Hadrianus hamis restitutor, az értmefelirat hazudik. Súlyos depresszióval küzdő, életre kényszerített ember, és ami belőle marad: „most már senki semmije”.

A kezdeti „Meztelen vagyok” ürességtől (amely még nem biztos, hogy megfosztatott valamitől; lehet, hogy vár rá valami) a drámai monológ tragikus-elégikus beszélője eljut önazonossága végleges megszűnéséhez. És a vers retorikai szerkezetében éppen hatalma

abszolút reprezentációja, az arcképével díszített pénz indítja erre.

Halálos tudás

A vers folytatásában azután már nem is esik szó a történelmi személy Hadrianus életének eseményeiről. A monológ összetett beszélőjének időutazása következik, a régmúlt (a vers első felében több helyen érzékletesen leírt) Aquincumának és a mai Budapestnek (Óbudának) állandó egymásra vetítésével, „Az eltelt idő teljes tudatában” (150).

A vers záró szakasza (373–402) az identitásvesztés, a sikertelen emlékmű-állítás tragédiájára rezignált választ ad. A beszélő itt rájön: nem képes egymástól elválasztani, külön látni és külön megélni a történelmi idősíkokat, mert mindent egyszerre lát, azaz mindent lát egyszerre. „Az eltelt idő teljes tudata” emiatt „halálos tudás” lesz: olyan ismeret, amely mennyiségével és tartalmával letaglózza, megőrjíti melankóliára hajlamos tulajdonosát. Úgy egyesülnek a császár elméjében és tekintete előtt a különböző korok, mint a drámai monológ szólamában a különböző, legfeljebb alkalmilag megragadható alakokkal rendelkező tekintetek.²⁴

Tudásom halálos tudás, amelytől
 Még halhatatlanként is szenvedek.
 Próbára tesz minden kirándulás.
 Ha átmegegyek teázni Óbudára,
 Olyankor Aquincumba érkezem meg,
 [...]
 Úgy hatnak rám a földalatti ország
 Jelzései, mint az áramütések,
 És minden lépésnél sajog a testem.
 Olyan, mint másnál a hatodik érzék;
 Mint aki látja a halottakat,
 (373–383)

A vers ezt követő zárlatának víziója pedig (*A walesi bárdok* királyának balladai megörülését is felidézve) azt mutatja, ahogyan

a császár elképzelésében a „túlpartról”, vagy is Pestről érkező jövevények megrohamozzák Aquincumot, mint kilótt nyílveszők zápora, mint a vulkánból kitörő lávafolyam. (Ezek a képek a Jékely-dráma xenofób és apokaliptikus szólamait idézik.) Ha elpusztítják a rómaiakat és átveszik az uralmat a város felett, nekik, az újonnan, túlról érkezőknek kell majd megvédeniük Pannoniát: „Ők lesznek majd úrnők testőrei” (400; „úrnők” korábban, a 93–94. sorban nevezte a tartományt.) Hiszen szükségszerű, hogy az egyik uralmat a másik kövesse, ahogy Hadrianus is az előző császár után ült a trónra, és ahogy az egyik város helyére másik épül (121–124). Egy korábbi szakaszban esett szó – más összefüggésben – a Pannonia fölötti hadi és politikai uralom változékonyságáról (93–120). A beszélő szerint Hadrianust szükségszerűen nála rosszabb uralkodó követi, akit egy még rosszabb és így tovább a jelenig. A történelem folyamata hanyatlás, de ez nem a – feminin metaforikával leírt – hely és táj hibája, csak a – maskulin képekkel jelölt – tehetségtelen uralkodóké: „Nem ő a meddő: mindig csak a férje / [...] Amit rátok hagytam, termő örökség, / Hát fillérenként elherdálni kár.”

A vers utolsó előtti sorában az *elrendelés* református teológiai fogalmának felidézése arra utal, hogy a barbár betörést követő hatalomátvétel is, ahogy minden más esemény, eleve elrendeltetett; a történelem egyenes vonalú hanyatlásfolyamat, amelyben az egyéni akaratnak kevés szerepe van. Ezért tudja hűvösen szemlélni a beszélő az áttérés látomását, és ezért nem javasol szembeszállást a hódítókkal. De szolidaritást sem tud vállalni velük az előre látható kudarc miatt, hiszen tudja: helyükre is jönnek majd újabb, még rosszabb hódítók. A változás állandóságának elfogadása, a szemben álló felek közti üres tér szenvtelen elfoglalása a *Paulus* háborúábrázolásából ismerős, ám itt sokkal filozofikusabban, a protestáns teológia fogalmaitól erősebben átítatva jelenik meg.

A *Hadrianus Redivivus* befejezésében az elfogadásra intő sztoikus filozófia összekapcsolódik az eleve elrendelésből fakadó rezignációval, ami a vers zárlatát gondolatilag és retorikailag egyaránt megemeli. Ezt a hatást erősíti a mű egyetlen rímpárja, valamint az utolsó előtti sorban újra felbukkanó személyes névmás. A két zárósor csaknem szó szerinti ismétlése a Hadrianus fiúszertője, Antinous halálát felidéző korábbi résznek. Ott így szerepel: „Mégsem voltam mellette akkor, ott, / Mikor a Nílus örvényébe fulladt; / És mert nem láttam elrendeltetéskor, / Nem is tudtam neki segíteni...” (274–277). A személyes tragédia a verszárlatban a tartomány elvesztésének, a birodalom összeomlásának víziója fölötti tragédiává emelkedik. Az utolsó „én”-állítás az identitásvesztés tragikuma helyett a csalódottság nélküli tehetetlenséget, az elfogadás derűjét rögzíti.

Mikor mérlegre tétetik az országot,
Ők lesznek majd úrnők testőrei;
S én látom őket elrendeltetéskor,
És nem tudok rajtuk segíteni.

(399–402)

Térey a drámai monológban olyan átmeneti műfajra lelt, amelyben 2000 utáni költészetének legfontosabb törekvéseit (történeti idők összevetése a jellel, az én szétzóródása elleni identitásalkotási törekvések, formai és műfaji invenciók, új poétikai köztes helyek megteremtése) összegezhetten és kibontakoztathatta, és egyúttal – a két utóbbi verses regényét megelőlegező módon – megújíthatta. A *Protokollt* formailag (mindkettő drámai jambusban szól) és az egy főszereplőre fókuszált nézőpontban, a főhős identitásproblémáit színre vivő tekintetben előlegezi a Hadrianus-vers; *A Legkisebb Jégkorszakot* pedig a műnemek közti, valamint a narratív és konfliktusosabb lírai egységek közti váltások technikájában, to-

vábbá a történelmi múltnak a jelennel (és a jövővel) való összevetésének invenciózus megoldásaiban. A mű történetfilozófiai víziója és politikuma ugyanakkor az *Ultra* utáni Térey-költészetet meghatározó politikai

beszédmódra utal előre (amely beszédmód a politikát mindig történeti, történetfilozófiai összefüggésben, a társadalmi változásokat mindig az egyén nézőpontjával összekapcsolva látta). ■ ■ ■

JEGYZETEK

- 1 TEREY János, „Hadrianus Redivivus”, in *Uő, Ultra* (Budapest: Magvető, 2006), 43–57. A versből vett idézetekre a sorok számával hivatkozom. (Első, a kötetbelivel nem teljesen egyező szövegű megjelenése: *Café Babbel* 49–50. sz. (2005): 3–8.)
- 2 MARTON László, „Transz-ból Cisz-be”, *Beszé-lő* 11, 1 (2007): 98–103. Márton említi a vers egyik fontos forrásaként azonosított művet, Révay József *Séták a római Magyarországon* című ismeretterjesztő kötetét is, amelyből a Térey-műben szövegátvételek is találhatóak (Második, átdolgozott kiadás, Budapest: Kozmosz, 1965).
- 3 JÉKELY Zoltán, „Oroszlánok Aquincumban”, in *Uő, Oroszlánok Aquincumban. Színművek, verses játékok*, szerk. ABLONCZY László (Budapest: Magvető, 1984), 371–473, jegyz. 491–492.
- 4 Egyik esszéjében Térey említi a Jékely-dramát a *Hadrianus Redivivus* forrásaként: „Mit kíván a magyar tájvers”, in *Teremtés vagy sem* (Budapest: Libri, 2012), 264–287, 284. — A Jékely-dráma jelen nézőpontunkból meglehetősen sikerületlen műnek látszik, értelmezésére, szorosabb összeolvasására a Térey-művel ezért nem vállalkozom. Hatása a *Hadrianus Redivivus*-ra elvitatathatlan, ám a két mű kapcsolata kizárólag filológiai-intertextuális és motivikus, nem pedig szemléleti; és poétikai, esztétikai sikerültségük különbsége miatt megítélésem szerint nem írható le a „költői verseny” kategóriájával.
- 5 Füst Milán *Catullus* című drámájában szintén szerepel *Ferox* nevű karakter.
- 6 JÉKELY, *i. m.*, 377.
- 7 *Uő*, 491.
- 8 Vö. például TEREY János, *Boldogh-ház, Két-malom utca: Egy civis vallomásai* (Budapest: Jelenkor, 2020), 9–10.
- 9 A Térey versei kapcsán sokszor emlegetett rommotívum, romesztétika átalakulásáról az emlékművek (monumentumok) kérdésé felé az *Ultrában* lásd MARTON, *i. m.*
- 10 A Térey-recepcióban egyedül Kálmán C. György azonosítja ekként a *Hadrianus Redivivus* műfaját az *Ultráról* írott kritikájában: „Az egyszeregy idő a csapda”, *Jelenkor* 50, 11 (2007): 1219–1223, 1222.
- 11 A műfajról lásd TARIÁNYI Eszter, *A drámai monológtól a szerepversig* (Az örök zsidó és a műfaji háttér). In: *Uő, Arany János és a parodisztikus hagyomány* (Budapest: Universitas, 2013), 346–377, kül. 346–357; RÁCZ D. István, *Költők és maszkok. Identitáskereső versek az 1945 utáni brit költészetben* (Debrecen: Kossuth Egyetemi, 1996), 13–43; CHRIS BALDICK, *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms* (Oxford: Oxford University Press, 2001), 72.
- 12 TARIÁNYI, *i. m.*, 359.
- 13 „A *Hadrianus Redivivus* drámai monológ, mégpedig browningi értelemben az.” TEREY, „Mit kíván a magyar tájvers?”, 284.
- 14 Vö. TARIÁNYI, *i. m.*
- 15 *Császárok története (Historia Augusta)*, szerk. BURAI Erzsébet et al., jegyz. TAKÁCS Levente, bev. HAVAS László (Debrecen: Multiplex Media, 2003). — Térey verse 2004-ben született (vö. „Mit kíván a magyar tájvers”, 283.), valószínű, hogy a szerző is ezt a kiadást használta.
- 16 Példaként kiemelhető a Hadrianus császárra választása körüli intrikáról szóló pletyka (*Császárok, i. m.*, 60–61), az afrikai veteránok fürdőbeli jelenete (*Uő*, 73), a saját készítésű jóslatok (*Uő*, 70, 72), hogy orvosa öngyilkos lett ahelyett, hogy mérget adjon neki (*Uő*, 80), vagy a látását visszanyerő vak asszony története (*Uő*, 80–81). Szö-

vegkapcsolatot is találunk, például az „És ví-táinkban annak lett igaza, / Akinek harminc légiója is volt” sorspár (367–368.) második tagja szószserinti átvétel (*Uő*, 71).

17 *Uő*, 57.

18 „Mit kíván a magyar tájvers?” 283.

19 Vö. MARTON, *i. m.*; KOVÁCS Béla Lóránt, „Hatalom és alanyiség Térey János költészetében”, *Debreceni Disputa* 7, 7–8 (2009): 34–37, 34.

20 Hasonló az Elba szerepe az *Én, mint újjáépítési biztos* című versben: TEREY János, *Drezda februárban* (Budapest: Palatinus, 2000), 94–95.

21 Az egykori aquincumi fürdő ma is látható, ahogy a vers fogalmaz: „Szerény, derékig érő változatban”. — Vö. RÉVAY, *i. m.*, 68–69. — Jékely *Thermalpatriotismus (Az aquincumi fürdő oromfalára)* című verse így hangzik (*Lupus aquincumi költő verseiből, II*): „Itt úsztam! Vándor, vidd hírud a rómaiaknak: / Emmellett valahány thermájuk pocsolja.”

22 Vö. MARTON, *i. m.*

23 Az egyik hadrianusi érmén női alak térdel a császár előtt; a vers ezért kapcsolja össze a császári önreprezentációt az álvak történetével. A régészeti és történeti konszenzus szerint ugyanakkor ez az ábrázolás allegorikus: a térdelő alak egy meghódított tartományt vagy az egész világot jelképezi (Hadrianus neve mellett egyes érméken a „restitutor orbis terrarum”, azaz „egész világ helyreállítója” felirat is szerepel).

24 A múlt és a jelen eseményeit egymásra író víziók motívuma későbbi Térey-művekben még hangsúlyosabban — noha más poétikai stratégiákkal keretelve — kerül elő. Ilyen az *Aki élő, zajjal jár* című novella és *A Legkisebb Jégkorszak* Labancz Győzője, de a *Káli holtak* zombitörténete is.

Melhardt Gergő (1993) irodalomtörténész, kritikus, a Digitális Irodalmi Akadémia szerkesztője, a PTE Irodalomtudományi Doktori Iskola hallgatója.

Mit lehet kezdeni a magánnyal?

Nyerges Gábor Ádám legújabb kötete számos értelmezési lehetőséget megenged, közelíthetünk hozzá az alanyi líra, a közéleti, képviselői költészet vagy éppen az irónia felől. Az alapvető benyomásom mégis az volt, hogy hiába létezik számos csapásirány, amelyen elindulhatok, ezek mégsem tudnak összeállni egy homogén térré. A versek által intencionált jelentés tudatosan roncsolt, a saját jelentésalkotásokba vetett bizalom végérvényesen megszűnt. Az így megelevenülő világ legfontosabb tapasztalata a magány, amit viszont nem tudunk megosztani másokkal. Mégis, ezeknek a privát magánytapasztalatoknak a megélése teremtő jellegűnek hat. Létrehoznak egy új teret, szereplőket, történeteket, amelyeknek a megfejtésére tett kísérlet elhal, de ez ebben a lírában nem is feltétlenül negatív tapasztalat, hanem valami új lehetőségnek a megteremtése. „*Ismeretlen idő van hát-rá*” – szól a mottó, ami számos titkot rejteget magában.

Az új sokszor valaminek a tagadásából kelhet életre.

Nyerges Gábor Ádám:
Nincs itt semmi látnivaló,
Prae Könyvkiadó,
Budapest, 2022

Nyergesnél sincs ez másképp. Először is a klasszikus értékek dekonstruálásáról van szó. A szembesítéssel, hogy a számunkra értékesnek vélt dolgok kiüresedtek. A beszélő lajstromot készít ezekből a dolgokból, és csak azt tartja meg magának, aminek a jelentése a kiüresedés után is valamilyen módon értékes marad számára. A környezet, a helyszín nem hordoz már szimbolikus jelentőséget (*Ártatlan*), a történelem tapasztalatai nem alkalmazhatóak ránk (*Bevezetés a gyakorlati filozófiába*), az emlékek nincsenek segítségünkre saját magunk megértése kapcsán (*Mozdulat*), marad a véletlen gyakorlata, amiben csak egy törvény uralkodik: „innen-től nem tudom, ki vagyok, s ki vagy” (*Mák*, 13). A nyelvünk állandóságra létrehozott, való-lási, metafizikai tartalmú szavunk – örökké – is csak a cinizmus tárgya már. A személyiségünk is illuzórikus, nem megfogható, csak céltalan értelemtársítások lenyomata, amiknek viszont csak utó-

lag jövünk rá értelmetlenségére: „Mi van, / ha palackposta-ként őrizni vágyott, mostani / személyiségünkől majd csak a szegyen marad” (*Lassított felvétel*, 56). Egyvalami marad állandó ebben a fojtogató légkörben, az pedig „egy ember eszmei értéke” (*Egy ember eszmei értéke*, 18).

Nem mondhatjuk, hogy a humánus felé ne fordult volna ez a líra a módszeres kértely kritikai attitűdjével, mégis, az ember pozíciója megkérdőjelezhetetlen marad. Ebben a környezetben az emberi létezés kis híján értelmetlen, ami maradt, az sem értelmezhető, de ez a meghatározhatatlanság mégis kitüntetett pozíció, mert benne reflektáltan megjelenik a másik megértésének ellehetetlenülése, ami szüli a magányt. Ilyen a várakozás: „Minden ezirányú feltételezés öncélú, / akár egy feledhető, végtelen délután, / vagy egy ernyedt faágként / leszakadt villanyvezetékként / lecsüngő, dologtalan kar, / melyben tétova izmok / feszít a meghatározatlan / idejű, céltalan kivárás (*Hogy is lehetne*, 23). De ilyen a múlt idő is (*Legyen*), ahol az emlékek nem állnak össze egésszé, a múlt foghíjas szerkezete csak betüremkedik a látómezőbe, kikezdi azt másságával, egyediségével, magányával.

A második ciklus címe: *Kísérlet*. És valóban, kísérlet zajlik arra, hogy az előbb vázolt nehézségeket valamilyen módon meg lehessen magyarázni, egy nagyszabású magánmitológia-építés keretein be-

lül. *A paraziták kevesek által ismert élete* (27) című versben az elszakadás centrális jelentőségűvé válik, az elhagyatottság érzete azon keresztül állandósul, mégis örök sebet hagy maga után. A vers nyelvezete egy nagyon szikár, érzelmentes elválás lehetőségét vizionálja, a gazdatest és a paraziták törvényszerű elválásának lehetőségét, amit a „Szinte felért egy érzellemmel” záró sor tesz abszurd élménnyé. Az elválás még biológiai, természeti törvények szerint is fájdalmas, még akkor is, ha az elválás nem fiziológiai tünetekben jelentkezik. Ez a záró sor jól jellemzi ezt a fajta versépítkezést, ahol a beszélő mellékessé válik, de csak úgy, hogy a végén mégiscsak ő idéződjön meg. Ez a több versre is jellemző struktúra a végpontot tekinti fontosnak, az építkezés értelemadása, és a hétköznapi dolgok abban nyerik el értelmüket.

Az *Egy világtótorony nap-pala* (30) című vers – számomra már kicsit didaktikusan is – erre játszik, benne a kötet tipikus versépítkezése tekinthető meg. A tagadás lényeges szóhasználati: „szétesés, illúziórombolás, tönkretett élet, egykedvű, ottfelejtett”, mind egy kezdeti pozitív élethelyzet ellen irányulnak, úgy, hogy a beszélő a végén magát is megtagadva érje el a kezdeti állapot tisztaságát. Egészen odáig el megy ez a játék, hogy a magány saját mitológiája is megíródik, így kiemelve beláthatóvá és tisztává válik a kötet tárgya. Ez az akár megtisztulási folyamatnak is vehető fo-

lyamat elidegenedve a tárgyatól magát is kiemeli a mitológia írása közben, így a magány belátható téma lesz, megválaszolva az első ciklus azon kérdésfelvetését, hogy miért maradhat meg az ember egyedüli biztos pontként az irracionális világában. Mert van rá mítoszunk, mert a nyelven keresztül elbeszélhető a magány. „Egyedüllétük futóhomokpercei leginkább / talán a szemlélésben volnának mérhető / a tanulmányozó tűnődésben.” (*Egy hazatérés következményei*, 32) A kontemplativitás itt nem

értésre törekszik, azt már elvetette, nem is tesz különbséget gyilkos és szemlélődő, tehát morális és amorális tettek között, ami számára fontos, az a tűnődésben kitüremkedő magány, ami közös ponttá válik másokkal.

A kötet úgy tartja fent tárgya komolyságát, hogy közben mer is viccelni magával (*Egészséges önzés*, 36). A vers mintegy eljátszik az önzés általános érvényűségre emelésével, ami kézenfekvő megoldást kínálna

a magány jelenségére. „A kísérlet végrehajtója szerint ez mozgatója / az evolúciót, a részvét, empátia és szeretet / teljes hiánya. Nehogy már a cápát egyék meg.” Hasonló, bár kicsit melankolikusabb felütéssel operál az *Egy ember eltűnése* vers is, ahol ugyanez a módszer alkalmazandó. A kézikönyvszerű felsorolásban az ember tárgyasul, ami az érzelmentesítés eszköze. A kötetben ez védekezési mechanizmus, így gyógyul az ember, érzelmentesíti magát mindenhol, mikro- és makroközegekben, munkahelyén, vagy éppen társadalmi lényként. A tárgyiasításban az ember leírható, „érzelmentesen”, nincs bonyodalom, cserébe van magyarázat. Az ember kiüresedésében funkcionárius, kiszámítható, ezzel az érzelmentesítéssel a versek egyből kijelölnek egy távolságot, amin keresztül magunkra tekinthetünk, de ebben a kiüresedésben az ember végtelemül ironikus, mechanikus, elidegenedett lény.

A magány privát tapasztalatainak nem közvetíthetőségét paradox módon mégiscsak általános érvényűvé próbálja emelni a szerző az egyéni tapasztalatok módszeres kiterjesztése révén. Hasonló alakzatokat fedezünk fel kultúridegen tájakon (*Mediterrán*), hasonlóakat vidéken (*Megszilárdul*), ismét csak hasonlót az ismerős férfiak társaságában (*Stabil*), és más, városi élethelyzetekben (*Együtt*). A kötet *Beismeréssel felérő* (40) versénél éreztem, hogy a magányperspektíva alkalmazá-

sa egy idő után könnyen ráolvasható a versekre – miszerint a magány kétpólusossága egyszerre kegyetlen, emberellenes, de közben az egyetlen (ön)megismerésre alkalmas módszer.

Bizonyíték hiányában – az utolsó előtti ciklus címe. És valóban, nincs bizonyítékunk arra, hogy a magányról tett állításaink bármilyen igazságtartalommal rendelkezzenek, mert az a fogalmi eszköztár, ami rendelkezésünkre áll, már kiüresedett. A hétköznapi nézőve csak az idő múlásával történő bizonyos szintű, finoman resignált megnyugvás marad.

A kritikában próbáltam a ciklusok szintjén egy kvázi kronologikus sorrendet követni. Ennek az oka, hogy a kötet is egy deduktív irányba mozog: az általánosból közelít az egyes felé. A magány általánosítása a kételyből indulva eléri a humánusig, mint a számára egyetlen érték megtartásáig, majd a berendezkedésre, a saját terület belakására fókuszál. A *Csakazértis/legalább* (73) című vers már Kelet-Európába pozicionál minket, ahol a kötet beszélője „alakot ölt”. „Az átalakulás törvényszerű” – írja a ciklus nyitóversében (*Törvényszerű*, 71), és előttünk elevenedik meg a forma, a gondolat, egy érzelmdús lírai alak. A magány ilyen értelemben tényleg pozitív értéktöbblettel rendelkezik, mert formát ad az egyénnek. Emberi érzelmek kerülnek előtérbe: bizalom, szerelem, szerelmi csalódás, szorongás, labilis, dep-

resszív, de reménykedő, magát folyton elemző, kontemplatív személyiség. Ami még fontossá válik, az a pillanatnyiség, és a pillanatban való nem megértettség, egy rádöbbenés, „örök dézsavü” (*Komolytalan vendég / „ne éld túl”, 78*), a földön eltöltött idő mint utazás, átutazás valahonnan valahova, vendégség, de egy olyan helyen, amit sohasem érezhetünk miénknek, mert valahol mindig idegenek leszünk benne. Talán a *Nem roppantja* (87) című vers foglalja össze ezt az élményt a legjobban, ami nekem egyik kedvenc versemmé is vált a kötetben, mert egy nagy összefüggérendszerbe tudja írni a melankóliát, az előbb említett időfelfogást, és a *másik* jelenlétét, amelyek összetartoznak, mégis idegenek egymástól, és amelyben van egy olyan titok, „kizökkentő hatású törtenés”, amelyet nem értünk, de legközelebb az „ölelkezéshez” van.

Az utolsó ciklus címe: *Szembesítés*, ennek fő témája a különböző szerepekre ráolvasható magány. A felvillantott szerepekben – örült, Magányos Francis, hajléktalan, Cowboy Joe, forradalmár, kalóz, skandináv asszony, szerelmes, űrhajós – a legfeltűnőbb a feltételes mód gyakori használata és a szereplők saját létezésükre való állandó rákérdés, például: „Csak szerette volna kipróbálni, hogy lehetne-e jobban élni?” (*Egy ember*, 107). Visszatekintés, hogy mi lehetett volna az egyénből, ha a legtávolabbi szerepekben képzelet elmagát. Az

egyértelműen kiolvasható válassz, hogy a leginkább szerepidegen karakterekben is a magány és a magányhoz való viszony a legfontosabb. A Földre letekintő űrhajós *A világ vége* című záróversben foglalja össze, hogy a magány általános érvényűsége emelkedése nem negatív tapasztalat, hanem emberi létezésünk alapköve. „A világ, ha lenézne, látná, ugyanolyan, mint volt. / Még az is meglehet, hogy talán véget sem ért. / Kék és csendes. Messziről nyugodt. Ránézésre / gondtalan. Nem igényel semmilyen külső segítyt.” (*A világ vége*, 113)

Arra a kérdésre tehát, hogy mit lehet kezdeni a magánynyal, a kötetnek ez az ajánlata: a magány az élet megértésére tett sikertelen kísérlet, az irracionalitás alakzata, ami végső soron nem kikerülhető, azonban megszelídíthető anynyiban, hogy elfogadjuk mint a lét szerkezetének mozgórugóját, ami végsősoron lehetővé teszi, hogy tudjunk beszélgetni egyáltalán másról. Fogalmaink csak általa válnak összehasonlíthatóvá, mert ez jelöli ki a távolságot, ami formát ad nekünk is. A magány az egyik legtermészetesebb közegünk. Amúgy pedig, nincs is itt semmi látnivaló. ■■■

■ **Kertai Csenger** 1995-ben született. Költő. Legutóbbi kötete: *Hogy nekem jó legyen* (Napkút Kiadó, 2021).